

Ole Fredrik Ugland/Jon Erik Dølvik

FYSISK

AKTIVITET PÅ ARBEIDSPLASSEN

Fysisk aktivitet på arbeidsplassen

Nye tider - nye strategier for bedriftsidretten?

Ole Fredrik Ugland - Jon Erik Dølvik

2. delrapport fra prosjektet
"Idrett, fritid og levekår"

FAFO

© Fagbevegelsens senter for forskning,
utredning og dokumentasjon 1989

ISBN 82-7422-021-8

Omslag og trykk: Otto Falch A/S

Innhold

Forord	5
Kapittel 1 Bakgrunn og utgangspunkt	7
1.1 Innledning	7
1.2 Avgrensninger og tilnæringsmåte	8
1.3 Bedriftsidrettens utfordringer	9
1.4 Tre innfallsvinkler	10
1.5 Disposisjon	12
Kapittel 2 Medlemsutvikling og rekrutteringspotensiale	14
2.1 Innledning	14
2.2 Medlemsutviklingen	14
2.3 Det fysiske aktivitetsmønster blant de yrkesaktive	16
2.4 Rekrutteringspotensiale	19
2.5 Tilbud og etterspørsel	21
2.6 Oppsummering	26
Kapittel 3 Endringer i arbeids- og hverdagsliv - nye utfordringer for bedriftsidretten	28
3.1 Historisk utgangspunkt	28
3.2 Fra klassekamp til samarbeidsideologi	30
3.3 Arbeidsliv i forandring - trussel mot bedriftsidretten?	31
3.4 Nye koplingsmuligheter?	34
3.5 Oppsummering	38
Kapittel 4 Fysisk aktivitet, sosial bakgrunn og arbeidssituasjon	39
4.1 Innledning	39
4.2 Sosial bakgrunn	39
4.3 Arbeidssituasjon, fysisk aktivitet og deltakelse i bedriftsidrett	43
4.4 Oppsummering	49

Kapittel 5 Idrettsbakgrunn	50
5.1 Innledning	50
5.2 Fysisk aktivitet blant de yrkesaktive	50
5.3 Bedriftsidretten som nedtrappingsarena?	54
5.4 Viktigste aktiviteter og treningssammenheng blant medlemmene og de øvrige aktive	56
5.5 Oppsummering	60
Kapittel 6 Holdninger til fritid, arbeid og fysisk aktivitet på arbeidsplassen	61
6.1 Innledning	61
6.2 Holdninger til arbeid og fritid	62
6.3 Holdninger til idrett	64
6.4 Holdninger til fysisk aktivitet på arbeidsplassen	66
6.5 Oppsummering	69
Kapittel 7 Ønsker og behov i målgruppene	70
7.1 Innledning	70
7.2 Fritidsorientering	70
7.3 Motivasjonsfaktorer	74
7.4 Frafallsgrunner	76
7.5 Ønsker og behov blant potensielle BIL-medlemmer	77
7.6 Anleggssituasjonen	84
7.7 Oppsummering	85
Kapittel 8 Nye tider - nye strategier? Hovedfunn og konsekvenser for rekruttering	87
8.1 Innledning	87
8.2 Bedriftsidretten i 90-årene	87
8.3 Hovedtrekk i det fysiske aktivitetsmønsteret blant yrkesaktive	88
8.4 Rekrutteringspotensialene	90
8.5 Organisering for forandring	95
Referanser	97
Vedlegg	98
1 Tabellvedlegg	98
2 Spørreskjema	100

Forord

Temaet for denne rapporten er deltakelse i - og holdninger til fysisk aktivitet på arbeidsplassen. Det overordnede perspektiv er Norges Bedriftsidrettsforbunds ønske om å skape tilbud til flere - og bredere grupper av de yrkesaktive. Men rapporten gir også en bred beskrivelse av den yrkesaktive befolkningens trenings- og mosjonsvaner utenom bedriftsidretten.

Utgangspunktet for analysene er følgende problemstillinger:

- * Hvem deltar i bedriftsidrett, hvem gjør det ikke? Hvilke barrierer og drivkrefter påvirker deltakelsesmønsteret?
- * Hvor mange blant dagens ikke-medlemmer kan tenke seg å begynne med fysisk aktivitet på arbeidsplassen? Hvem er de? Hvilke ønsker og behov kjennetegner dem?
- * I hvilken grad reiser endringer i arbeids- og hverdagsliv nye krav til bedriftsidrettens organisering og aktivitetsprofil, dersom målet er å trekke med nye og bredere grupper av de yrkesaktive?

Et gjennomgående trekk i rapporten er at mulighetene for å aktivisere folk til bedriftsidrett er store. Interessen for å delta er utbredt, og bedriftsidretten befinner seg i en strategisk posisjon i skjæringsfeltet mellom arbeid og fritid. Både blant arbeidsgivere og lønnsmottakere synes bevisstheten om sammenhengen mellom arbeidsmiljø, helse, trivsel og produktivitet sterk.

"Fysisk aktivitet på arbeidsplassen" er delrapport 2 fra prosjektet "Idrett, fritid og levekår" som FAFO utfører i samarbeid med Norges Idrettsforbund, Norges Bedriftsidrettsforbund, Kultur- og Vitenskapsdepartementet og Norsk Kommuneforbund. Den første delrapporten fra prosjektet - "Kluss i vekslinga. Om idrett, fritid og organisering" - ga en generell oversikt over nordmenns fritidsbruk og fysiske aktivitet.

Analysen bygger på data fra en representativ landsomfattende intervjuundersøkelse med 2.400 respondenter, gjennomført av Scan-Fact A/S høsten 1987.

Rapporten er et samarbeidsprodukt. Ole Fredrik Ugland har stått for de empiriske analysene og hatt hovedansvaret for utskriving av kapittel 1, 2, 4, 5, 6, 7. Jon Erik Dølvik har skrevet kapittel 3, mens oppsummerings- og strategikapitlet er skrevet i fellesskap. Øivind Danielsen og Arvid Fennefoss ved FAFO har kommet med nyttige kommentarer underveis. Bente Bakken har gjort en glimrende innsats med korrektur og språklig oppretting.

I utformingen av problemstillinger og spørsmål har vi hatt stor glede av samarbeidet med Per Pettersen, Joan Løvaas og Reidar Mærkel i Norges Bedriftsidrettsforbund. Gjennom sin entusiasme og innsats har forbundet vist vilje til å møte nye krav og oppgaver. Vi håper denne rapporten kan bidra med nyttig grunnlagsinformasjon til debatten om bedriftsidrettens fremtid, ikke bare innen bedriftsidretten, men også i arbeidslivets organisasjoner.

FAFO mars 1989

Ole Fredrik Ugland

Jon Erik Dølvik

Kapittel 1 Bakgrunn og utgangspunkt

1.1 Innledning

Bedriftsidretten utgjør i dag en betydelig andel av den organiserte idretten.

* Mer enn 25% av de registrerte medlemskapene i norske idrettslag gjelder bedriftsidrettslag (BIL).

* I 1987 nådde Norges Bedriftsidrætsforbund (NBIF) 291.439 medlemmer, og er dermed norsk idretts tredje største særforbund.

* I forhold til antall lag, er bedriftsidretten med sine 5.400 lag det største forbundet.

Men dette er ikke hele bildet. Medlemstallene sier lite om hvilke **utfordringer** bedriftsidretten står overfor i de kommende år. Vi må se nærmere på bedriftsidrettens stilling både i forhold til de **fysisk inaktive** og i forhold til konkurrerende aktivitetstilbud blant de **fysisk aktive**.

Flertallet blant de yrkesaktive er fysisk inaktive. Hele 87% av den yrkesaktive befolkning er ikke med i bedriftsidrettslag, og mer enn halvparten (59%) er ikke regelmessig fysisk aktive. Dette reiser spørsmål om hvilke grupper av de yrkesaktive bedriftsidretten faktisk når, og hvem som faller utenfor. Er bedriftsidretten i ferd med å utvikle seg til en arena for de ressurssterke og mest aktive, på tross av målsettingen om å stimulere til fysisk aktivitet i **alle** grupper av befolkningen?

Blant de fysisk aktive er tilbud utenfor den organiserte idretten i fremmarsj, samtidig som vi har fått en "alenebølge" blant trimmerne. To tredjedeler av de regelmessig fysisk aktive trener eller mosjonerer oftest i uformelle sammenhenger, på egen hånd eller sammen med familie eller venner. Private tilbud, som i stor grad er organisert etter individuelle selvbetjeningsprinsipper, aktiviserer nesten like mange som idrettslagene.

Det er med andre ord viktig både å kartlegge **størrelsen** på rekrutteringspotensialet, og å undersøke **hvem** som i dag faller utenfor. Bedriftsidretten må settes inn i en større sammenheng. For å forstå drivkreftene som former det fysiske aktivitetsmønsteret, må fokus rettes mot endringer i yrkeslivet og samfunnet forøvrig. Endringene setter nye rammer for hverdagsorganisering, fritid og familieliv, og stiller bedriftsidretten overfor

en rekke spørsmål: Er utviklingen i folks levekår og livsstil med på å styre etterspørselen mot nye typer aktiviteter og organisatoriske løsninger? Er den organiserte idretten for sterkt bundet i stivnete organisasjonsformer? Kan og bør bedriftsidretten legge opp til nye deltakelsesmønstre?

I dette spenningsfeltet skal bedriftsidretten utforme sin handlingsplan. Da er det viktig å ha kunnskaper både om hvordan organisasjonen selv fungerer, og om endringer i dens omgivelser. Denne rapporten kan ikke gi noe fasitsvar på de skisserte problemer. Men ved å tegne et "kart over det terreng" forbundet befinner seg i, håper vi å kunne bidra til en konstruktiv debatt om valg av strategier.

1.2 Avgrensninger og tilnærmingsmåte

Undersøkelsen tar utgangspunkt i, og bygger videre på, de problemstillinger og analyser som er gjort i rapporten "Kluss i vekslina" (FAFO:1988, heretter kalt KIV). Mange av problemstillingene og analysene i KIV er handlingsrelevante for NBIF. Men i motsetning til KIVs generelle siktemål vil denne rapporten fokusere mer direkte på bedriftsidretten og det fysiske aktivitetsmønster blant de yrkesaktive.

Rammen for undersøkelsen er å kartlegge variasjoner i det fysiske aktivitetsmønster blant de yrkesaktive. I KIV vises det imidlertid at bedriftsidretten bare er en del av de yrkesaktives aktivitetsgrunnlag. Det vil dermed være problematisk å isolere betydningen og omfanget av bedriftsidretten i enkelte sammenhenger. Likevel tror vi det gir et mer dekkende bilde å betrakte alle bedriftsidrettsmedlemmene under ett, enten bedriftsidretten utgjør en stor eller liten del av deres fysiske aktivitet, enn bare å begrense oss til det mindre utvalg som sier at bedriftsidretten er deres viktigste aktivitet.

Avgrensningen til de yrkesaktive utelukker imidlertid ikke at de yrkespassive kan være en interessant gruppe for NBIF. Tidligere undersøkelser viser at mange kvinner har tenkt seg inn i yrkeslivet - enten for første gang - eller etter et avbrudd. På samme måte kan det være et rekrutteringspotensiale blant (skole)ungdom og blant eldre, tidligere yrkesaktive. Det er imidlertid ikke mulig å behandle disse gruppene her.

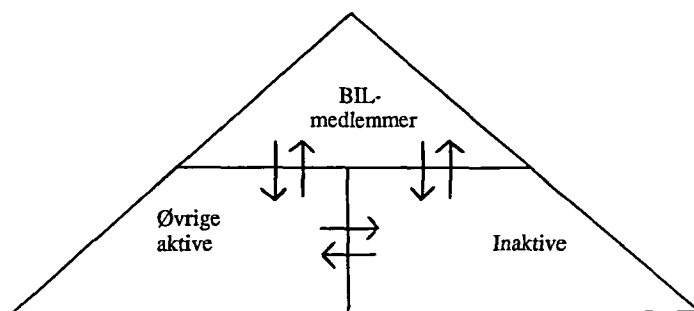
Selv om de tema som reises kan ha betydning for hvilke organisatoriske tilbud NBIF vil velge å satse på, vil vi heller ikke gjøre selve organisasjonsstrukturen til gjenstand for debatt i denne rapporten.

1.3 Bedriftsidrettens utfordringer

Bedriftsidrettens utfordringer er knyttet til forbundets målsetting om å rekruttere flest mulig utøvere og bidra til å skape "idrett for alle".

Vi er først og fremst interessert i å belyse bedriftsidrettens stilling i forhold til to kategorier ikke-medlemmer, de regelmessig fysisk aktive og de fysisk inaktive. Spørsmålet er hvilke faktorer som påvirker bevegelsene mellom disse kategoriene, slik de fremgår av følgende strømningsdiagram (figur 1.1):

Figur 1.1 Strømningsdiagram

I figuren har vi delt de yrkesaktive inn i tre kategorier; 1) **bedriftsidrettsmedlemmer**, 2) **fysisk aktive som ikke deltar i bedriftsidretten**, og 3) **fysisk inaktive**¹. Mellom de tre kategoriene går det strømmer av yrkesaktive, i form av tilgang og avgang, slik pilene viser. Størrelsen på strømmene vil dels være betinget av endringer i NBIFs omgivelser, dels vil de være resultat av forbundets politikk.

Det har alltid vært et mål for idretten å aktivisere så mange inaktive som mulig. Her stiller bedriftsidretten i en særstilling. Ved sin sterke satsing på mosjonsidrett, søker man å nå andre og bredere grupper enn de som har tenkt seg "idrettskarriere". Dermed

¹ Med "inaktive" menes i denne sammenheng de som oppgir at de ikke driver regelmessig (dvs minst én gang hver 14. dag) fysisk aktivitet i form av trening, mosjon eller idrett i fritiden. Se tabell 2.4.

konkurransetidretten har å tilby. Motsatt kan det gå en strøm fra forbundet og over i de inaktives rekker. Dette kan skyldes naturlig avgang som følge av alder, eller praktiske problemer knyttet til organiseringen av hverdagen. Avgangen reiser spørsmål om man kan skape tilbud som forlenger muligheten til å delta, eller tilby mer fleksible deltakelsesformer.

Men NBIF kan også rekruttere blant de øvrige fysisk aktive. Her møter bedriftsidretten konkurranse fra den tradisjonelle idretten, hvor den må kjempe med ulike særforbund på det samme marked. Samtidig er individuelt tilpassete aktivitetstilbud - aerobicskurs, squashhaller og treningsstudioer - blitt en viktig konkurrent til NBIF blant de aktive. Ett av spørsmålene vi skal forsøke å besvare, er hvorfor så mange av dagens trimmere mosjonerer utenfor bedriftsidretten.

Dessuten har vi en strøm mellom aktive og inaktive. Her kan bedriftsidretten være "opptrappingsarena" for yrkesaktive som ønsker å gå videre med konkurransetidrett, eller "nedtrappingsarena" for tidligere aktive som ønsker regelmessig mosjon uten konkurranseidrettens prestasjonskrav. En annen utfordring ligger i spørsmålet om man kan skape alternative tilbud til yrkesaktive som er i bevegelse mellom de aktive og de inaktives rekker, og som kanskje ikke ønsker noe fast tilholdssted.

1.4 Tre innfallsvinkler

Hvilke forhold er det som styrer de ulike strømmene, mellom inaktive og NBIF-medlemmer, mellom aktive og NBIF-medlemmer, og mellom inaktive og aktive?

Vi skal ta utgangspunkt i tre ulike innfallsvinkler. Den første innfallsvinkelen er å **kartlegge det fysiske aktivitetsmønster blant de yrkesaktive**, for å få et mål på NBIFs posisjon i organisasjonsmarkedet. Vi vil forsøke å beregne størrelsen på rekrutteringspotensialet, og beskrive forholdet mellom forbundets tilbud og de yrkesaktives etterspørsel etter fysiske aktiviteter.

Den andre innfallsvinkelen er knyttet til en grundigere analyse av etterspørselssiden hvor vi ser deltakelsesmønsteret i lys av trekk ved de yrkesaktive. For det første er spørsmålet hvordan strukturelle forhold - knyttet til sentrale **sosiale bakgrunnstrekk** ved de yrkesaktive - er med på å bestemme fritidsetterspørselen, og derigjennom det fysiske aktivitetsmønster blant yrkesaktive. Dette gjelder både egenskaper knyttet til arbeidsstyr-

kens sammensetning med hensyn til alder, kjønn, utdanning, yrke etc, og faktorer i tilknytning til ulike arbeidstidsordninger og ulike typer arbeid.

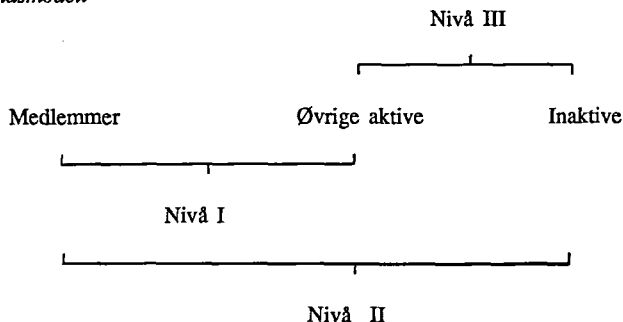
For det andre er det spørsmål om **idrettsbakgrunn**. Enkelte har vært aktive idrettsutøvere i lang tid, hvor valg av organisatorisk tilknytning i stor grad vil være en vurdering av hvilke organisasjoner som kan gi det beste tilbudet. For tidligere inaktive derimot kan deltakelse i bedriftsidretten, i tillegg til organisasjonsvalg, fortone seg som et langt sprang oppover den "fysiske aktivitetsstigen".

Den tredje innfallsvinkelen er viet endringer i forholdet mellom fysiske aktivitetstilbud, og variasjoner i de yrkesaktives **holdninger, ønsker og behov**. Spørsmålet er altså ikke bare hvor de yrkesaktive "kommer fra", men også hva de mener om idrett generelt, om bedriftsidrett, og hva slags aktiviteter de foretrekker.

På den ene side berører dette holdninger og livsstiler. Det hevdes ofte at vi er vitner til en øket differensiering eller avmassifisering i samfunnet: Individuelle tilpasninger er ofte et praktisk svar på moderne menneskers hverdagsproblemer. På den annen side reiser det spørsmål ved bedriftsidrettens aktivitetstilbud, sett i forhold til mulighetene. Spørsmålene er mange, og har nedfelt seg i forbundets "idédebatt mot år 2000": I hvilken grad er dagens tilbud tilpasset de ønsker som gjør seg gjeldende blant de yrkesaktive når det gjelder ulike fysiske aktivitetstilbud?

For å svare på disse spørsmålene skal vi basere oss på ulike sammenlikninger av bedriftsidrettsmedlemmene med Nivå I) de øvrige aktive og Nivå II) de inaktive, samt Nivå III) øvrige aktive med de inaktive. Figur 1.2 viser undersøkelsens arbeidsmodell.

Figur 1.2 Arbeidsmodell

Det er viktig å være oppmerksom på de tre ulike nivåene, fordi de kan avlede tre ulike rekrutteringsstrategier, eller delstrategier. De øvrige aktive befinner seg allerede innenfor idrettsmiljøet, og det er lettere å trekke med seg en aktiv eller frafallen, enn en som skal prøve seg for første gang. De inaktive er på den annen side kanskje fremmed overfor idrettskulturen, og krever ikke bare tilpassete aktivitetstilbud, men også spesielle motivasjonsfaktorer for å bli med. Men det kan også være mange som ønsker å veksle mellom ulike tilknytningsformer og ulike trimtilbud.

Dersom man skal utforme en strategi for "alle", er det avgjørende å innrette ressursbruk og virkemidler etter de **målgrupper** som kan organiseres ved ulike organisatoriske tiltak. Generelle virkemidler treffer få hjemme. Det er derfor viktig å utvikle et variert knippe av virkemidler tilpasset forskjellige målgruppers spesielle behov og forutsetninger. Hvilke strategier som velges er avhengig av hvilken politikk og hvilken profil NBIF ønsker at forbundet skal ha.

Sammenfattet er den overordnede problemstilling for denne rapporten å belyse hvordan sosiale endringer stiller bedriftsidretten overfor nye handlingsbetingelser og endrete krav til organisasjons- og aktivitetsmønster. Ved å peke på mekanismer som former folks tilpasninger i skjæringsfeltet mellom økonomi, arbeid og fritid, skal vi på de følgende sider tegne et bilde av NBIF og forbundets omgivelser, som kan danne grunnlag for en diskusjon om fremtidige rekrutteringsstrategier.

1.5 Disposisjon

I **kapittel 2** skal vi se nærmere på medlemsutviklingen, deltakelsesmønsteret og rekrutteringspotensialet i bedriftsidretten. Dette leder over i utskillingen av tre forskjellige kategorier yrkesaktive, etter fysisk aktivitetsnivå og medlemskap i bedriftsidretten. Kapitlet munner ut i en kartlegging av størrelsen på de ulike "strømmene" mellom de tre kategoriene, samt en beskrivelse av forholdet mellom tilbud av og etterspørsel etter bedriftsidrettens aktiviteter.

I **kapittel 3** presenteres samfunnsendringer og rammebetingelser bedriftsidretten står overfor. Særlig vektlegges hvordan endringer i yrkesstruktur og arbeidsmiljø kan gi bedriftsidretten nye vekstmuligheter.

I **kapittel 4** ser vi nærmere på sentrale sosiale bakgrunnskjenntegn ved de yrkesaktive, og på trekk ved arbeidssituasjonen, for å se hvilke faktorer som kan kaste lys over aktivitetsmønsteret i de tre kategoriene. Dette leder over i **kapittel 5**, hvor vi utdyper bakgrunnsanalysen ved å trekke inn idrettsbakgrunn. Vi ser nærmere på "formkurven", deltakelseshyppighet og på ulike fysiske aktivitetsmønstre.

I **kapittel 6** analyseres variasjoner i holdninger til idretten generelt og til bedriftsidretten. Vi ser nærmere på hvilke syn de yrkesaktive har på det å drive fysisk aktivitet, på idrettens betydning for miljø og trivsel, og på ulike holdninger til fysisk aktivitet på arbeidsplassen.

Dette leder igjen over i **kapittel 7**, hvor vi går inn på ønsker og behov som gjør seg gjeldende blant de yrkesaktive. De som ønsker å bli med i bedriftsidretten skilles ut som egne kategorier. Vi stiller spørsmålet om bedriftsidretten har et tilbud som er tilpasset ønsker og behov blant de øvrige aktive og de inaktive, og om organisatoriske barrierer hindrer deltakelse blant de som i utgangspunktet ikke ønsker å bli med i bedriftsidretten.

I **kapittel 8** oppsummeres analysen ved å se på ulike rekrutteringsstrategier som kan være aktuelle overfor de øvrige aktive og de fysisk inaktive.

Kapittel 2 Medlemsutvikling og rekrutteringspotensiale

2.1 Innledning

I dette kapitlet skal vi se nærmere på medlemsutviklingen i NBIF. Dette er viktig som bakgrunn for å beskrive dagens situasjon og muligheter.

Skal vi danne oss et bilde av NBIFs rekrutteringsevne, må vi se medlemsveksten i forhold til utviklingen i yrkesbefolkningen og de yrkesaktives interesse for fysisk aktivitet. Likeledes setter organisasjonens tilbud klare rammer for rekrutteringspotensialet.

Ved å kartlegge størrelsen på de tre kategoriene i figur 1.1 (side 9), og beregne anslag på omfanget av de tre strømmene, vil vi kunne vurdere bedriftsidrettens vekstmuligheter de nærmeste årene.

2.2 Medlemsutviklingen

Det er flere grunner til at medlemstallet er viktig for NBIF. For det første har forbundet et generelt ønske om å skape et bredt grunnlag for mosjonsidrett, som alternativ til den tradisjonelle konkurranseidretten. For det andre kan det være viktig av organisasjonspolitiske grunner, i forhandlinger om idrettens og arbeidslivets organisering. For det tredje vil medlemstallet ha betydning for forbundets økonomiske rygggrad.

NBIF organiserer en betydelig andel av den fysiske aktivitet i Norge. I 1987 var det 291.439 medlemmer i NBIF, og forbundet er dermed Norges tredje største idrettsforbund. Sammenliknet med yrkesorganisasjonene er NBIF nesten like stort som YS, AF og de frittstående organisasjonene tilsammen. Dette kan gjøre NBIF til en viktig premissleverandør i striden om arbeids- og fritidsorganiseringen i samfunnet.

Vi skal se litt nærmere på medlemsutviklingen de senere år i forhold til en del sentrale størrelser. Dette gir et perspektiv på NBIFs styrkeforhold i organisasjonsmarkedet.

Tabell 2.1 Medlemsutviklingen i NBIF og NIF samt veksten i antall yrkesaktive*

År	NBIF	NIF utenom NBIF	Yrkes- aktive	NBIFs andel av de yrkes- aktive (%)	NBIFs andel av NIF (%)
1957	28.500	274.173	1.326.900	2,0	9,4
1967	75.000	295.842	1.426.949	5,2	20,2
1977	187.285	993.869	1.851.000	10,1	15,8
1978	196.677	1.065.354	1.888.000	10,4	15,5
1979	201.932	1.151.250	1.910.000	10,6	14,9
1980	208.604	1.184.088	1.946.000	10,7	14,9
1981	219.278	1.237.472	1.972.000	11,1	15,0
1982	216.540	1.262.088	1.996.000	10,8	14,6
1983	270.190	1.290.714	2.024.000	13,3	17,3
1984	282.628	1.322.262	2.031.000	13,9	17,6
1985	285.256	1.341.771	2.064.000	13,8	17,5
1986	289.189	1.343.426	2.086.000	13,8	17,7
1987	291.439	1.353.268	2.126.000	13,7	17,7

* Basert på opplysninger fra medlemsregisteret og Statistisk Årbok

I et langtidsperspektiv viser medlemstallene for NBIF betydelig vekst, fra 28.500 medlemmer i 1957 til 291.439 i 1987, m.a.o. en tidobling. Veksten er relativt sett dobbelt så sterk som den NIF har hatt utenom bedriftsidretten. I absolutte tall har imidlertid NIF vokst 45 ganger så mye.

Bedriftsidretten, som andel av de yrkesaktive, har hatt en forholdsvis jevn vekst på 35% per tiår. Men NBIF organiserer likevel i 1987 totalt sett en relativt beskjeden andel av de yrkesaktive (13-14%). Ser vi på NBIFs andel av NIF, er denne svingende. Veksten er relativt rask fra 1957 til 1967, men faller fra 1967 til 1977, og har senere flatet ut.

I et korttidsperspektiv - fra 1977 til 1987 - ligger medlemsandelen på 10-13% av de yrkesaktive. Kurven stiger merkbart frem til 1983, men etter en topp i 1984, da nesten 14% av de yrkesaktive var med i bedriftsidrettsforbundet, ser det nå ut til at denne veksten har flatet ut. Medlemstallene stagnerer både relativt til veksten i antall yrkesaktive, og som andel av NIF. Den prosentvise reduksjon er riktignok beskjeden, men viser likevel at bedriftsidretten kan være i ferd med å tape terreng.

Sett fra en motsatt synsvinkel: tallene reiser spørsmål om hvordan medlemsandelen kan økes ytterligere. I hvilken utstrekning drives det fysisk aktivitet i den yrkesaktive del av befolkningen? Hvor mange kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten? Hvor er rekrutteringspotensialet størst, blant de øvrige aktive eller de inaktive?

2.3 Det fysiske aktivitetsmønster blant de yrkesaktive

I dette delkapitlet skal vi se nærmere på størrelsen av de tre kategoriene yrkesaktive (i figur 1.1, side 9), før vi forsøker å tegne et bilde av de ulike strømmene mellom dem.

Det første spørsmålet vi må svare på, er i hvilken utstrekning det faktisk drives regelmessig fysisk aktivitet blant de yrkesaktive (tabell 2.2).²

Tabell 2.2 Fysisk aktivitet blant de yrkesaktive. Prosent

Driver regelmessig	41
Driver ikke	59
Sum	100
N	1534

Fire av ti yrkesaktive oppgir at de driver regelmessig fysisk aktivitet. Dette er noe lavere enn hva som er påvist i tidligere undersøkelser, hvor omlag 40-60% av den voksne befolkningen sier at de er fysisk aktive i fritiden. Forskjellen kan skyldes at vi har lagt inn et forholdsvis strengt kriterium og spurt om **regelmessig** fysisk aktivitet - dvs trening, mosjon eller idrettslig aktivitet minst én gang hver fjortende dag. Tidligere undersøkelser har stilt spørsmål om folk "vanligvis" driver fysisk aktivitet.

² Når man leser tabellene i rapporten er det viktig å være oppmerksom på den usikkerhet som knytter seg til tallene. Usikkerheten skyldes at vi bare har intervjuet et utvalg av den norske befolkningen. Jo færre respondenter, og jo mer en svarfordeling nærmer seg 50/50, jo mindre sikre er tallene. Kort sagt innebærer dette at vi kan trekke fra/legge til 1-2 prosentpoeng (feilmargin) for hver estimerte prosentandel når vi trekker slutninger fra hele utvalget (1537 personer). Reduseres utvalget til f.eks. det halve, må feilmarginen økes til 2-5 prosentpoeng.

Når andelen fysisk aktive er såvidt stor, kunne vi vente at dette ville slå ut i aktiv deltakelse i bedriftsidretten. Vi har spurt de yrkesaktive om de noen gang har vært medlem i et bedriftsidrettslag (tabell 2.3).

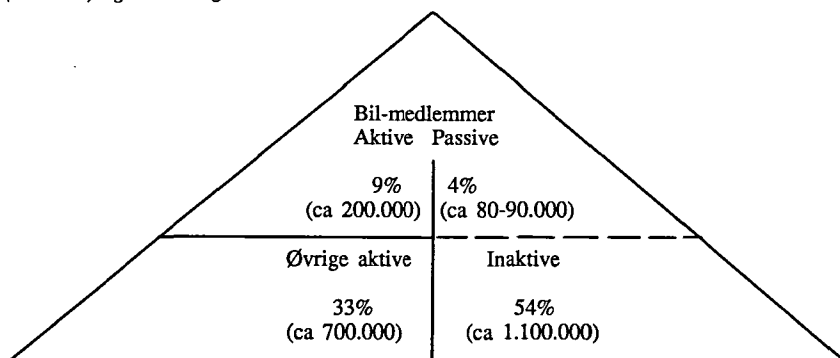
Tabell 2.3 Yrkesaktive etter medlemskap i bedriftsidrettslag. Prosent

Har aldri vært medlem	73
Har vært med tidligere	14
Er medlem i dag	13
Sum	100
N	1537

Tabellen viser at det er 13% av de yrkesaktive som er med i bedriftsidretten (jfr. tabell 2.1). Om lag syv av ti yrkesaktive har aldri vært medlem av noe bedriftsidrettslag, og gjennomtrekken blant medlemmene er betydelig. Det er like mange som tidligere har vært medlem enn som oppgir at de er medlem i dag. Dette antyder at **frafallsproblemet** er en viktig grunn til det forholdsvis lave medlemstallet, noe vi skal komme tilbake til nedenfor.

Det er rimelig å anta en nær sammenheng mellom på den ene side det å være fysisk aktiv og deltakelse i bedriftsidretten, og på den annen side mellom inaktivitet og ikke-medlemskap. I figur 2.1 har vi inndelt de yrkesaktive i fire kategorier etter hvorvidt de er med i bedriftsidrettslag eller ikke, og om de driver regelmessig fysisk aktivitet. På denne måten kan vi beregne størrelsen på de ulike kategoriene i figur 1.1 (side 9).

Figur 2.1 Yrkesaktive gruppert etter medlemskap i BIL og fysisk aktivitet. Prosent (N=1510) og tallanslag

Figuren viser for det første at mer enn halvparten av de yrkesaktive (54%) verken er med i bedriftsidrettslag eller driver regelmessig fysisk aktivitet. 33% er heller ikke med i bedriftsidrettslag, men driver likevel regelmessig fysisk aktivitet. Vi skal også være oppmerksomme på at det blant de 13% som er med i bedriftsidretten er 4% - det vil si omlag en tredjedel - "passive" medlemmer.

Oppmerksomheten vil i den følgende analyse først og fremst være rettet mot de to kategoriene ikke-medlemmer. Hvem er ikke-medlemmene? Hvorfor er det ikke flere av de fysisk aktive som blir med i bedriftsidrettslagene? Hva skal til for å aktivisere de inaktive?

I et rekrutteringsperspektiv er det viktig å skille mellom de ikke-medlemmene som er aktive og de som ikke driver regelmessig fysisk aktivitet. Ulike målgrupper vil forutsette ulike rekrutteringsstrategier. "Idrett for alle" er ikke ensbetydende med "samme rekrutteringsstrategi for alle".

Samtidig er det nødvendig å skille mellom de tre generelle kategoriene og målgrupper i mer konkret forstand. Ser vi f.eks. på de inaktive, er det ikke nødvendigvis slik at disse utgjør en enhetlig gruppe ut over det fellestrekk at de er inaktive. De kan bestå av både kvinner og menn, folk med høy og lav utdanning, og det kan være betydelige variasjoner i grunner for å være inaktiv. I så fall vil strategier rettet mot de inaktive måtte være nyanserte for å ha noen effekt.

De "passive" medlemmene vil bli analysert sammen med de inaktive ikke-medlemmene. Mange er trolig kollektivt innmeldt via bedriftsmedlemskap. Kategorien er også såvidt liten at det ikke er grunnlag for å analysere denne for seg selv med vår utvalgsstørrelse. Dessuten antar vi at det fysiske aktivitetsmønster blant de "passive" medlemmene vil tilsvare de inaktive.

2.4 Rekrutteringspotensiale

Det er en relativt liten andel av de yrkesaktive som trener regelmessig i bedriftsidretten. Spørsmålet er: Hvor mange kan tenke seg å bli med? Hvor er rekrutteringspotensialet størst - blant de aktive eller blant de inaktive?

Vi har spurt de fysiske inaktive om de kan tenke seg å begynne med regelmessig fysisk aktivitet (tabell 2.4).

Tabell 2.4 Andel som kan tenke seg å begynne med regelmessig fysisk aktivitet, blant inaktive. Prosent

Ja	57
Nei	43
Sum	100
N	817

Av tabell 2.4 ser vi at det er et flertall blant de inaktive som kan tenke seg å begynne med regelmessig fysisk aktivitet. Bortimot seks av ti fysiske inaktive er positivt innstilt. Dette tilsvarer en tredjedel av de yrkesaktive eller ca. 700.000 personer. Tallene viser at potensialene er store når det gjelder å aktivisere de inaktive, og utgjør en sentral utfordring for bedriftsidretten i årene som kommer. Men vi skal være oppmerksomme på at spørsmålet er stilt i en forholdsvis "uforpliktende" vending. For mange vil det kreve både ekstra motivasjon og tilrettelegging for at interessen omsettes i praktisk handling.

Selv om rekrutteringspotensialet tallmessig er størst blant de inaktive, har NBIF utvilsomt rekrutteringsmuligheter blant de aktive. Dessuten ligger det et taperspotensiale blant medlemmer som ønsker et annet tilbud. Vi har spurt de fysiske aktive om deres ønsker om endringer i treningsvaner (tabell 2.5).

Tabell 2.5 Ønske om endring av treningsvaner blant de fysisk aktive. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive
Ikke endring	42	50
Trene mer, annerledes	58	50
Trene mindre	0	0
Sum	100	100
N	133	492

Mønsteret er forholdsvis likt for medlemmene og de øvrige aktive. Halvparten ønsker å trene som nå, den andre halvparten ønsker å trene mer. Rekruttering blant dem som ønsker å trene mer kan imidlertid komme i konflikt med forbundets ønsker om å være et mosjonsforbund, og med behovene blant de inaktive. Den store andelen innenfor NBIF som ønsker å trene mer, eller på annen måte, kan antyde at forbundets tilbud ikke er tilstrekkelig for å dekke treningsbehovet. Men det kan også bety at de ikke orker eller har tid til å møte opp så ofte som de kunne ønske.

Så langt er mulighetene til endringer i det fysiske aktivitetsnivået belyst. Et viktig spørsmål er imidlertid om ikke-medlemmene kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten. Svaret er gjengitt i tabell 2.6, for de aktive og de inaktive.

Tabell 2.6 Bedriftsidrettens medlemspotensiale blant ikke-medlemmene samlet og fordelt på øvrige aktive og inaktive. Prosent

	Øvrige aktive	Inaktive	Alle ikke-medlemmer
Kan tenke seg å bli med	40	29	34
Vil ikke bli med	55	66	61
Vet ikke	5	5	5
Sum	100	100	100
N	487	824	1311

Som vi ser av tabellen er det en betydelig andel av ikke-medlemmene som kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten. Betrakter vi de aktive og de inaktive samlet, viser materialet klart de muligheter bedriftsidretten står overfor. **Hele 34% av de yrkesaktive ikke-medlemmene sier at de kan tenke seg å bli med i BIL.** Dersom vi samtidig inkluderer de som allerede er med, betyr dette at det ligger innenfor bedriftsidrettens rekkevidde å organisere hele 42% av alle yrkesaktive, mot dagens 13% - eller 890.000 medlemmer mot dagens 290.000!

Ikke overraskende er det en noe større andel blant de aktive enn blant de inaktive som sier de kan tenke seg medlemskap i BIL (40% mot 29%). Det er m.a.o. lettere å rekruttere blant de som allerede er aktive. På den annen side er det blant de inaktive at det største rekrutteringspotensialet finnes, betraktet i absolutte tall.

NBIFs rekrutteringsevne er imidlertid ikke bare avhengig av etterspørselen etter forbundets aktiviteter. Like viktig er det at tilbudet faktisk finnes.

2.5 Tilbud og etterspørsel

Så langt har vi sett at bedriftsidretten organiserer en forholdsvis liten andel av de yrkesaktive. På den annen side har NBIF betydelige rekrutteringspotensialer, både blant de øvrige aktive og blant de inaktive.

I hvilken grad lar dette rekrutteringspotensialet seg realisere? En viktig rammebetingelse er at de yrkesaktive faktisk har tilbud om fysisk aktivitet på arbeidsplassen. Samtidig som folks tidsbudsjett er presset, har også fritidstilbudet økt i omfang. Det betyr at bedriftsidretten møter sterkere konkurranse enn tidligere.

Vi skal først se litt nærmere på tilbudsfaktoren. Hvilke fysiske aktivitetstilbud har de yrkesaktive på arbeidsplassen? I hvilken grad benytter de seg av disse tilbudene (tabell 2.7)?

Tabell 2.7 Tilbud og anvendelse av fysiske aktivitetstilbud på arbeidsplassen. Prosent

	Medlemmer		Øvrige aktive		Inaktive	
	Har tilbud	Har benyttet	Har tilbud	Har benyttet	Har tilbud	Har benyttet
BIL	91	70	23	2	29	4
Garderobe/dusj	44	21	28	10	30	13
Trimrom/anlegg	45	29	20	9	18	6
Mosjons/trimgruppe	20	5	9	3	9	1
Pausegym e.l	10	5	7	4	6	2
Fri	9	5	8	4	6	1
Gratis adgangskort	23	13	3	1	3	1
Annet	4	4	9	9	5	5
Sum	246	152	107	42	106	33
N		133		492		904

Av tabell 2.7 kan vi lese flere tendenser. For det første synes bedriftsidrettsmedlemmene å være en privilegert gruppe når det gjelder aktivitetstilbud på arbeidsplassen. Mens BIL-medlemmene i gjennomsnitt har mellom to og tre tilbud, er det tilsvarende for de øvrige aktive og de inaktive, ett.³ Ikke overraskende har 9 av 10 bedriftsidrettsmedlemmer tilbud om BIL på sin egen arbeidsplass, mens det samme gjelder for bare 20-30% av de øvrige aktive og de inaktive. Men også når vi ser bort i fra tilbudet om BIL, har medlemmene atskillig flere andre tilbud enn ikke-medlemmene.

For det andre er det store variasjoner når det gjelder utnyttelsesgrad. Syv av ti medlemmer har benyttet seg av BIL-tilbudet, og flere benytter også bedriftens garderobe eller trimrom. Utnyttelsesgraden er betydelig lavere blant ikke-medlemmene. Mens vi kunne ha forventet at aktivitetstilbudet blant de inaktive ville være benyttet i mindre grad enn blant de øvrige aktive, ser vi at dette bare i liten grad er tilfelle.

³ Dette kan vi lese ved å slå sammen prosentandelen for de ulike tilbud. Totalsummene er ulike for medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive. Dette skyldes at enkelte respondenter innenfor de tre kategoriene har oppgitt flere eller færre tilbud enn andre. Det samme fenomen vil gå igjen i tabeller nedenfor, hvor respondentene er bedt om å oppgi flere svar.

Dette betyr for det tredje at det er lite samsvar mellom tilbud og utnyttelsesgrad blant de øvrige aktive og de fysisk inaktive. Selv om 20-30% ikke-medlemmer har tilbud om BIL på arbeidsplassen er det bare en ubetydelig andel som benytter seg av dette tilbudet. Det samme gjelder også for de andre aktivitetstilbudene, men her er forskjellene mindre.

Tallene reiser to viktige spørsmål. Er det manglende BIL-tilbud, eller det at dagens tilbud ikke passer, som er den viktigste forklaringsfaktor for den lave medlemsandelen? Eller er det slik at ikke-medlemmene er fremmede i forhold til selve BIL-kulturen? Vi har spurt ikke-medlemmene, som ikke ønsker å bli med i bedriftsidrettslag, om årsaken (tabell 2.8).

Tabell 2.8 Grunner til ikke å ville bli med i BIL blant yrkesaktive som ikke ønsker BIL-medlemskap. Prosent

	Øvrige aktive	Inaktive
Ikke BIL på arbeidsplassen	34	28
Trener i annen sammenheng.	26	7
Liker ikke org.idrett/forpliktelser	11	12
Manglende interesse	2	17
Er for gammel	8	12
BIL har ikke passende tilbud	7	5
Trives ikke i idrettsmiljø	0	2
Har sluttet med idrett	2	5
Er for prestasjonsorientert	2	3
Kvier meg for nytt miljø	0	1
Annet	8	8
Sum	100	100
N	290	551

Tabellen viser forholdsvis stor spredning på de ulike alternativene. En viktig årsak til at mange anser bedriftsidrett som uaktuelt, er at de mangler tilbud på sin arbeidsplass. **Tre** av ti ikke-medlemmer oppgir manglende organisasjonstilbud som den viktigste årsak, både blant aktive og inaktive.

Ellers ser vi at en betydelig andel av de øvrige aktive oppgir som den viktigste grunn, at de trener i andre sammenhenger. Dette reiser spørsmål om bedriftsidrettens tilbud er

godt nok sammenliknet med konkurrerende tilbud, dersom man vil kjempe om de aktive.

Dessuten vektlegges manglende interesse, motvilje mot å delta i organisert idrett, og at BIL ikke har passende tilbud, som viktigste årsak blant om lag 1/3 inaktive. Dette peker i retning av at NBIF kan stå overfor en betydelig andel som er fremmede i forhold til bedriftsidrettskulturen og ikke finner attraktive tilbud i BIL. For øvrig oppgir flere inaktive alder som viktigste årsak, noe vi skal komme tilbake til nedenfor.

Bedriftsidretten står også i konkurranseforhold til andre aktivitetstilbud. Vi har sett at en stor andel av de øvrige aktive oppgir "trening i andre sammenhenger", som viktigste grunn til ikke å delta i bedriftsidretten. Hvilke sammenhenger er det så de trener i?

Vi har spurt de som oppgir at de har drevet fysisk aktivitet i løpet av 1987, om hvilken sammenheng de har drevet denne aktiviteten i (tabell 2.9).

Tabell 2.9 Treningssammenheng og hyppigste treningssammenheng blant de regelmessig fysisk aktive. Prosent

	Medlemmer i BIL		Øvrige aktive	
	Har drevet	Oftest	Har drevet	Oftest
På egen hånd/med familie, venner	75	50	83	72
Idrettslag	22	12	22	14
Private tren.studio	14	5	13	6
Private kurs/partier	8	3	9	5
Bedriftsidrettslag	60	25	2	0
Helsesportslag	2	0	2	1
Treningsgruppe på jobb	17	4	4	1
Treningsgruppe i borettslag, velforening	1	0	0	0
Annet	2	2	2	1
Sum	201	101	137	100
N	133	130	492	470

Både når det gjelder hvilken sammenheng man har deltatt i og hvilken man oftest har deltatt i, er det et slående trekk at de regelmessig fysisk aktive driver trening på egen

hånd, med venner eller familie. Blant de øvrige aktive har åtte av ti drevet denne form for mosjon og hele syv av ti oppgir at dette er den treningssammenheng de oftest deltar i. Men også blant bedriftsidrettsmedlemmene er trening på egen hånd den mest utbredte aktivitet. Det er faktisk dobbelt så mange som oppgir denne aktiviteten som den hyppigste, i forhold til trimming i regi av bedriftsidrettslaget (50% mot 25%).

Også private treningsstudioer eller kurs er populære blant de øvrige aktive. Mer overraskende er det kan hende at disse aktivitetene har like stor oppslutning blant bedriftsidrettsmedlemmene. Ellers merker vi oss at bedriftsidrettsmedlemmene deltar i flere sammenhenger enn de øvrige aktive. Dette indikerer at bedriftsidretten i stor grad er en **tilleggsaktivitet**, eller et **sekundært tilbud** i forhold til deltakelse i andre aktivitetsformer.

Den største gruppen ikke-medlemmer finner vi blant de inaktive. Flere av disse (58% jfr. tabell 2.4) sier at de kan tenke seg å begynne med regelmessig fysisk aktivitet. Samtidig ønsker flere av de øvrige aktive (50% jfr. tabell 2.5) å endre sine treningsvaner. I hvilken grad er bedriftsidretten et alternativ for disse gruppene?

Tabell 2.10 Foretrukket aktivitetstilbud blant inaktive som kan tenke seg å begynne med regelmessig fysisk aktivitet og blant aktive som ønsker å trene på annen måte enn i dag. Prosent

	Inaktive	Øvrige aktive som ønsker å trene på annen måte
På egen hånd, med familie, venner	57	50
Idrettslag	12	18
Private kurs, aerobics ol	10	10
Private treningsstudio	8	11
Bedriftsidrettslag	5	2
Helsesportslag	3	5
Treningsgruppe på jobb	3	3
Treningsgruppe i borettslag/velforening	2	2
Sum	100	100
N	484	215

På samme måte som blant medlemmene og de aktive, er det de individuelle og mindre forpliktende aktiviteter som er de mest attraktive. 57% av de inaktive og 50 % blant de øvrige aktive ville foretrekke å trimme alene eller sammen med venner/familie. Bare henholdsvis 5% og 2% sier de ville foretrukket bedriftsidrettslag, og bare 3% nevner treningsgruppe på jobben.

Tallene er lavere enn de som fremgår av tabell 2.6 hvor tre av ti sier de kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten. Andelen som foretrekker BIL-medlemskap er med andre ord betraktelig mindre når de yrkesaktive samtidig stilles overfor flere alternative muligheter! Det er imidlertid ikke grunnlag for å si at tabell 2.10 reduserer rekrutteringspotensialet slik det fremgår av tabell 2.6. Det er forskjell på det å kunne tenke seg BIL-medlemskap, og det å foretrekke dette fremfor et alternativt aktivitetstilbud. For mange kan BIL-deltakelse være en aktuell biaktivitet og motivasjon til utfoldelse på egen hånd. Poenget er likevel at bedriftsidretten konkurrerer med private aktiviteter og andre idrettslag om ikke-medlemmene.

2.6 Oppsummering

Bedriftsidretten hadde i 1987 sitt høyeste medlemstall noensinne. Men det er likevel en forholdsvis liten andel av de yrkesaktive som er med.

En knapp majoritet av de yrkesaktive er ikke regelmessig fysisk aktive i dag, og de aller fleste har heller ikke vært innom noe bedriftsidrettslag. På den annen side er rekrutteringspotensialene store! Det er en betydelig andel av de inaktive som sier de kan tenke seg å begynne å trimme, og en stor del aktive som ønsker å endre sine treningsvaner. Hele en tredjedel av de yrkesaktive er positivt innstilt til å bli med i BIL.

Men det er flere forhold som vil påvirke realiseringen av disse mulighetene. Én forutsetning er at BIL-tilbudet faktisk foreligger. Det er ikke tilfellet for de aller fleste yrkesaktive i dag, og oppgis hyppigst som begrunnelse for ikke å være med i bedriftsidretten. Samtidig er det andre idrettslag, private treningsstudioer og særlig uorganiserte aktiviteter som synes å være de mest attraktive i flommen av ulike tilbud.

To av hovedkonklusjonene i KIV er at fysisk deltakelse har sammenheng med sosial status, og at individuelle tilpasninger i organiseringen av arbeid og fritid virker styrende

på deltakelse. Selv om man er positivt innstilt og ønsker å bli med, er det her flere faktorer som kan virke som barrierer. Det kan både være praktiske hindringer i hverdagen og vansker med å finne et organisatorisk tilbud som er tilpasset de ønsker og behov man har. Et viktig spørsmål er derfor hva som skal til for at ønsker omsettes i deltakelse.

Kapittel 3 Endringer i arbeids- og hverdagsliv - nye utfordringer for bedriftsidretten

3.1 Historisk utgangspunkt

Bedriftsidretten vokste frem i en periode preget av store klaseskiller og sterke motsetninger. I utgangspunktet var bedriftsidretten tett knyttet til arbeiderbevegelsens fremvekst. Allerede i 1908 ble det på et møte i Mekanikernes fagforening i Oslo foreslått å opprette en arbeideridrettsforening. Forslagsstilleren, som var læregutt, mente at "hvis arbeiderne ville drive legemsøvelser så legemet blev harmonisk utviklet og derigjennom kraftigere, så ville interessen for organisasjonen vokse." (Larsen, 1982). Fagforeningernes Idrettsforening - senere Sportsklubben 09 - så dagens lys våren 1909. Det var imidlertid først med dannelsen av Arbeidernes Idrettsopposisjon i 1922, som senere ble til AIF (1924), at arbeideridretten ble organisert på et bredere grunnlag.

Det første virkelige bedriftsidrettsstevne ble arrangert på Døhlenenga i 1929, og i 1932 tok Oslo AIF initiativ til å få bedriftsidretten inn i fastere former:

"Idet man konstaterer at det er et absolutt behov for AIF å arrangere spesielle konkurranser for arbeiderne ved de forskjellige verksteder, fabrikker, stat, kommune, offentlige som private anlegg - i konkurranse med den borgerlige korporasjonsidrett ." (Larsen, 1982.)

Bedriftsidretten vokste altså frem som et ledd i arbeiderklassens organisering og kamp mot de "borgerlige kreftene" i samfunnet som på den tiden også kontrollerte Norges Landsforbund for Idrett. I så måte var bedriftsidretten del i en bred sosial og kulturell reisning som politisk kulminerte med at Arbeiderpartiet i 1935 inngikk kriseforlik med Bondepartiet og overtok regjeringsmakten under parolen "hele folket i arbeid".

Kriseforliket ble etterfulgt av et "idrettsforlik" (1936) under parolen "hele folket i idrett". Dette markerte begynnelsen på en tilnærming mellom AIF og Landsforbundet som endte med at de to organisasjonene i 1946 ble slått sammen til en: Norges Idrettsforbund. Viljen til klassesamarbeid og nasjonal forsoning gjorde det mulig å slå sammen to organisasjoner med delvis ulike mål og organisasjonsprinsipper.

For bedriftsidretten var dette neppe problemfritt. Gjennom at bedriftsidretten ved et slag ble erklært upolitisk og nøytral, ble den løsere koplet til den sosiale bevegelsen og grunnlaget den sprang ut av. Formålet var - satt på spissen - ikke lenger klassemobilisering, bevisstgjøring og faglig organisering, men helse, sunnhet, og samarbeid om økt produktivitet i bedriftene. Arbeidsgiverne ble representert i ledelsen. I ettertid er det ikke vanskelig å forestille seg at disse endringene måtte ha innvirkning på organisasjonens identitet og særpreg, og dermed også evne til aktivisering. I tillegg til at bedriftsidrettens opprinnelige forankring ble svekket, mistet arbeiderbevegelsen etterhvert sitt eierforhold til bedriftsidretten. Som partsnøytral instans ble bedriftsidretten stående på siden av forhandlingssystemet og fikk svekkete alliansemuligheter på arbeidsplassene.

Heller ikke organisatorisk var sammenslåingen i NIF problemfri. Mens Landsforbundet bygde på særforbund og særkretser, var AIF bygd opp rundt regionale kretser. Spesialisert organisering var motarbeidet ut fra idealer om allsidighet. I 1946 ble disse modellene forsøkt spleiset sammen gjennom en slags dobbeltorganisering - særidretter og idrettskretser - som førte år senere fortsatt er gjenstand for strid innen idretten.

Dette korte tilbakeblikket er ikke ment å gi noe fullstendig bilde av bedriftsidrettens historie, men å peke på visse trekk ved utviklingen, som kan bidra til en bedre forståelse av NBIFs situasjon og handlingsmuligheter i dag. Oppsummert: Bedriftsidretten hadde sitt utspring i arbeidslivets politiske organisering, men ble "overført" til den nøytrale fritidssektoren og innlemmet i en større organisasjon med delvis andre og kryssende interesser. På tross av LO og NAFs representasjon i styret, innebar dette også en delvis frikopling fra de forhandlingsarenaene som bestemmer bedriftsidrettens gjennomslagskraft på bedriftene. Vi tror dette er et sentralt poeng når det gjelder å forstå bedriftsidrettens relativt anonyme posisjon i etterkrigs-Norge. Bedriftsidretten falt mellom to stoler og mistet mye av sin profil. Forbundets visjon og identitet ble utvisket, eksistensberettigelsen uklar, og de ytre alliansene svakere. Dette førte blant annet til at en av bedriftsidrettens pionerer, Rolf Hofmo, i 1960 slo fast at bedriftsidretten hadde stagnert og utviklet seg til en "mini"-utgave av den tradisjonelle konkurranseidretten:

"Hva er årsaken til denne mangel på tilslutning? Er ikke bedriftsidretten i sin appell, i sin praktiske virksomhet undergitt, om enn i noe svakere form, et ledd i en stjerndyrkelse gjennom de idrettsgrener som favoriseres og brukes som agn for å verve medlemmer?

.. Jeg tror at en nokså vesentlig årsak til bedriftsidrettens ringe utbredelse og manglende tilslutning er at man velger idretter som er offisielle, som tilhører den regulære idrett og som folk instinktivt tror er (...) bare for veltrimmede idrettsutøvere.

Bedriftsidretten har, kanskje i like høy grad som den ordinære idretten, blitt for konservativ, og stivbeint og ikke hatt evnen til fornyelse ".

Som vi så i kapittel 2 har NBIF vokst betydelig siden 1960, og nye aktiviteter og programmer har sett dagens lys. Likevel er de vansker som Hofmo formulerte for snart 40 år siden fortsatt aktuelle. Dette har ikke bare sammenheng med organisatoriske forhold. Endringer i arbeids- og hverdagslivet og den sterke veksten i konkurrerende fritidsaktiviteter har påvirket spillerommet for bedriftsidretten. I fortsettelsen av dette kapitlet skal vi se litt nærmere på disse endringene. Spørsmålet er om forandringene i folks hverdags- og arbeidsliv ytterligere begrenser mulighetene, eller om bedriftsidretten er i ferd med å få en ny historisk sjanse - men på et annet grunnlag enn i pionerperioden?

3.2 Fra klassekamp til samarbeidsideologi

For pionerene i AIF var bedriftsidretten som nevnt ikke bare et redskap for å mobilisere flest mulig til fysisk aktivitet. Virksomheten hadde et formål utover seg selv og inngikk i en strategi for å styrke arbeiderklassens kulturelle identitet og faglige kampkraft. Dermed hadde virksomheten klare målgrupper og klare motparter - den "borgerlige" konkurranse-idretten.

Etter samlingen av idretten i 1946 måtte bedriftsidrettens opprinnelige idégrunnlag revideres og bygges inn i en klassenøytral samarbeidsideologi. Organisasjonen kunne ikke lenger støtte seg direkte til arbeiderbevegelsens verdigrunnlag, men måtte utvikle en alternativ legitimering. Kjernen i den nye "ideologien" ble - som i den øvrige idretten - helse, trivsel og sunnhet for flest mulig. Denne innsnevringen bød på få problemer. Men den trakk med seg en forandring som i ettertid fortøner seg viktigere: Nøytraliseringen av verdigrunnlaget betød samtidig at avgrensningen av bedriftsidrettens målgrupper og motparter ble løst opp. Bedriftsidretten var ikke lenger "vår idrett", men "allmanns"-idrett sett fra arbeidernes synsvinkel. Når samtidig tidligere hovedfiender i de "borgerlige klubbene" og arbeidsgiverne nå ble medspillere, ble identifikasjonsgrunnlaget for bedriftsidrettslagene svekket. " Hvorfor kjøpe imitasjonsvare i BIL når man får originalvare i idrettslagene?" Snarere enn noe klart alternativ var bedriftsidretten i ferd med å bli en del av den tradisjonelle idretten. Sett i forhold til dagens situasjon kan denne erfaringen understreke faremomentene ved å kopiere konkurrerende aktørers tiltak.

I dag er den tradisjonelle idretten på noe vikende front blant store grupper av voksne mosjonister. Mange søker til private tilbud, men enda flere foretrekker å mosjonere i uformelle sammenhenger, alene, eller med familie og venner. Dvs at store grupper mosjonister er på vandring og søker etter et passende tilbud. Spørsmålet er: Kan bedriftsidretten ta mål av seg til å spille en viktigere rolle her?

I en slik debatt om utforming av strategier for fremtiden tror vi det kan være nyttig å trekke linjene tilbake til de historiske endringene i virksomhetsgrunnlaget. - Hvordan kan bedriftsidretten utvikle en identitet og profil som markerer tydeligere hva den ønsker å stå for? Og hva kan denne profilen bestå i - hva er det særegne ved bedriftsidrettslagenes tilbud som de andre aktørene på markedet ikke kan gi? Kan bedriftsidretten utvikle sterkere allianser med forhandlingspartene på arbeidsplassene for å øke gjennomslagskraften?

3.3 Arbeidsliv i forandring - trussel mot bedriftsidretten?

Bedriftsidrettens utvikling står i et nært forhold til endringer i samfunnet. Eller som det er formulert i NBIFs historie (Larsen, 1982):

"De 50 år fra de første bedriftsidrettslag organiserte seg i Oslo til dagens 5.000 lag i NBIF, og de 25 år som bedriftsidretten har vært et eget forbund, er et spenn av tid som rommer de største forandringer vårt samfunn noen gang har gjennomlevd. De går fra antydninger til et solidaritets- samfunn, som sakte men sikkert har ført oss fram til dagens velferdssamfunn."

Sitatet antyder hvilke dramatiske endringer det norske samfunnet har gjennomløpt i etterkrigstiden. På den ene siden har utviklingen av velferdssamfunnet styrket mulighetene for å drive ulike fritidsaktiviteter. Vi har fått mer fritid, bedre råd og mer informasjon om betydningen av fysisk aktivitet. På den annen side er fritiden bygd inn i nye økonomiske og sosiale rammer som ikke bare påvirker folks holdninger og interesser, men også praktiske muligheter til å delta i f.eks. bedriftsidrettslag. Mange har fått mer fritid, men har knappere tid i hverdagen. Den yrkesaktive perioden er kortet ned, feriene lengre og weekendene tøyde, men den daglige arbeidstiden for den enkelte er mindre forandret. Og for mange familier er den økt. I tillegg er arbeidstidsmønsteret i ferd med å bli mer variert. Flere arbeider utenfor normalarbeidsdagen, færre beveger seg i takt. Dermed blir det også vanskeligere å tilrettelegge fritidstilbud som passer for alle. Og når mor har gått ut i arbeidslivet må far ta en større tørr på hjemmefronten: Det blir færre "ildsjeler" som kan dra lasset i lagsarbeidet.

50- og 60-tallet var kjennetegnet av vekst i økonomi og velferd. Dette var industrisamfunnets glansperiode i Norge kjennetegnet ved masseproduksjon av håndfaste varer, og brede sosiale reformer som omfattet alle. Tidsrytmen og livsmønstret ble mer ensartet og standardisert. Den enkeltes liv ble i økende grad omspunnet av kollektive ordninger som ivaretok den enkelte borgers interesser. Vi fikk folkeorganisasjoner og velferdsstatsinstitusjoner.

Et viktig trekk ved denne perioden er at livsmønstre og organisasjonsmønstre utviklet seg i harmoni. Grunnpillaren var den moderne kjernefamilien med en mannlig eneforsørger, hjemmевærende husmor og 2-3 barn. Institusjonene som ble bygd rundt dette mønsteret var utformet med utgangspunkt i denne utgaven av kjernefamilien.

I løpet av 70- og 80-årene har imidlertid bildet endret seg radikalt. Vi ser konturene av et annerledes samfunn som er døpt med mange slags navn: Det "post-industrielle" samfunn, seinkapitalismen, informasjonssamfunnet, kompetansesamfunnet mv.

Arbeidslivet blir preget av en mer uensartet yrkesstruktur enn tidligere. Servicesektoren har vokst kraftig, vareproduksjonen sysselsetter stadig færre. Den tradisjonelle industriarbeiderklassen er på retur, mens nye yrkesgrupper innenfor service, omsorg, og informasjon vokser. Her finner man for en stor del kvinnene som toget ut av hjemmet og inn på arbeidsmarkedet på 70- og 80-tallet. Kompetanse og utdanning er blitt stadig viktigere i et næringsliv der teknologi og forskning spiller avgjørende rolle i utnyttelsen av arbeid, kapital, og naturressurser.

Dette stiller nye krav til bedriftsidretten. Mens den hadde sitt utspring på industriarbeidsplasser preget av ensartete arbeidsvilkår og livssituasjon, må den nå vinne frem i en tjenestesektor med langt større mangfold når det gjelder arbeidsforhold, tidsrytme og interesser. Spørsmålet blir da spissformulert: Hvordan utforme aktiviteter som også passer for deltidsarbeidende småbarnsmødre med fleksibel arbeidstid i varehandelen?

Parallelt med endringene i arbeidslivet har familiemønsteret endret seg. Færre lever i livslange ekteskap, andelen enslige har økt, mens andelen barnefamilier har gått ned. I barnefamilieene er ofte begge foreldrene yrkesaktive - den tradisjonelle kjernefamilien er blitt unntaket snarere enn regelen. Det er blitt flere enslige forsørgere.

Dermed blir den arbeidsfrie tiden utsatt for større press og krav fra flere kanter. Mens husarbeid og ærend tidligere ble utført av den hjemmeværende husmor, må slike oppgaver i dag gjøres utenom arbeidstiden. Hverdagslivet stiller krav om omsorgsplikter, enten det gjelder barn eller eldre, om husarbeid og familieforpliktelser. Yrkeslivet setter krav om overtid, omstilling, etterutdanning og mobilitet. Lån til bolig skal nedbetales. Ikke bare har kvinnenens utmarsj gjort hjemmet til det mange kaller en "underbemannet" bedrift, for mange gjør "livsfaseklemma" det vanskelig å delta i forpliktende fritidsaktiviteter.

I tillegg til at disse endringene har skapt større press på fritiden, har den daglige fritiden for mange hushold gått ned. Mens husholdets bidrag til lønnsarbeidet på femtitallet var 48 timer i uka, jobber gjerne toforsørgerhusholdet i dag 70-80 timer i uka. Om lag en femtedel av arbeidsstyrken jobber ofte overtid. Og en økende andel har flere jobber: 14 prosent i følge Levekårsundersøkelsen 1987. Om lag 300 000 lønnstakere arbeider utenfor tidsrommet 6-18, eller har skift eller turnusordninger som gjerne inkluderer helgearbeid. Når i tillegg 29 prosent arbeider deltid, innebærer dette at nesten halvparten av arbeidsstyrken har en arbeidstid som avviker fra normalarbeidsdagen (Statistisk Sentralbyrå, 1987). Ved siden av at tidsbudsjettene i hverdagen er knappe, øker samordningsvanskene for mange. - Hvordan få arbeid, omsorg, ærend og fritidsgjøremål til å henge sammen for ulike personer innen husholdet? Og hvordan kan bedriftsidretten komme grupper med avvikende arbeidstidsordninger i møte?

Tendensene i retning av et mer variert og tidsmønster der arbeidstid, driftstid og åpningstid i yrkeslivet blir mer frikople, gjør at mange har fri når andre arbeider. For fritidsorganisasjonene reiser dette problemer, men også muligheter: Utnyttelsen av anlegg og ressurser kan fordeles utover døgnet og uka på nye måter.

Til sammen innebærer disse endringene i arbeids- og hverdagslivet at livsmønster og organisasjonsmønster er kommet mer i utakt. De store folkeorganisasjonene som i en lang periode hadde enestående vekst, opplever stagnasjon i tilslutningen og vansker med å treffe nye gruppers ønsker og behov. "Blåsebelgene" som skulle suge folk inn og ildne dem opp fremstår for mange som tvangstrøyer, der det uforpliktende forplikter og det stadig oftere blir "kluss i vekslina" mellom ulike hensyn og gjøremål. Samtidig skjerpes konkurransen om folks knappe fritid. Mediatilbudet utvides og nye aktører på markedet tilbyr skreddersydd og tidsriktige "produkter" der man kan kjøpe seg fri fra ansvar og forpliktelser.

På overflaten kan ovennevnte utviklingstrekk oppfattes som entydige trusler mot de tradisjonelle, frivillige fritidsorganisasjonene. - Vil det være spillerom for bedriftsidretten dersom disse trekkene forsterkes i tiden som kommer?

3.4 Nye koplingsmuligheter?

Det er også trekk ved samfunnsutviklingen som kan åpne nye muligheter. Historisk har kapitalismen vært preget av en tiltakende arbeidsdeling og spalting av folks livsverden: Mellom arbeid og fritid, manuelle og teoretiske ferdigheter, produksjon og reproduksjon, hode og kropp. Fagbevegelsen og bedriftsidretten vokste frem i en epoke da fysisk arbeid var produksjonens viktigste råstoff. Maskinenes rytmiske tvang, utbytting av kroppen og manuelle ferdigheter gjorde vern mot slitet, rovdriften og utarming av arbeidskraft og livskraft til hovedoppgaver for arbeiderbevegelsen. Økt fritid ble et nødvendig krav, ikke bare for å verne om den fysiske helsen, men også for å bygge opp den åndelige og kulturelle helsen. Det var med dette utgangspunktet bedriftsidretten ble utviklet som et redskap for å forene fysisk og kulturell fostring.

I dag er forholdet mellom "hode og kropp" i ferd med å vendes opp ned i arbeidslivet. Kroppens rolle overtas i økende grad av maskiner og roboter. Det fysiske slitet og kroppsarbeidet viker plass for økt mentalt og intellektuelt strev. Industriarbeiderne blir operatører som styrer produksjonen gjennom dataprogrammering. I tjenestesektoren er det ofte sosiale og intellektuelle ferdigheter som etterspørres.

Grovt forenklet og spissformulert innebærer dette: Før "solgte" man kroppen og muskelkraften til arbeidsgiverne, men holdt tankene for seg sjøl. I dag "selger" man i økende grad tankene, følelsene og sjelen. Dette er kjernen i mye nyere bedriftsfilosofi: Å frigjøre medarbeidernes ressurser til beste for bedriften gjennom å utvikle identifikasjon, involvering, vilje og medansvar (Sandberg, 1987).

Slik endres forholdet mellom arbeid og fritid, hode og kropp. Arbeidets kolonisering av tankeverdenen er vanskeligere å slippe fri fra, og kroppen mister sin rolle som produksjonsmiddel. Den omdannes til et transport-, presentasjons-, reproduksjons- og forlystelsesmiddel. Kroppen blir knyttet til fritiden. Ikke bare som salgsmedium for "kroppindustriens" varierte produkter, men også som virkemiddel til å gjenopprette ubalansen mellom mentalt slit og fysisk inaktivitet.

Andre Gorz (1983) har pekt på hvordan kommersielle aktører søker å imøtekomme disse behovene ved markedstilbud som delvis skiller ut kroppssektoren som en egen bransje. Hygiene, pleie, helse, kosmetika og trening mv. forlegges til egne service-sentra med assorterte tilbud. - Et paradoksalt trekk ved denne utviklingen er at muligheten til å utnytte slike tilbud - både tidsmessig og økonomisk - delvis forutsetter fremveksten av et nytt lavtlønnet tjenesteproletariat. Dels for å frigjøre tid for konsumentene ved å ivareta hjemmeoppgaver som husvask, barnetilsyn mv., dels for å drive servicetilbudene. Utviklingen omfatter altså ikke alle likt, men kan drive frem nye sosiale skillelinjer. Middelklassefamilier med to gode inntekter utgjør ett ytterpunktet og lavtlønte enslige befinner seg i et annet ytterpunkt. De første utgjør ofte fritidsmarkedets konsumenter, de andre utgjør ofte fritidsmarkedets leverandører.

Kombinasjonen av mentalt strev og fysisk passivitet i arbeidet kan gjøre at fritiden i større grad må nyttes til å holde liv i kroppen. Hvis ikke visner både den og hodet. Fysisk aktivitet kan være en brekkstang til å kople ut arbeidslivets tankeverden og derved bidra til å bygge opp mentalt overskudd. Slik sett har fysisk aktivitet i fritiden en dobbelt betydning som stadig flere synes å oppdage: Nødvendig vedlikehold av både arbeidskraftens fysiske og mentale yteevne. Ikke bare svarer halvparten i denne undersøkelsen at de ønsker å mosjonere mer, og at det viktigste motivet er velvære, fysisk og mentalt overskudd. En kan knapt lese en lørdagsavis uten et portrettintervju med en eller annen tungt belastet leder i arbeidslivet som bekjenner at han aldri hadde tålt presset uten sine hyppige og lange løpeturer. Mye taler for at de har rett og følgelig burde stimulere sine arbeidstakere til å gjøre det samme.

Sett i sammenheng har denne utviklingen ikke bare skapt et bredere interessegrunnlag for fysisk aktivitet enn noen gang. Den har også medvirket til bevissthet om viktigheten av fysisk aktivitet for trivsel, helse, miljø og innsats på arbeidsplassene. I utredningen "Livsstil og samfunnsøkonomi" (Lavik og Uhde, 1988) oppsummeres at:

"selv om analysene er mangelfulle indikerer de likevel at idrettsskader utgjør (så) lave beløp i forhold til den innsparing i helsesektoren som skjer pga lavere sykkelighet (og dermed sykefravær - vår tilføyelse) blant de fysisk aktive".

Det pekes videre på at:

"Det offentlige kan gi arbeidsgivere incentiver for å legge forholdene til rette for fysiske aktiviteter hos de ansatte, f.eks. ved organisert idrett på arbeidsplassen. Et incentiv kunne her være redusert arbeidsgiveravgift eller skatt."

Denne bevisstheten kan åpne for nye og mer offensive allianser med partene i arbeidslivet. På samme måte som oppdatering og vedlikehold av kompetanse er et viktig arbeidstakerkrav, er det rimelig å forvente at arbeidstakergrupper vil rette det samme kravet til vedlikehold av den fysiske yteevnen som skal til for å utføre jobben. For enkelte grupper er dette allerede i dag et velkjent "frynsegode". Sett fra arbeidsgiversynsvinkelt kan ikke investeringer i "human capital" bare innrettes mot spisskompetansen (hjemmen), de kan også siktes inn på den menneskelige infrastrukturen (kroppen) som er nødvendig for å avlevere denne kompetansen til rett sted på rett tidspunkt.

Dette perspektivet kan peke i retning av at det blir større gjennombruddsmuligheter for en mer allsidig og omfattende personalpolitikk. Jo sterkere kravene til ytelse og kvalitet blir i arbeidslivet, jo større vekt må legges på at støtteapparatet for arbeidstakerne virker best mulig. Snarere enn fokusering på moral og disiplin vil oppmerksomheten rettes mot hvilke forutsetninger som må ligge til rette og motivere for topp ytelser over lengre tid, ikke bare i skippertak.

Med større knapphet på arbeidskraft de nærmeste tiår, kan bedre og mer langsiktig personalpolitikk bli et virkemiddel både for å rekruttere og holde på arbeidskraft, i tillegg til å sikre en fornuftig langsiktig innsatsutvikling. I denne sammenheng kan fysisk aktivitet på arbeidsplassen være ett element, bedre organisering av velferdsytelser som barnetilsyn et annet. Organisering av servicetilbud som sparer arbeidstakerne og bedriften for unødige spill av tid og krefter på nødvendige daglige gjøremål, kan være et tredje element som bidrar til at man er bedre uthvilt, mer konsentrert, og kan jobbe mer - som det appelleres til idag. Mange arbeidstakere kan nok være interessert i å jobbe mer og bedre dersom forholdene og belønningssystemene ligger godt til rette.

Hvorvidt eksemplet fra en papirfabrikk på Sørlandet som gir de ansatte store rabatter på sykler mot at de forplikter seg til å sykle til jobben, er en ønsket strategi, skal være usagt. Bedriftsledelsens interesse var imidlertid klar: De regnet med at det var helse i hvert pedaltrakk og at sykefravære derfor vil synke (Dagbladet 11.3.1989).

Sett i sammenheng tegner dette kapitlet riss av et samfunn der arbeidsplassen får økt viktighet som sosialt og praktisk knutepunkt. Dette har delvis sammenheng med at familiens sosiale betydning er svekket, men henger først og fremst sammen med forandringene i bedriftskultur og arbeidsinnhold. I mange deler av arbeidslivet øker kravene til identifikasjon, innlevelse

og engasjement hos arbeidstakerne. Dette er ikke bare en "gimmick" for å øke arbeidsintensiteten, men avspeiler i mange tilfelle at arbeidstakerne får større innflytelse og utfoldelsesmuligheter i arbeidssituasjonen. (Kern og Schumann, 1984). I den grad slike tendenser gjør seg gjeldende kan de bidra til å bygge ned skillet mellom arbeid og fritid, offentlig og privat, kollegaer og venner. Parallelt med at karriere og yrkesbevissthet synes å få styrket betydning for mange, vevs yrkesmessige nettverk og sosiale vennekreter tettere sammen. Folks ulike livsverdener filteres mer inn i hverandre. Dersom disse tendensene til at arbeidsplassen får økt betydning som knutepunkt for organisering av folks liv slår igjennom, vil bedriftsidretten innta en strategisk posisjon både sosialt og i tid og rom. Den kan binde sammen overgangene mellom arbeid og fritid, kople sammen ulike sosiale grupper, samtidig som sløsingen med tid til transport kan reduseres. I en tidsøkonomi med knappe ressurser vil det kunne være et konkurransefortrinn for bedriftsidretten.

I dagens arbeidsliv er det en økende bevissthet om viktigheten av å sikre god flyt av varer og produkter - materialflyt - innen og mellom bedriftene. Utgifter til transport, lagerhold og dødtid skal ned, utnyttelsen av kapitalutstyret skal opp. I et kompetansesamfunn kan den samme tankemåten anvendes når det gjelder utnyttelsen av nøkkelleddet i økonomien: Arbeidskraften eller humankapitalen. Hvor mye ressurser og krefter som i dag ødsles bort i form av dødtid, reisetid og hverdagskonflikter mellom arbeids- og omsorgsoppgaver vet ingen. Men at det kan ligge store økonomiske og sosiale gevinster i dette skjæringsfeltet er neppe tvilsomt. Dette stiller krav til en mer helhetlig organisert tidspolitikk - både på samfunns- og bedriftsnivå - som ikke betrakter arbeid og fritid isolert, men som tett sammenvevete dimensjoner i folks liv. I en slik debatt bør bedriftsidretten kunne bidra med erfaringer og innspill.

Samlet sett peker dette avsnittet på flere forhold som kan bidra til å styrke bedriftsidrettens handlingsmuligheter. Det er imidlertid et langt stykke fra arbeiderklassekulturen i AIF til bedriftskulturen i moderne kunnskapsfirma. Mens Einar Gerhardsen ruslet i skauen, løper LO-formann Leif Haraldseth maraton.

Som sagt innledningsvis: Kanskje er bedriftsidretten i ferd med å få en ny historisk sjanse - men da på et grunnlag som krever betydelige omlegginger av profilen. Det er ikke nok å være strategisk plassert - man må også ha et tilbud som vekker entusiasme utenfor kjernegruppene. Dette innebærer ikke at man skal gi avkall på sin egenart, eller miste målet av syne: Fysisk aktivitet må fortsatt være et mål i seg selv der glede og opplevelse står

i sentrum. De endringer i de ytre rammer som er påpekt her kan imidlertid styrke gjennomslagsmulighetene.

3.5 Oppsummering

Formålet i dette kapitlet har vært å identifisere en del samfunnsmessige utviklingstrekk som i et strategisk perspektiv kan påvirke bedriftsidrettens handlingsmuligheter og som det kan være nyttig å ta hensyn til i utformingen av nye aktivitetstilbud. Dessuten har vi ønsket å motivere til debatt. Som vi så i kapittel 2 var det svært mange som kunne tenke seg å bli med i bedriftsidrettslag, og mye taler for at tilbud på arbeidsplassen både kunne være praktisk og hyggelig for mange. Et hovedpoeng i kapittel 3 har imidlertid vært å peke på at endringene i folks livssituasjon gjør det viktigere å tilrettelegge aktivitetene slik at det treffer hver enkelts ønsker og forutsetninger i hverdagen. Ettersom stadig færre lever i takt betyr det at man må utvikle et større mangfold av skreddersydde tilbud.

For å styrke grunnlaget for diskusjonen om slike strategier skal vi i de følgende kapitler se nærmere på hvem som deltar i bedriftsidretten, hvem som ikke gjør det, og hva slags tilbud ulike grupper ønsker seg.

Kapittel 4 Fysisk aktivitet, sosial bakgrunn og arbeidssituasjon

4.1 Innledning

Er bedriftsidrettslaget en klubb for middelaldrende menn? Er de ressurssterke og mest aktive i ferd med å ta over der hvor arbeiderne startet?

I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvem som befinner seg blant bedriftsidrettsmedlemmene, de øvrige regelmessig fysisk aktive og de inaktive. Ved å sammenlikne de tre kategoriene langs sentrale bakgrunnskjennetegn, vil vi belyse sosiale mekanismer som kan påvirke deltakelse i bedriftsidretten, og barrierer som kan stenge andre ute.

Kapitlet er delt i to. Først ser vi nærmere på yrkesbefolkningens sosiale bakgrunn. Deretter trekker vi inn yrkesbakgrunn ved å se på arbeidssituasjon og arbeidsmiljø. Vi har i kapittel 3 pekt på viktige endringer knyttet til reduksjonen i andel industriarbeidere, veksten i offentlige tjeneste- og omsorgsykker, samt hevingen i utdannelsesnivået og kvinners økte yrkesdeltakelse. Som følge av disse endringene endres også sammensetningen i NBIFs medlemsmasse og i rekrutteringspotensialet. Hvordan er deltakelsesmønsteret i de "nye gruppene"? Hvor er det NBIF møter sterkest konkurranse? I hvilke grupper står NBIF svakest?

4.2 Sosial bakgrunn

Det er den brede folkelige aktivitet som står i sentrum for bedriftsidretten. Tidligere analyser viser imidlertid at unge mennesker driver mer fysisk aktivitet enn eldre, menn mer enn kvinner, og folk med høy utdanning og god tilgang på fritid, mer enn de som ikke har disse fordelene. Har bedriftsidretten en annen sosial profil eller et tilsvarende mønster? Skaper sosiale barrierer hindringer for aktiv deltakelse?

Tabellvedlegg (1) viser følgende hovedtrekk ved bedriftsidrettens medlemsprofil:

- * 3 av 4 medlemmer er menn.
- * 8 av 10 medlemmer er i alderen 25-44 år.

* Om lag halvparten av medlemmene har yrkesfaglig utdanning, og så mange som hvert tredje medlem har universitets- eller høyskoleutdanning.

* Halvparten av medlemmene er arbeidere, og nesten like mange funksjonærer, snaut halvparten av medlemmene arbeider i offentlig sektor.

* En betydelig andel av medlemmene (37%) arbeider i yrker innen teknisk-vitenskapelige fag, ledelse og administrasjon. En femtedel tilhører industriarbeideryrker, mens det er svært få medlemmer innen handels- og serviceyrker.

* En drøy fjerdedel av medlemmene tjener under 150.000, drøyt 40% mellom 150 og 200.000, og hele 30% over 200.000. Dvs. at over 70% av bedriftsidrettsmedlemmene tjener over 150.000, mot om lag 40% blant de øvrige yrkesaktive.

Det mest slående ved medlemsprofilen er at det er et dominerende flertall av menn og klart større andel med høy utdanning, god inntekt, og innen tekniske, administrative og ledende yrker, enn i yrkesbefolkningen for øvrig. Bedriftsidretten har dermed et mindre innslag av kvinner og større innslag av høystatusgrupper enn de øvrige fysisk aktive og de inaktive.

I tabell 4.1 har vi gjengitt deltakelsesmønsteret blant de yrkesaktive i ulike sosiale kategorier. Vi kan sammenlikne hvor stor andel i forskjellige sosiale grupper som er medlem i bedriftsidrettslag, øvrige aktive og inaktive.

Tabell 4.1 Deltakelsesmønster og sosiale bakgrunnsvariable. Prosent¹

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive	Sum	N
Kjønn					
Kvinner	5	36	59	100	641
Menn	11	29	60	100	894
Alder					
16-24	5	46	49	100	153
25-34	13	30	57	100	468
35-44	10	30	60	100	421
45-54	3	35	62	100	253
55-64	5	30	65	100	205
65+	(9)	(25)	(66)	100	32

¹ Vi gjør oppmerksom på at tabellene i dette kapitlet er prosentuert i motsatt retning i forhold til de øvrige tabeller. Dette er gjort for å kunne sette deltakelsesmønsteret i de ulike sosiale kategorier opp mot hverandre. I vedlegg 1 er tabell 4.1 prosentuert andre veien, hvor man kan sammenlikne de tre kategoriernes innbyrdes sosiale sammensetning.

Allmennutdanning					
Folke/framhaldsskole	4	24	72	100	386
9-årig/realskole	9	33	58	100	551
Artium	12	39	49	100	487
Yrkesutdanning					
Ingen	6	27	67	100	408
Yrkesf 1 år	7	29	64	100	361
Yrkesf 2-3 år	9	31	59	100	444
Univ 1 år	19	35	46	100	72
Univ 2-3 år	12	45	43	100	172
Univ høyere	11	48	56	100	61
Yrke					
Selvstendig	4	32	64	100	216
Arbeider	8	29	63	100	802
Funksjonær	11	37	52	100	519
Sektor					
Privat	8	32	60	100	949
Fylke/kommune	7	36	57	100	343
Stat	15	29	56	100	214
Yrkesfelt					
Tekn./vitenskap	9	40	51	100	363
Adm./ledelse	10	34	56	100	204
Kontorarbeid	11	34	55	100	202
Handel	3	31	66	100	121
Primæryrker	3	25	72	100	68
Olje/sprengning	(0)	(33)	(66)	(100)	6
Transp/kommunik.	13	16	71	100	113
Industri	11	25	64	100	315
Off/priv. tjenester	7	27	66	100	111
Andre	(22)	(67)	(11)	(100)	9
Inntekt (1000 kr)					
0-50	0	33	67	100	83
51-100	2	37	61	100	232
101-150	8	32	60	100	426
151-200	14	29	56	100	376
200+	16	33	52	100	234
Sivilstand					
Gift	9	30	61	100	1257
Ugift	6	43	51	100	266
Barn					
Nei	9	37	54	100	626
Ja	9	28	63	100	893

Tabellen viser ikke dramatiske forskjeller i deltakelsesmønster mellom de ulike sosiale kategoriene. De største forskjellene er betinget av utdanning og inntekt, noe som viser at deltakelsesmønsteret fremdeles i noen grad følger sosiale statusforskjeller i Norge: Jo høyere sosial status, jo større andel fysisk aktive.

Betrakter vi fordelingen etter **allmennutdanning** ser vi at oppslutningen om NBIF øker fra 4% til 12% når vi går fra folkeskole til artiumsnivå. Tilsvarende øker andelen øvrige aktive fra 24% til 39%, mens andelen inaktive synker med 23 prosentpoeng. Det samme bildet går igjen for yrkesutdanning.

Vi kunne tenke oss at dette har sammenheng med alder. De unge som er oppvokst i etterkrigstidens velferdssamfunn, har gjennomgående høyere utdanning enn de som var unge under krigen og i den første etterkrigstiden. Splitter vi materialet opp etter alder, viser det seg imidlertid at dette ikke er tilfelle. I alle aldersgruppene stiger andelen bedriftsidsrettsmedlemmer og øvrige aktive med stigende utdanning, både for allmennutdanning og for yrkesutdanning.

Også etter **inntekt** er det klare tendenser. Blant yrkesaktive med inntekt under 50.000 kr er det ingen bedriftsidsrettsmedlemmer, i gruppen som tjener 100-150.000 er 8% BIL-medlemmer. I høyinntektskategoriene (over 150.000) er andelen 14-16%. I lavinntektskategorien er det 67% inaktive mens andelen synker til 52% i høyinntektskategoriene.

Men inntektens størrelse kan også ha sammenheng med arbeidstidens lengde eller med de yrkesaktives alder. Vi har derfor sett nærmere på sammenhengen mellom inntekt og fysisk aktivitet blant heltids- og deltidsarbeidende, og i ulike alderskategorier. På samme måte som for utdanning, øker andelen bedriftsidsrettsmedlemmer og øvrige aktive med stigende inntekt, både blant heltids- og deltidsarbeidende og i de ulike alderskategoriene. Men tallmaterialet for BIL-medlemmene er forholdsvis spinkelt, da det er svært få medlemmer blant yrkesaktive som arbeider deltid, og blant de yngste.

Hvordan stemmer tallene med våre antakelser om at bedriftsidsretten er dominert av middelaldrende menn? Ser vi på **kjønnsfordelingen**, viser denne at andelen BIF-medlemmer er betydelig større blant menn enn blant kvinner. Dette har sammenheng med at vi finner noe flere kvinner enn menn blant de øvrige aktive. Andelen inaktive kvinner og menn er imidlertid like stor.

Langs de andre bakgrunnsvariablene er det mindre forskjeller. Nå skal vi ikke helt overse de (små) forskjeller som finnes. F.eks ser vi at det er i **aldersgruppen 25-44 år** vi finner de fleste bedriftsidretsmedlemmene. Samtidig finner vi den største andelen av de aktive i aldersgruppen under 25 år, og den største andelen inaktive blant de aller eldste. Dette kan peke på mekanismer som gjør seg gjeldende over livsløpet. Mange starter idrettskarrieren i idrettslagene, trapper ned via bedriftsidretten, for så å gå over i uorganisert mosjonsvirksomhet før de trekker seg tilbake som inaktive pensjonister. Følgelig kan det være noe å hente både ved å rekruttere i "forkant" - dersom tilbudene bedre tilrettelegges for unge yrkesaktive, f.eks. via ulike former for familie-, skole- og studentmedlemskap - og ved å rekruttere i "etterkant" i form av mosjonstilbud for de eldre.

Tilsvarende finner vi en relativt sett større andel bedriftsidretsmedlemmer blant **funksjonærer** enn blant arbeidere og selvstendige, og likeledes en større andel blant ansatte i **staten** enn i kommunene og i privat sektor.

Dette bildet utfylles ved å se på fordelingen etter **yrkesfelt** (Statistisk Sentralbyrås inndeling). Det er størst andel bedriftsidretsmedlemmer i industri- og transportyrker, i tekniske og vitenskapelige yrker, og blant ledende personale i administrasjon og forvaltning. En ser også at som er med i bedriftsidretten er lavest innen yrker i handels- og primærsektoren, samt innen mange yrker i tjenestesektoren.

Alt i alt viser tabellen at det er en relativt løs kopling mellom sosial bakgrunn og fysisk aktivitet, men at det er visse yrkessektorer hvor deltakelsen er svært lav. Andelen fysisk aktive stiger riktignok med sosial status, noe som også samsvarer med tidligere tilsvarende undersøkelser. Rekrutteringen til bedriftsidretten følger det samme mønsteret og står i en viss kontrast til bedriftsidrettsforbundets målsetting om å skape "idrett for alle". Men disse tendensene må likevel ikke overskygge at det er betydelig likhet i deltakelsesmønsteret etter ulike sosiale kjennetegn.

4.3 Arbeidssituasjon, fysisk aktivitet og deltakelse i bedriftsidrett

Arbeidsmiljø, trivsel og bedriftskultur oppfattes gjerne som viktige forutsetninger for å utvikle gode arbeidsplasser. For mange ser arbeidsplassen ut til å få økt betydning som knutepunkt for sosial velferd og kontakt.

Flere undersøkelser peker i retning av at det ikke er helsefaktoren alene som får moderne mennesker til å mosjonere. Fysisk aktivitet er for mange en måte å skaffe seg fysisk og psykisk utladning på, fordi kroppens aktivitetsbehov ikke lenger blir tilfredsstilt i arbeidet. Jobben krever mindre muskelkraft, men er blitt mer stressfylt.

På den annen side virker mange faktorer i motsatt retning. Ukurant arbeidstid og lang arbeidsreise kan umuliggjøre deltakelse. Små arbeidsplasser vanskeliggjør dannelse av bedriftsidrettslag. Stressfylt arbeidssituasjon eller tungt arbeid kan dessuten også tappe en for de krefter som ofte er en forutsetning for å ta del i mosjonsaktiviteter.

Forrige delkapittel viste at vi blant funksjonærer og i statlig sektor finner relativt sett flest bedriftsidrettsmedlemmer, mens andelen inaktive er størst blant arbeidere og selvstendige. Dette peker i retning av at det er yrkesgrupper med ordnet arbeidstid, god tilgang på fritid og fysisk mindre krevende arbeid, som oftest driver fysisk aktivitet.

Vi skal se litt nærmere på sammenhengen mellom trekk ved arbeidssituasjon, og deltakelse i fysisk aktivitet eller bedriftsidrett. I utgangspunktet er det åpent for at alle typer bedrifter, firmaer, etater, fagforeninger eller sammenslutninger, kan delta. Små bedrifter kan slutte seg sammen og danne bedriftsidrettslag. I tabell 4.2 har vi gjengitt fordelingen for de tre gruppene etter arbeidsplassens størrelse.

Tabell 4.2 Deltakelse etter arbeidsplassens størrelse. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive	Sum	N
Antall ansatte på arbeidsplassen					
1-9	3	34	63	100	407
10-49	6	36	58	100	454
50-199	13	30	57	100	304
200+	18	28	54	100	330

Tabellen viser at bedriftsidretten er mest utbredt i større bedrifter, noe som også bekreftes ved at vi finner mange medlemmer i statlig sektor. Medlemsandelen øker fra 3% i bedrifter med 1-9 ansatte, til 18% i bedrifter med mer enn 200 ansatte. Andelen inaktive synker motsvarende med 9%.

Videre antydes det at mindre bedrifter i liten grad benytter seg av anledningen til å danne felles bedriftsidrettslag, noe som kan ha flere årsaker. Det er grunn til å anta at geografiske avstander og manglende kommunikasjon er en viktig hindring. Samtidig kan det ha sammenheng med sosiale avstander; forskjellige bedriftskulturer danner ulike tilhørigheter som er vanskelige å føre sammen.

Mulighetene ligger trolig også bedre til rette for bedriftsidrett i større bedrifter i form av lettere tilgang på treningsressurser. Samtidig er rekrutteringsgrunnlaget større og gir bedre anledning til varierte tilbud.

Det fysiske aktivitetsmønsteret vil påvirkes av vekslingen mellom arbeid og fritid. Mangel på fritid, eller arbeidstid som reduserer muligheten for samvær med andre i fritiden - slik som skiftarbeid eller pendling - kan være med på å svekke deltakelsen. I tabell 4.3 ser vi nærmere på de tre gruppene i lys av arbeidstidsordning.

Tabell 4.3 Deltakelse og arbeidstidsordning. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive	Sum	N
Arbeidstidsordning					
Skift/ikke dagtid	8	29	63	100	329
Dagtid	9	33	58	100	1187
Arbeidstid					
Deltid (>29t)	3	38	59	100	212
Heltid (<30t)	10	31	59	100	1305
Kontroll over arbeidstid					
Ikke fast tid	6	33	61	100	126
Fast tid	8	31	61	100	1126
Fleksitid	13	35	52	100	268

Tabellen viser at arbeidstidsordning har en viss betydning for deltakelse. Det er nesten like mange med arbeid utenom vanlig dagtid, skiftarbeid eller turnusordning, som folk med vanlig dagarbeid, som deltar i fysisk aktivitet og i bedriftsidrettslag. Dette kan tyde på at bedriftsidretten til en viss grad har maktet å lage tilbud for grupper med ukurant arbeidstid.

Deltidsarbeidende er etterhvert blitt en større gruppe på arbeidsmarkedet. I følge AKU-statistikken er det 23% av de sysselsatte i inntektsgivende arbeid som arbeider under 30 timer i uka. Dessuten vet vi at det er relativt flere kvinner enn menn blant de deltidsarbeidende.

Tabellen viser at det er klart færre deltids- enn heltidsarbeidende som er med i bedriftsidretten, og tilsvarende noe flere som er aktive i andre sammenhenger blant de deltidsarbeidende. Dette peker dels i retning av at heltidsarbeid gjør det mer rasjonelt å kople fysisk aktivitet til arbeidsplassen, dels viser det at bedriftsidrettsstilbudet er svakt utbygd i enkelte sektorer med mange deltidsansatte, som f.eks. handelsbransjen. En annen forklaring er at svak integrering i arbeidskollektivet for noen kan være en barriere mot å delta i bedriftsidretten.

Blant deltidsarbeidende menn er det ingen bedriftsidrettsmedlemmer, andelen blant kvinner er 3%. Blant heltidsarbeidende menn er medlemsandelen 12%, mot 6% blant heltidsarbeidende kvinner.

Når det gjelder **kontroll over arbeidstiden** viser tabell 4.3 at det er flest bedriftsidrettsmedlemmer blant yrkesaktive med fleksitid (13% mot 8% blant dem som har fast tid). Motsatt finner vi noe flere inaktive blant yrkesaktive med fast eller ikke fast arbeidstid. Nå er det stort sett i privat sektor at "ikke fast" arbeidstid forekommer. Sammenlikner vi de med fast tid og fleksitid i ulike sektorer, viser materialet at det er i privat og kommunal sektor at vi finner størst forskjeller i deltakelse mellom fast arbeidstid og fleksitid. I statlig sektor er det ubetydelige forskjeller.

Tallene peker oppsummeringsvis i retning av at tilpasning mellom arbeidsdag og fritidsaktivitet **kan** være et problem for mange, og at fleksibel arbeidstid **kan** gjøre det lettere å drive fysisk aktivitet i forbindelse med arbeidet.

En annen viktig faktor er arbeidets fysiske belastning og dets innvirkning på overskuddet til å mosjonere. Sterkt innslag av fysisk aktivitet i arbeidet kan på den ene side innebære at man synes dette gir nok mosjon i seg selv. På den annen side kan arbeidet være så fysisk belastende at det krever utstrakt trening for å klare jobben, unngå skader etc. Men det kan også bety at man er så utslitt ved arbeidsdagens slutt, at det ikke er overskudd nok til å

drive fysisk anstrengende fritidsaktiviteter. Fysiske plager man pådrar seg i tilknytning til arbeidet, slik som tretthet i nakke, skuldrer eller rygg, kan påvirke muligheten for å trimme.

I tabell 4.4 ser vi nærmere på arbeidssituasjonen for de tre gruppene.

Tabell 4.4 Deltakelsesmønster og arbeidssituasjon. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive	Sum	N
Arbeidsposisjon					
Leder	8	32	60	100	320
Arbeidsleder	9	32	59	100	211
Vanlig ansatt	9	32	59	100	979
Stressfylt arbeid					
Ja	9	32	59	100	1021
Nei	9	32	59	100	488
Fysisk belastning i arbeidet					
Stillesittende	12	32	56	100	502
Noe løfting	9	35	56	100	515
Mye løfting	6	29	65	100	369
Kroppsarbeid	5	26	69	100	97
Fysiske plager i arbeidet					
Ja	7	31	62	100	794
Nei	11	34	55	100	730
Trives godt på jobb					
Ja	8	33	59	100	1470
Nei	15	21	64	100	47
Reisetid til jobb					
-30 minutter	8	33	59	100	1284
31-60	12	34	54	100	170
61+	10	29	61	100	39

Tabellen viser ingen variasjon i deltakelse etter arbeidsposisjon eller grad av stress i arbeidet. Dette tyder på at variasjonene i deltakelse avhenger mer av sektor og type arbeid enn av hierarkisk posisjon og stresssituasjon.

Større forskjeller finner vi knyttet til fysisk belastning. Det er klart færre bedriftsidrettsmedlemmer i yrkesgrupper som driver kroppsarbeid i det daglige virke, enn blant yrkesaktive

med stillesittende arbeid. Det samme mønster går også igjen for de øvrige aktive ikke-medlemmene. Nesten syv av ti kroppsarbeidere driver **ikke** regelmessig mosjon. Tatt i betraktning faren for belastningsskader, er dette verdt å understreke.

En ser videre at over halvparten av de yrkesaktive opplever fysiske plager i forbindelse med arbeidet, f.eks. stiv nakke, muskelsmerter e.l. Andelen fysisk aktive og deltakere i bedriftsidrett er lavere blant dem som er utsatt for slike fysiske plager, til tross for at behovet kanskje er større.

I forbundets "idéprogram mot år 2000" stilles det spørsmål om arbeidslivets organisasjoner kan trekkes mer med i bedriftsidrettens utvikling. Vi har derfor avslutningsvis sett nærmere på organisasjonstilknytningen blant medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive (tabell 4.5).

Tabell 4.5 Deltakelse og organisasjonstilhørighet. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive	Sum	N
Uorganisert	6	32	62	100	702
LO	13	25	62	100	452
AF	9	45	46	100	89
YS	10	41	49	100	83
Frittstående	8	43	49	100	95

Det er visse variasjoner i deltakelse mellom grupper med ulik organisasjonstilhørighet. Andelen som er med i bedriftsidrettslag er størst blant LO-medlemmene. Men overvekten er ikke særlig stor i forhold til de andre organisasjonene. Det er også verdt å merke seg at andelen fysisk inaktive er høyere blant de uorganiserte og blant LO-medlemmene enn i de øvrige yrkesorganisasjonene. Dette kan dels gjenspeile ulikheten i utdanning og status, dels ulikheten i alder, mellom medlemmer i LO og i de øvrige yrkesorganisasjonene.

4.4 Oppsummering

Det fysiske aktivitetsmønsteret følger i noen grad sosiale skillelinjer i Norge: Jo høyere sosial status, jo flere deltakere i fysisk aktivitet og i bedriftsidretten. Andelen medlemmer i bedriftsidrettslagene øker med bedriftens størrelse, og andelen medlemmer er størst i staten. Det er færre medlemmer blant kvinner enn blant menn, og færre blant deltidsarbeidende enn heltidsarbeidende. Medlemsandelen er høyest blant grupper med fleksitid, og blant funksjonærer. Sterkt innslag av fysisk aktivitet i arbeidet synes å bidra til å redusere den fysiske aktiviteten på fritiden. LO-medlemmer og uorganiserte er mindre fysisk aktive enn medlemmer av andre yrkesorganisasjoner.

På den annen side må disse tendensene ikke overskygge den betydelig grad av likhet i sosial bakgrunn vi finner mellom de tre gruppene. Dette kan for det første ha sammenheng med at medlemsandelen i dag er forholdsvis liten, og at **tilgjengelighet** kan ha større betydning for deltakelse enn sosiale bakgrunnsfaktorer.

For det andre kan likheten forklares med at **andre** faktorer slår sterkt ut **på tvers** av sosiale skillelinjer. I så fall er medlemspotensialet ikke knyttet til avgrensede sosiale grupper, men til spesielle mekanismer når det gjelder interessen for og motivasjonen til deltakelse. I det følgende skal vi se om idrettsbakgrunn og holdninger til fysisk aktivitet slår sterkere ut.

Kapittel 5 Idrettsbakgrunn

5.1 Innledning

Det er mosjonsidretten som har stått sentralt i NBIFs formålsparagraf. NBIFs strategi har hele tiden vært å dempe konkurranseelementet og bekjempe elitedyrking. I hvilken grad har NBIF lyktes i å aktivisere grupper utenfor de tradisjonelle idrettsmiljøene? Er bedriftsidretten først og fremst en nedtrappingsarena for tidligere aktive? Rekrutteres det blant fysisk inaktive?

I dette kapitlet skal vi se nærmere på det fysiske aktivitetsnivået blant bedriftsidrettsmedlemmene sammenliknet med de øvrige aktive og de inaktive, samt se på deres idrettsbakgrunn. Dette kan si noe nærmere om NBIFs rekrutteringsgrunnlag. Dessuten skal vi sammenlikne det fysiske aktivitetsmønsteret blant medlemmene og de øvrige aktive.

5.2 Fysisk aktivitet blant de yrkesaktive

Et sentralt spørsmål når det gjelder fysisk aktivitet er hvordan folk vurderer sin egen form. Dette kan dels fortelle noe om aktivitetsnivået, dels antyde noe om behovet for fysisk aktivisering i ulike grupper.

Men det kan også si noe om hvordan forskjeller i fysisk form og aktivitetsnivå kan virke som barrierer for rekruttering. Mangel på fysiske ferdigheter og dårlig fysisk form kan for mange være en viktig årsak til at man ikke tar del i den tradisjonelt konkurranserettede idretten. De inaktive kan oppfatte ytelseskravene som en for høy terskel.¹

I tabell 5.1 har vi gjengitt svarene på hvordan de yrkesaktive vurderer sin egen fysiske form.

¹ Nå kan selvsagt årsaksrekkefølgen snus. Noen vil hevde at det er deltakelse som påvirker ens fysiske form. Er man fysisk aktiv, vil man også være i bedre form. Det samme argumentet kan rettes mot flere av de følgende tabeller. Vi skal ikke føre denne diskusjonen videre. Tendensene som beskrives er likevel de samme.

Tabell 5.1 Deltakelse betinget av fysisk form. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
Vurdering av egen fysisk form			
Meget god	14	8	3
God	35	34	18
Brukbar	45	53	57
Ganske dårlig	5	4	15
Dårlig	2	1	6
Sum	100	100	100
N	133	492	904

Innenfor alle kategoriene mener om lag halvparten at formen er "brukbar". Dette gjelder også blant de inaktive. Det er imidlertid rimelig å anta at kriteriene for "brukbar" form skjerpes jo mer man er vant til å trene. Forskjellene i fysisk form mellom BIL-medlemmer og inaktive er derfor trolig større enn tabellen viser.

En ser at det er en relativt klar sammenheng mellom deltakelse og vurdering av egen fysisk form. Halvparten av bedriftsidrettsmedlemmene sier de er i meget god eller god form (49%). Den samme tendens går igjen blant de øvrige aktive (42%). Blant de inaktive er det en betydelig del (21%) som sier de er i ganske dårlig eller dårlig form.

På den ene siden tyder tallene på at deltakelse i bedriftsidretten bidrar til å føle seg i god form. På den annen kan tabellen tolkes i retning av at bedriftsidretten rekrutterer mange av de sprekeste, og ikke klarer å nå ut til de som trenger det mest. At formen er såvidt bra blant medlemmene kan oppfattes som en vanskelig terskel å overskride for de inaktive.

Som nevnt taler mye for at aktive og inaktive har ulike oppfatninger av hva som er "god form". For å få et mer konkret mål på den fysiske formen har vi spurt respondentene hvor langt de kan jogge i flatt lende uten å stoppe (tabell 5.2). Dette kan også fortelle noe om den enkeltes tiltro til egen yteevne eller fysiske selvtillit, som er viktig å ta hensyn til ved utformingen av aktiviserings tiltak.

Tabell 5.2 Deltakelse og fysisk aktivitetsnivå. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
Kan jogge			
4+ km	64	49	28
2-3 km	21	21	21
1 km	9	17	23
0,5 km	6	13	28
Sum	100	100	100
N	133	492	904

Det er verdt å merke seg de betydelige variasjonene i fysisk form mellom de tre gruppene. Inntrykket av at bedrifts-idretten ikke er noen "mosjonistforening" styrkes: Nesten to tredjedeler av bedriftsidrettsmedlemmene (64%) sier de klarer å jogge mer enn 4 km, mot mindre enn en tredjedel blant de inaktive (28%). Det tilsvarende for de øvrige aktive er 49%, samtidig som spredningen her er større.

Den største forskjellen går altså mellom bedriftsidrettsmedlemmene og de inaktive, som NBIF ønsker å trekke med. Mer enn halvparten av de inaktive (51%) tror ikke de klarer å jogge så mye som én kilometer.

Et annet uttrykk for fysisk prestasjonsnivå og motivasjon er deltakelse i ulike idrettsarrangementer. Vi har spurt de yrkesaktive om de har deltatt i en eller annen form for konkurranse, stevner eller oppvisninger i løpet av det siste året (tabell 5.3).

Tabell 5.3 Deltakelse og konkurransebakgrunn. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
"Har du det siste året deltatt i noen form for idrettskonkurranse, stevner, oppvisning e.l.? I tilfelle på hvilket nivå?"			
Nei	39	76	94
Mosj/stevne	12	6	2
Lavt/middels nivå	44	15	4
Høyt nivå	5	2	0
	61	23	6
Sum	100	100	100
N	132	492	902

Som vi ser går det et klart skille mellom bedriftsidrettsmedlemmene på den ene side og de øvrige aktive og inaktive på den annen. Medlemmer i bedriftsidretten er klart mest konkurranseorientert: Nesten to tredjedeler av bedriftsidrettsmedlemmene (61%) har deltatt i konkurranser, mens et mindretall av de øvrige aktive og nesten ingen av de inaktive har deltatt.

Så langt er det generelle bildet at bedriftsidrettsmedlemmene ikke bare er i bedre form, men også langt mer konkurranseorientert enn de gruppene de ønsker å rekruttere fra.

For å få et bedre bilde av mosjonsaktiviteten i de tre kategoriene, har vi sett nærmere på hyppigheten i deltakelse på ulike nivåer (tabell 5.4).

Tabell 5.4 Deltakelse betinget av fysisk aktivitet. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
Antall ganger gått tur			
0	15	13	22
1-9	27	29	40
10+	58	58	38
Antall ganger gått lengre fot/skitur			
0	11	11	24
1-9	27	23	47
10+	62	66	39
Antall ganger drevet andre former for mosjon/idrett			
0	9	25	65
1-9	6	11	18
10+	85	64	17
Sum	100	100	100
N	131	490	892

Tabellen viser at de som ikke driver regelmessig fysisk aktivitet også driver mindre mosjon på lettere nivå, slik som å gå tur. I underkant av 40% har gått tur eller lengre fot/skitur mer enn 10 ganger det siste året. Andelen synker til 17% når det gjelder mosjon og idrett. Motsatt ser vi at en stor andel av de fysisk aktive driver relativt hyppig aktivitet på alle nivåer, og at bedriftsidrettens medlemmer er blant de mest aktive.

5.3 Bedriftsidretten som nedtrappingsarena?

Resultatene så langt kan tyde på at bedriftsidretten ofte fungerer som en nedtrappingsarena for tidligere aktive og fortsatt spreke idrettsutøvere, snarere enn som rekrutteringskanal blant de inaktive. Det er gjerne lettere å få med en tidligere idrettsutøver enn en som skal forsøke seg for første gang. Tabell 5.5 befester dette bildet.

Tabell 5.5 Deltakelse og tidligere idrettsaktivitet. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
Tidligere medlem i idrettslag?			
Aldri	8	20	35
Tidligere	36	38	44
Medlem i dag	56	42	21
Sum	100	100	100
Tidligere konkurranseidrett?			
Nei	34	52	68
Ja	66	48	32
Sum	100	100	100
N	133	492	902

Over halvparten av bedriftsidrettsmedlemmene er med i andre idrettslag, og en stor del har vært med tidligere. Bare en liten del har aldri vært med i idrettslag. Dette antyder at bedriftsidretten i liten utstrekning tiltrekker seg medlemmer uten tidligere idrettsbakgrunn. Det samme mønsteret gjør seg også gjeldende for de øvrige fysisk aktive, men i svakere grad.

Blant de inaktive er mønsteret noe annerledes. En femtedel er faktisk idrettslagsmedlemmer i dag og en betydelig andel har vært medlem tidligere. Idretten har med andre ord et betydelig frafall til de inaktive. En tredjedel har aldri vært med i noe idrettslag.

Nesten syv av ti bedriftsidrettsmedlemmer har tidligere drevet **aktiv konkurranseidrett**. Det samme gjelder for fem av ti øvrige aktive og tre av ti blant de inaktive. Tabellen bekrefter at bedriftsidretten fanger inn mange tidligere aktive idrettsutøvere.²

Det er imidlertid mange tidligere konkurranseidrettsutøvere, som senere har sluttet med konkurranseidrett. Vi har sett nærmere på disse sammenhengene (tabell ikke vist). Det fremgår av materialet at de aller fleste (syv-åtte av ti) tidligere konkurranseidrettsutøvere har gitt opp denne virksomheten. Videre fremgår det at størsteparten av frafallet gjør seg gjeldende

² Dette fremgår også av KIV, tabellvedlegg 5.10. Bortimot syv av ti bedriftsidrettsmedlemmer oppgir alltid å ha drevet fysisk aktivitet tidligere i livet, én har begynt som voksen, og to-tre har hatt lenger avbrekk.

i relativt ung alder. Mellom 60% og 80% av frafallet skjer før fylte 25 år. Det generelle bildet er små variasjoner mellom medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive, med en tendens til noe fler bedriftsidrettsmedlemmer har drevet konkurranseidrett ut over fylte 25 år, enn i de andre gruppene.

Tabellene befester inntrykket av at bedriftsidretten i dag fremstår som et brukbart alternativ for mange tidligere aktive idrettsutøvere. For mange kan bedriftsidretten utfylle en viktig funksjon som "sikkerhetsnett", når man ikke lenger ønsker å drive aktiv konkurranseidrett.

5.4 Viktigste aktiviteter og treningssammenheng blant medlemmene og de øvrige aktive

Vi har så langt sett at det er små forskjeller mellom medlemmene og de øvrige fysisk aktive når det gjelder fysisk aktivitet. Dette tyder på at terskelen mellom medlemskap og ikke-medlemskap er forholdsvis lav. Vi skal nå gå over til å se mer konkret på hvilke trenings-sammenhenger og aktiviteter som er mest utbredt blant bedriftsidrettsmedlemmer og de øvrige fysisk aktive.

I KIV fremgikk det at individuelle treningstilbud er i ferd med å utfordre den organiserte idretten som viktigste treningsform. I kapittel 2 så vi at majoriteten av medlemmene og de øvrige aktive oftest drev mosjon på egen hånd, og at mange også deltok i private tilbud og idrettslag. Nå skal vi se litt nærmere på hvem medlemmene trener sammen med. Skiller dette seg fra treningsvanene blant de øvrige aktive?

Tabell 5.6 Viktigste treningskamerater blant de regelmessig fysisk aktive. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive
Alene	25	39
Med ektefelle, samboer	7	12
Med familie, barn	4	9
Med kolleger	29	5
Med naboer	5	12
Med andre venner	11	10
I idrettslag	1	10
Andre	3	3
Sum	100	100
N	126	474

Tabell 5.6 viser hvilke treningskamerater medlemmene og de øvrige aktive oftest har trent sammen med det siste året. Det er stor spredning over de ulike alternativene innenfor begge kategoriene. Ikke overraskende sier den største andelen av bedriftsidrettsmedlemmene (29%) at de oftest trener sammen med kolleger. Andelen som trener alene er imidlertid nesten like stor (25%), og 27% trener med familie, venner, naboer e.l. Dette viser at "alenebølgen" også har nådd bedriftsidretten, men at sosialt samvær er viktig for mange "trimmere". Bedriftsidrettslagene kan komme til å møte en sterk utfordring fra den uformelle idretten, både utenfra og innenfra egne rekker.

De øvrige aktive skiller seg fra bedriftsidrettsmedlemmene ved at de i mindre grad trener sammen med kolleger og i større grad trener alene eller sammen med familie og naboer.

Fotball er kanskje den aktiviteten som mange sterkest forbinder med bedriftsidretten. Men det er ikke tidligere foretatt undersøkelser av hvilke aktiviteter medlemmene i bedriftsidretten oftest utøver.³ Vi skal her vise de ti mest populære aktivitetene blant medlemmene og de øvrige aktive.

Tabell 5.7 Deltakelse etter typer aktiviteter blant medlemmene og de øvrige aktive. Prosent (rangering i parentes)

	Medlemmer	Øvrige aktive
Skitur	54 (1)	55 (1)
Løpeturer/jogging	49 (2)	48 (2)
Svømming	36 (4)	46 (3)
Fotball	44 (3)	15
Gang/marsj	26	39 (4)
Sykling	28 (5)	29 (5)
Håndball	23	4
Gymnastikk	16	19
Dans	11	17
Ski hopp/alpint	17	18
Sum	304	290
N	133	492

³ Det er ikke mulig i vårt materiale å skille ut akkurat hvilke aktiviteter medlemmene driver i regi av bedriftsidretten, og hvilke de driver i andre sammenhenger eller på egen hånd.

Tabell 5.7 viser andelen av de yrkesaktive som har deltatt i ulike aktiviteter én eller flere ganger det siste året. Vi ser for det første at de tradisjonelle norske fritidsaktiviteter omfatter flest, men at bedriftsidrettsmedlemmene deltar i noe fler aktiviteter enn de øvrige aktive. Skitur og jogging toppe listen i begge kategoriene. For det andre er det små forskjeller mellom bedriftsidrettsmedlemmer og andre, bortsett fra på to områder: Det som sterkest skiller medlemmene og de øvrige aktive er de typiske lagidrettene **fotball og håndball**. Blant bedriftsidrettsmedlemmene oppgir hele 44% at de har spilt fotball i 1987, mot 15% blant de øvrige aktive. Mens 23% av bedriftsidrettsmedlemmene oppgir at de har spilt håndball det siste året, er det tilsvarende for de øvrige aktive bare 4%. De øvrige fysisk aktive deltar i større grad i "aleneaktiviteter" som svømming og gang/marsj.

Som vi så foran avspeiler resultatene i stor grad den aktiviteten medlemmene driver **utenfor** bedriftsidrettslaget. De forteller likevel mye om hvilke aktiviteter som har bredest appell.

Vi har sett at både medlemmene og de øvrige aktive driver fysisk aktivitet relativt ofte (tabell 5.4). Høye krav til treningshyppighet kan imidlertid oppfattes som en forpliktelse som kommer i konflikt med andre fritidsinteresser. Vi skal se litt nærmere på treningshyppigheten i de to gruppene (tabell 5.8).

Tabell 5.8 Deltakelse etter treningshyppighet blant medlemmene og de øvrige aktive. Prosent

	Medlemmer		Øvrige aktive	
	Sommer	Vinter	Sommer	Vinter
En gang pr 14. dag	9	3	7	7
En gang i uken	31	29	26	28
To ganger i uken	24	31	31	32
3-4 ganger i uken	22	24	21	21
5-6 ganger i uken	8	6	7	6
Hver dag	6	7	7	6
Flere ganger daglig	0	0	1	0
Sum	100	100	100	100
N	133	130	462	471

Om lag seks av ti yrkesaktive "trimmere" trener én til to ganger i uken. Det er bare små forskjeller i treningshyppighet mellom de to kategoriene. Vi ser også at 30-40% trener 3-4 ganger i uken eller mer. Aktivitetsnivået er med andre ord høyt.

Som nevnt arbeider flesteparten av medlemmene i bedriftsidrettslag heltid, mens svært få deltidsansatte er med. Det er rimelig å anta at dette gjenspeiles i valg av treningstidspunkt (tabell 5.9).

Tabell 5.9 Deltakelse etter treningstidspunkt utenom arbeidstid. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive
05-09.00	5	3
09-15.00	5	10
15-17.00	5	4
17-20.00	70	64
20-22.00	15	19
22-05.00	0	0
Sum	100	100
N	128	476

De fleste trener "like etter jobb", mellom klokken 17 og 20. Men hele 30-40% mosjonerer **utenfor** denne "normaltreningstiden", og en god del faktisk på dagtid. Igjen finner vi forholdsvis små forskjeller mellom de to kategoriene.

Valg av treningstidspunkt kan ha sammenheng med arbeidstidsordning. Vi har derfor skilt ut de som arbeider skift fra de som har vanlig dagarbeid (tabell ikke vist). Medlemmer som jobber skift trener mest på ettermiddagen, men en del også på dagtid. Blant de øvrige aktive er treningsmønsteret forholdsvis likt for de som jobber skift og dagtid. Noe flere skiftarbeidere trener imidlertid i tidsrommet 9-15, mens noe flere dagtidarbeidere trener klokken 20-22.

Har valg av treningstidspunkt sammenheng med fleksibilitet i arbeidstid? Blant medlemmene er det noe flere med fleksitid som trener i tidsrommet 5-9 og 15-17, men noe færre som trener i tidsrommet 17-20, enn blant yrkesaktive med fast arbeidstid. Mønsteret er likevel

forholdsvis likt for de med fast tid og de som har fleksitid. Blant de øvrige aktive er det flere med fleksibel arbeidstid som trener på ettermiddagen, mens flere av de med fast tid trener på kveldstid (20-22). Det ser altså ut til at relativt flere av de som har fleksitid, har lettere for å innpasse mosjon i den daglige tidsrytmen i for- eller etterkant av arbeidsdagen. Samtidig vet vi at dette for en stor del gjelder funksjonærer som er overrepresentert i bedriftsidretten.

5.5 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sammenliknet idrettsbakgrunnen hos bedriftsidrettsmedlemmene og de øvrige yrkesaktive. Mens vi i forrige kapittel så at sosiale forskjeller bare i noen grad har betydning for deltakelsesmønsteret, og at rekrutteringen kanskje først og fremst er et allment problem, viser tallene i dette kapitlet at "idrettslig biografi" slår sterkere ut. Bedriftsidretten rekrutterer i stor grad blant tidligere konkurranseaktive, som er i bedre form enn befolkningen generelt, og de inaktive spesielt. Dette gjør at bedriftsidrettens medlemsprofil er forskjellig fra de gruppene en ønsker å aktivisere.

Derfor er det grunn til å understreke betydningen av konkrete mekanismer, som forbundet har stor mulighet for å påvirke, i motsetning til mere dyptgående sosiale seleksjonsprosesser. Bedriftsidretten står overfor store utfordringer når det gjelder å utvikle tilbud som er tilpasset de inaktives form, interesser og forutsetninger.

Ellers har vi sett at flertallet av bedriftsidrettsmedlemmene oftest trener i andre sammenhenger, alene, eller i idrettslag. En forskjell mellom bedriftsidrettsmedlemmer og andre "trimmere" er at lagidretter som håndball og fotball aktiviserer mange innen bedriftsidretten. De fleste "trimmer" i tidsrommet 17-20, men 30-40% driver trening utenom denne "normaltreningstiden". Dette gjelder spesielt de med fast dagarbeidstid, mens grupper med fleksitid letter synes å kunne tilpasse arbeids-, trenings- og fritid. Likevel er det likhetene snarere enn forskjellene som er mest fremtredende når det gjelder aktivitetstyper i de to gruppene.

Kapittel 6 Holdninger til fritid, arbeid og fysisk aktivitet på arbeidsplassen

6.1 Innledning

I de to foregående kapitler har vi fokusert på sosiale og idrettslige bakgrunnsfaktorer for å belyse variasjoner i deltakelse i fysisk aktivitet.

Deltakelsesmønsteret påvirkes delvis av hvor de yrkesaktive "kommer fra". Spørsmålet er om holdninger til fysisk aktivitet og bedriftsidrett slår sterkere ut. Syn på idrettens stilling i samfunnet, og hvordan den bør være, vil kunne påvirke den enkeltes aktivtetsvalg og dermed bedriftsidrettens rekrutteringsmuligheter.

I dette kapitlet skal vi belyse i hvilken grad det finnes ulike holdninger til fritidsbruk, bedriftsidrett og fysisk aktivitet på arbeidsplassen, blant de yrkesaktive. Hvilket syn har medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive på avveiningen mellom arbeid og fritid? Er det støtte i opinionen for bedriftsidrettsforbundets "breddeprofil"? Hva mener de yrkesaktive om det å drive mosjon i arbeidstiden? Går skillelinjene mellom de aktive og de inaktive, eller mellom medlemmer og ikke-medlemmer?

NBIF vil lettest vinne oppslutning i grupper med en meningsprofil som stemmer overens med forbundets politikk. De tendenser til legitimitetsvansker og svekkelse av basisen for den organiserte idretten som er beskrevet i KIV, kan gi opphav til forsterkede mål- og interessekonflikter innen idretten. Dette gjelder såvel press utenfra i form av økt konkurranse om økonomiske midler, som skjerpet prioriteringsstrid innenfra.

Kapitlet er delt i tre. Først ser vi nærmere på ulike holdninger til prioritering av arbeid eller fritid. Deretter går vi over til å fokusere på idrett og fysisk aktivitet generelt, for til slutt å avgrense oss til bedriftsidretten.

6.2 Holdninger til arbeid og fritid

Det hevdes ofte at vi er vitner til en avmassifisering i samfunnet. Som vi var inne på i kapittel 3, har både produksjonslivet og den sosiale strukturen i samfunnet gjennomgått store endringer de siste 30-40 år. Resultatet er en mer uensartet yrkesstruktur og differensiering i familiemønstre.

Det er rimelig å vente at dette slår ut i større spredning i verdier, interesser og aktiviteter. Kollektive idealer viker plassen for individuelle tilpasninger og differensierte organisatoriske løsninger. Private kurs og mosjonstilbud vinner frem der sosial tilhørighet, pliktfølelse og fellesefaringer ikke lenger har en så dominerende plass. Det blir større utakt mellom organisasjonsmønster og livsmønster. Standardtilbudene treffer stadig færre hjemme.

Vi har sett nærmere på hvilke oppfatninger som gjør seg gjeldende i de tre kategoriene når det gjelder forholdet mellom arbeid og fritid. Ofte er det slik at arbeidstiden påvirker bruken av fritiden. Men fritiden kan også skape overskudd, som igjen har positive utslag på arbeidsplassen. En meningsfylt fritid vil kunne ha positive ringvirkninger for trivsel og effektivitet i det daglige arbeidet.

Respondentene er bedt om å ta stilling til tre påstander: "Arbeidet er viktigst for min trivsel, utfoldelse og selvfølelse", "fritiden er viktigst for min trivsel, det er i fritiden jeg får utløp for mine interesser" og "jeg vil heller ha mer fritid enn mer lønn" (tabell 6.1).

Tabell 6.1 Deltakelse og holdninger til arbeid og fritid. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
"Arbeidet er viktigst for min trivsel, utfoldelse og selvfølelse"			
Helt enig	32	44	46
Delvis enig	58	47	45
Delvis uenig	7	7	7
Helt uenig	3	2	2
Sum	100	100	100
"Fritiden er viktigst for min trivsel. Det er i fritiden jeg får utløp for mine evner og interesser"			
Helt enig	31	31	30
Delvis enig	53	51	50
Delvis uenig	14	14	15
Helt uenig	2	4	5
Sum	100	100	100
"Jeg vil heller ha mer fritid enn bedre lønn"			
Helt enig	32	30	29
Delvis enig	27	24	24
Delvis uenig	23	21	19
Helt uenig	18	25	28
Sum	100	100	100
N	133	492	904

Tabellene viser nærmest identiske mønstre for de tre gruppene. Åtte-ni av ti yrkesaktive sier seg enige både i at arbeidet er viktigst for trivsel og selvfølelse og at fritiden er viktigst for trivsel og dyrking av interesser. Halvparten vil heller ha mer fritid enn bedre lønn. Variasjonen er større innenfor de tre kategoriene enn mellom dem.

Strengt tolket har svært mange inkonsistente oppfatninger. Dette avhenger noe av hvorvidt man legger vekt på første eller siste del av spørsmålet. Tidligere forskning viser at det er siste del som "sitter igjen" og som blir "husket" i en intervjusituasjon. Dermed knyttes arbeidet til selvfølelse og fritid til bruk av evner og interesser. Men det kan også hevdes at spørsmålsstillingen i seg selv leder en til å gi positive svar.¹

¹ Ved å sette spørsmålene opp mot hverandre, fremgår det at 74% sier seg enig, og 1% uenig, i begge påstandene samtidig. 25% er enige i den ene og samtidig uenige i den andre.

Hovedfunnet er likevel, som nevnt i KIV, at man mener både arbeid og fritid er viktig. Det er ikke spørsmål om arbeid eller fritid, hvor det ene kan underordnes det andre. Snarere understreker svarene betydningen av **samspillet** og koplingene mellom arbeid og fritid, hvor ønsket er en bedre tilpasning.

6.3 Holdninger til idrett

I KIV ble det påpekt at presset på idrettsbevegelsen er i ferd med å hardne til som følge av økonomiske innstramminger. Idretten får et legitimeringsbehov; den må rettferdiggjøre sine fordringer ved å dokumentere sin samfunnsmessige betydning. Dette kan bli problematisk i en tid hvor konkurransen i fritidsmarkedet øker, samtidig med tiltakende spenninger mellom frivillighet og profesjonalisme, bredde og topp.

Det er en rimelig hypotese at deltakelsesmønsteret henger sammen med ulike holdninger til idrettens plass i samfunnet. Her kan det være ulike oppfatninger både mellom aktive og inaktive om idrettens betydning, og mellom bedriftsidrettsutøvere og de øvrige aktive om fordelingen mellom idrettsutøvere på ulike nivå.

I tabell 6.2 har vi gjengitt de tre kategoriens svar på ulike påstander om idretten.

Tabell 6.2 Deltakelsesmønster og holdninger til idrett. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
"Idrettslagenes virksomhet er et viktig bidrag til et godt nærmiljø/oppvekstmiljø"			
Helt enig	69	62	52
Delvis enig	24	25	31
Vet ikke	2	5	7
Delvis uenig	5	4	5
Helt uenig	0	4	5
Sum	100	100	100
"Idretten spiller en viktig rolle i forebygging av sosiale og helsemessige problemer"			
Helt enig	81	82	73
Delvis enig	19	16	23
Vet ikke	0	0	1
Delvis uenig	0	1	2
Helt uenig	0	1	1
Sum	100	100	100
"Idretten er blitt for kravstor, midler til idretten går på bekostning av viktige samfunnsoppgaver"			
Helt enig	19	22	31
Delvis enig	36	39	40
Vet ikke	4	3	4
Delvis uenig	22	17	12
Helt uenig	19	19	13
Sum	100	100	100
"Idretten bruker for mye ressurser på de beste og for lite på bredden"			
Helt enig	31	37	42
Delvis enig	41	32	32
Vet ikke	6	5	9
Delvis uenig	11	15	10
Helt uenig	11	11	7
Sum	100	100	100
N	133	492	904

Det er for det første stor enighet om at fysisk aktivitet bidrar til økt trivsel, og at idrett er viktig for å forebygge helse- og sosialproblemer. Åtte-ni av ti yrkesaktive sier seg enige i disse påstandene. Det er bare små forskjeller mellom de tre kategoriene, med en svak tendens til at noe flere medlemmer er positive og noe flere av de inaktive er kritiske. Dette vitner om at idretten generelt har sterk legitimitet i den yrkesaktive befolkningen, noe som kan bidra til å lette rekrutteringen både blant aktive og inaktive.

Spredningen blir imidlertid større når vi beveger oss over til spørsmål om fordeling av ressurser. Ikke uventet er det flest blant de inaktive som sier seg enige i at idretten er blitt for kravstor. Syv av ti inaktive støtter denne påstanden. På den annen side hevder litt over halvparten av medlemmene og hele 60% av de øvrige aktive det samme syn. En forklaring kan være at de synes idretten legger beslag på for store ressurser i forhold til andre samfunnsoppgaver som f.eks. helsevesen og barnehager. En annen kan være at de selv ser lite til midlene. En tredje kan være at idretten generelt gjennom mediaoppslag om dopingskandaler og krangel mellom ulike forbund, er kommet i mis-kreditt.

Men det kan også ha sammenheng med fordelingen av midlene innenfor idretten. Dette leder over i den neste påstanden, hvor respondentene er blitt bedt om å ta stilling til utsagnet om at idretten bruker for mye ressurser på de beste og for lite på bredden. Syv av ti sier seg enig i at prioriteringen av toppidretten går på bekostning av breddeidretten, de inaktive er noe mer kritiske enn medlemmene.

Oppsummert vitner tallene om en sammensatt/motstridende situasjon, hvor idretten generelt sett oppfattes å spille en viktig rolle i samfunnet når det gjelder miljøskaping og forebyggende helsearbeid, men hvor den har et legitimeringsproblem i spørsmålet om ressursfordeling. Samtidig kan også ressursfordelingen innad bli et mer omstridt spørsmål når midlene blir knappere. På den annen side avdekkes det ikke ubetydelig støtte til NBIFs spesielle "breddepolitikk". Blant bedriftsidrettsmedlemmene finner vi generelt sett flere som er positive til idretten, enn i de andre to gruppene. Men også blant medlemmene er mange kritiske overfor prioriteringene innen idretten.

6.4 Holdninger til fysisk aktivitet på arbeidsplassen

Vi skal se litt nærmere på ulike holdninger til fysisk aktivitet på arbeidsplassen. Sett fra arbeidslivets synsvinkel kan bedriftsidretten ha både negative og positive sider. På den ene side står idrettsutøvernes helse på spill, bedriftsfotballen er kjent som en tøff idrettsgren med høy skadefrekvens. I tillegg kan bedriftsidretten kreve noe tid og ressurser fra arbeidet. På den annen side kan bedriftsidretten være en viktig stimulans i å utvikle bedre samhold og bedriftskultur ved å føre de ansatte sammen på tvers av avdelings-, yrkes- og statusgrenser. Dessuten blir fysisk aktive gjerne sjeldnere syke og mer utholdende i arbeidet.

Arbeidsgivers innstilling i denne avveiningen vil være en sentral faktor for utformingen og tilbudet av bedriftsidrettsaktiviteter. Dette gjelder ikke minst for utbredelsen av "pausegym" og andre aktiviteter i arbeidstiden, som bedriftsidrettslagene har tatt initiativ til.

Vi har sett nærmere på ulike holdninger til bedriftsidretten blant de yrkesaktive ved å stille respondentene overfor ulike påstander om arbeid og fysisk aktivitet (tabell 6.3).

Tabell 6.3 Deltakelse og holdninger til bedriftsidretten. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
"Arbeidsgiver bør stimulere til fysisk aktivitet på arbeidsplassen"			
Helt enig	57	45	38
Delvis enig	28	28	31
Vet ikke	2	3	5
Delvis uenig	10	11	12
Helt uenig	3	13	14
Sum	100	100	100
"Arbeidsgiver bør gi mulighet til fysisk aktivitet i arbeidstiden"			
Helt enig	37	32	28
Delvis enig	29	27	26
Vet ikke	0	3	5
Delvis uenig	17	17	17
Helt uenig	17	21	24
Sum	100	100	100
"Trening/mosjon på arbeidsplassen gir økt produktivitet"			
Helt enig	53	48	38
Delvis enig	29	27	32
Vet ikke	3	6	8
Delvis uenig	8	9	11
Helt uenig	7	10	11
Sum	100	100	100
"Trening/mosjon på arbeidsplassen gir trivsel og godt miljø"			
Helt enig	69	62	52
Delvis enig	24	25	31
Vet ikke	2	5	7
Delvis uenig	5	4	5
Helt uenig	0	4	5
Sum	100	100	100
N	133	492	904

Det er bred enighet i alle grupper om at arbeidsgiver bør stimulere til fysisk aktivitet. Støtten er sterkest blant medlemmer i BIL, men selv blant de inaktive er syv av ti enige.

Den neste påstanden går på at arbeidsgiver bør gi mulighet for fysisk aktivitet i arbeidstiden. Dette vil f.eks kunne være avgjørende for i hvilken grad det kan drives pausegymnastikk, skidager, turneringer el.l. Blant medlemmene er to tredjedeler tilhengere av trening i arbeidstiden, men også i de andre gruppene støtter et knapt flertall påstanden. 30-40% er imidlertid skeptiske til utsagnet.

Selv om det er en generell enighet om at arbeidsgiver bør stimulere til fysisk aktivitet og mange mener at arbeidsgiver bør gi mulighet for å drive fysisk aktivitet i arbeidstiden, er det ikke sikkert det samme gjelder blant de som selv sitter i lederposisjon. Vi har derfor sett påstanden i lys av egen stilling i bedriften: Ledere, arbeidsledere eller formenn, og vanlige ansatte. (Tabell ikke vist.)

Skepsisen til at arbeidsgiver skal stimulere til fysisk aktivitet er størst blant inaktive ansatte og blant øvrige aktive arbeidsledere. Dette kan tolkes som at vanlig ansatte, som ikke selv er fysisk aktive, er negative til at "trimmerne" skal få særfordeler. Minst skepsis finner vi blant bedriftsrettsmedlemmene på arbeidsleder- og ledelsesnivå. Det er ingen generell tendens til at personer i lederposisjoner er mer skeptiske enn ansatte på lavere nivåer, snarere tvert imot.

Når det gjelder påstanden om at arbeidsgiver bør gi anledning til å drive fysisk aktivitet i arbeidstiden, er sammenhengens motsatt. Det er klart flere skeptikere til denne påstanden på ledernivå enn blant vanlige ansatte.

I de to siste påstandene hevdes det at trening eller mosjon på arbeidsplassen gir økt produktivitet, og at det bidrar til økt trivsel og godt miljø. Også her er det en majoritet innenfor alle gruppene som sier seg enige, særlig når vi hevder at trening på arbeidsplassen øker trivselen i arbeidet. Andelen positive er størst blant medlemmene, mens andelen kritiske er noe større blant de inaktive.

Tallene kan tolkes i positiv retning for NBIF. Det er stor bevissthet blant de yrkesaktive om betydningen av fysisk aktivitet for arbeid og produksjonsliv, og overveiende positive

holdninger til å koble idrett og arbeid. Den overveiende positive innstillingen blant fysisk inaktive kan også tyde på at aktivitet på arbeidsplassen vil være attraktivt for mange i denne gruppa, ikke bare fysisk, men også sosialt.

6.5 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett nærmere på holdninger til arbeid, fritid og fysisk aktivitet på arbeidsplassen. Spørsmålet har vært om det finnes systematiske forskjeller eller holdningsbarrierer mellom BIL-medlemmene og aktive eller inaktive ikke-medlemmer.

Materialet viser at det er en overveiende positiv innstilling til betydningen av fysisk aktivitet både for miljø og trivsel generelt, og for produktivitet og trivsel i bedriftene. Majoriteten av de yrkesaktive mener arbeidsgiverne burde legge forholdene bedre til rette og stimulere til fysisk aktivitet, - etter manges oppfatning også i arbeidstiden. Her synes vi imidlertid å stå overfor en konflikt mellom arbeidsgiver- og lønnsinntakerinteresser.

Det er forholdsvis små forskjeller mellom medlemmene, de øvrige aktive og inaktive, selv om BIL-medlemmene er de mest positivt innstilte. Sett i sammenheng med at hvert tredje yrkesaktive ikke-medlem kan tenke seg å delta i fysisk aktivitet i regi av bedriftsidrettslag, understreker dette at potensialene for aktivisering kan være betydelige.

Kapittel 7 Ønsker og behov i målgruppene

7.1 Innledning

I tillegg til at de yrkesaktive har ulike holdninger til bedriftsidretten, har de trolig også forskjellige ønsker og behov når det gjelder fysisk aktivitet. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvilke preferanser målgruppene har ved valg av fysiske aktivitetstilbud.

Som vist i kapittel 2 er bedriftsidrettens **medlemspotensiale betydelig**. Tre av ti ikke-medlemmer blant de inaktive, og fire av ti blant de øvrige fysisk aktive, sier de kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten. Dette er viktige målgrupper for NBIF. Spørsmålet er hva som skal til for å aktivisere dem.

For å svare på dette spørsmålet skal vi skille mellom de som er **positive** til å bli med i bedriftsidretten, og de som er **negative**, når vi ser nærmere på hvilke generelle ønsker og behov som gjør seg gjeldende. For det første: Hva ønsker de yrkesaktive å få ut av fritiden sin, og hvilke typer fritidsaktiviteter foretrekker de? For det andre: Hvilke motiver ligger til grunn for å drive fysisk aktivitet, og hvilke grunner har de inaktive for ikke å gjøre det?

Flertallet blant de som er positive til å bli med i BIL sier at de kan tenke seg å begynne med **regelmessig** fysisk aktivitet eller å **endre** treningsvaner. Vi vil derfor se spesielt på hvilke ønsker og behov disse målgruppene har når det gjelder konkrete trimtilbud. Hva skal til for at de endrer treningsvaner? Hvilke faktorer vektlegges ved valg av treningstilbud? Hvilke aktivitetstilbud og treningstidspunkt foretrekker de?

7.2 Fritidsorientering

Innledningsvis ble det påpekt at skillet mellom arbeid og fritid er i ferd med å endres. Fritiden bygges inn i nye økonomiske og sosiale rammer, samtidig som den i seg selv fremstår som en knapp ressurs. Dermed kan fritiden komme til å spille en viktigere rolle når det gjelder å forme folks verdier og valg.

Vi har spurt de yrkesaktive om hva de er mest opptatt av å få ut av fritiden sin (tabell 7.1).

Tabell 7.1 Fritidsorientering. Maks to svar. Prosentandel av alle spurte¹

	Medlemmer	Øvrige aktive		Inaktive	
		Pos	Neg	Pos	Neg
Gjøre noe meningsfylt/nyttig	44	40	39	43	41
Avkopling	38	35	35	39	38
Sosialt samvær	30	30	35	29	32
Natur/kulturopplevelser	23	32	34	19	24
Lære noe nytt	20	19	19	21	15
Ha det moro	19	20	15	20	17
Personlige utfordringer	10	9	6	10	8
Annet	0	2	3	2	3
Ingen	1	1	2	1	2
Sum	185	188	188	184	180
N	133	192	295	239	585

Tabellen viser forholdsvis stor spredning over de ulike alternativer, hvor det i første rekke er variasjonene i ulike motiver innenfor hver av de fem gruppene som er det slående. Samtidig er det minimale forskjeller mellom medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive, også når vi skiller mellom de som er positive og de som er negative til å bli med i bedriftsidretten.

Vi ser av tabellen at mange søker etter **mening** i en tid som ofte hevdes å være preget av rastløshet og fragmentering. Fire av ti yrkesaktive innenfor alle gruppene hevder det er viktig å gjøre noe meningsfylt/nyttig i fritiden. Nesten like mange oppgir avkopling eller sosialt samvær. Ellers er det en svak tendens til at de som er negative til bedriftsidrett, legger mer vekt på sosialt samvær, natur og kulturopplevelser.

Dessuten merker vi oss at det er relativt få som legger vekt på personlige utfordringer. Tre av ti prioriterer sosialt samvær. Dette kan tyde på at det ligger betydelige potensialer for kollektiv organisering rundt meningsfylte aktiviteter.

¹ "Positiv" og "negativ" henspiller i denne og de følgende tabeller på de som er positive eller negative til å bli med i bedriftsidrettslag. Vi får dermed fem grupper i tabellen; medlemmer, positive og negative blant de øvrige aktive samt positive og negative blant de inaktive.

Dette kan synes paradoksalt. Tidligere har vi pekt på at individuelle tilpasninger ofte foretrekkes fremfor organiserte tilbud etterhvert som forholdet mellom arbeid og fritid kompliseres. Spenningen mellom disse tendensene må imidlertid ikke trekkes for langt. Vektleggingen av sosialt samvær kan f.eks. bety at mange ønsker å trene sammen med familie og venner fremfor i organiserte former.

Fritiden blir ikke alltid slik man kunne tenke seg. I skjæringsfeltet mellom arbeid, omsorg og fritid er det gjerne fritidsinteressene som blir salderingspost. Vi skal derfor se på hvilke konkrete hindringer folk opplever for å utnytte fritiden slik de vil (tabell 7.2).

Tabell 7.2 "Kan du peke på noe som gjør at fritiden din ikke blir slik du kunne ønske? Oppgi de to viktigste grunnene". Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive		Inaktive	
		Pos	Neg	Pos	Neg
For lite tid	56	50	45	49	44
Familie, omsorgsansvar	14	13	13	17	12
Tar for lite initiativ	14	9	9	13	17
Har ikke råd til det jeg vil	11	8	7	7	11
Savner tilbud på mitt felt	2	4	7	3	3
For lang reiseavstand	2	5	7	3	3
Savner et sosialt miljø	2	4	4	3	4
Dårlig helse	0	1	4	3	3
Savner noe å interessere meg for	1	1	1	2	2
Ingen hindringer	27	29	32	25	28
Andre grunner	5	8	5	6	4
Sum	134	132	134	131	131
N	133	192	295	239	585

Som vi har vært inne på tidligere, er det manglende tid som er den dominerende årsaken til at mange yrkesaktives fritid ikke blir slik de helst kunne tenke seg. Dette gjelder for rundt halvparten av de yrkesaktive, innenfor alle kategoriene, og må sees i sammenheng med en annen viktig grunn: Familie og omsorgsansvar nevnes av mange. Særlig gjelder dette for de inaktive som er positive til å delta i bedriftsidrett, hvor bortimot én av fem oppgir dette som en viktig årsak. På den annen side er det tre av ti som ikke opplever noen hindringer.

I tabell 7.1 så vi at det å gjøre noe meningsfylt, avkopling, sosialt samvær og natur eller kulturopplevelser, vektlegges av mange som viktige fritidssysler. For å utdype disse synspunktene, har vi spurt respondentene hva de ville gjøre dersom de fikk mer fritid (tabell 7.3).

Tabell 7.3 Deltakelse etter spørsmål om hva man vil gjøre dersom man får mer fritid. Maksimum tre grunner. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive		Inaktive	
		Pos	Neg	Pos	Neg
Lengre ski-/fottur	31	34	27	31	26
Turer i skog og mark	30	32	29	34	36
Mosjon, sport, idrett	41	33	26	28	12
Fisketur	18	17	16	26	24
Båttur	15	18	10	19	15
Fritidshobbies, foto, etc	23	16	13	17	16
Kinobesøk	12	13	13	12	9
Teater/operabesøk	11	16	18	10	10
Kunstneriske hobbies	6	12	13	9	11
Sykkeltur	11	7	7	6	6
Gå på idrettsarrangement	8	6	8	8	6
Spille, øve på musikkinstrument	7	6	5	5	5
Gå på dans, diskotek	2	7	6	8	6
Restaurant, kafébesøk	8	3	3	4	5
Privat fest, selskap	5	4	7	4	6
Konserter med klassisk musikk	4	4	9	5	4
Vise-, jazz-, popkonsert	6	6	4	4	7
Kor, korps, orkester	2	6	4	7	3
Kunstutstillinger	5	4	3	1	4
Museumsbesøk	4	1	1	2	3
Gudstjeneste, religiøse møter	1	1	1	3	1
Sum	250	246	223	243	215
N	133	192	295	239	585

I snitt oppgis mellom to og tre svar, flest blant medlemmene og færrest blant de negative inaktive. Igjen er det spredningen innenfor de ulike kategoriene som er det interessante, snarere enn forskjellen mellom dem. Det er ski- eller fotturer som står øverst på ønskelisten både blant de øvrige aktive og de inaktive. Blant medlemmene er det mosjon, sport og idrett. Tabellen bekrefter i så måte bildet av at bedriftsidrettsmedlemmene er mer sports- og idrettsorientert, mens de øvrige aktive og inaktive heller ønsker aktiviteter på et lavere intensitetsnivå. Dette gjelder særlig for de negative. Ellers merker vi oss at fisketur er

populært blant de inaktive, mens mer kulturelle interesser - teater, opera, kunstneriske hobbyer - er utbredt blant de øvrige aktive.

7.3 Motivasjonsfaktorer

Tidligere har vi forsøkt å tegne et bilde av treningsvanene hos medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive. I dette delkapitlet skal vi se nærmere på hvilke motiver som ligger bak det fysiske aktivitetsmønsteret. Hvilke motiver har de yrkesaktive for å drive fysisk aktivitet? Hvilke grunner har de inaktive for ikke å mosjonere?

Medlemmene og de aktive er bedt om å oppgi den viktigste grunnen til at de driver fysisk aktivitet, ut i fra en rekke ulike alternativer. Fordelingen er vist i tabell 7.4.

Tabell 7.4 Den viktigste grunnen til fysisk aktivitet blant medlemmene og de aktive. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	
		Pos	Neg
Gir velvære, overskudd	55	52	53
Forebygge helseplager	9	10	12
Gir avkopling	7	13	12
Ha det moro	14	6	8
Sosialt fellesskap	9	6	3
Holde vekta nede	3	4	5
Rekonvalesens	1	1	2
Liker konkurranse	1	0	0
Øker arbeidsevnen	0	1	0
Synes jeg bør	0	1	1
Gir spenning	0	1	0
Forbedre utseende	1	1	1
Gir selvtillit	0	1	1
Annet	0	3	2
Sum	100	100	100
N	133	192	295

Det er svært like svarmønstre blant medlemmene og de øvrige aktive. Det viktigste motivet - som oppgis av over halvparten - er at fysisk aktivitet gir velvære og overskudd. I det hele tatt er opplevelsespregete motiver - velvære, avkopling, å ha det moro, sosialt fellesskap - drivende faktorer, spesielt blant medlemmene. Helsemessig forebygging er imidlertid også

viktig, særlig blant de øvrige aktive. Motiver som rekonvalesens, styrking av selvtillit og ønsker om å forbedre utseendet, får liten oppslutning som primær motivasjonsfaktor.

Vi har sett at alenebølgen og utenomorganiserte tilbud aktiviserer flest "trimmere". Er det de samme motivene som ligger bak det å trene for seg selv, blant medlemmene og de øvrige aktive? Er det slik at man rett og slett savner treningskamerater, er det praktiske grunner, eller er det en mere grunnleggende skepsis til idrettsmiljøet (tabell 7.5)?

Tabell 7.5 Viktigste grunn for å trene alene blant medlemmene og de øvrige aktive som oftest trener for seg selv. Prosent.

	Medlemmer	Øvrige aktive	
		Pos	Neg
Praktisk	64	44	57
Mest effektivt	9	10	9
Tilpasning til eget behov	12	24	15
Liker å være alene	9	6	7
Savner treningskamerater	0	11	3
Kvier for å trene med andre	0	0	0
Får ingen med meg	0	4	3
Annet	6	1	6
Sum	100	100	100
N	33	71	121

Nå er det forholdsvis få blant medlemmene som sier at de oftest trener på egen hånd, så tallene må tolkes med forsiktighet. Men de kan likevel gi en pekepinn på hva som rører seg bak alenebølgen, og på mulighetene for å trekke med folk herfra.

Både blant medlemmene og de øvrige aktive er individuelle tilpasninger svaret på **praktiske problem**. Over halvparten oppgir dette som den viktigste grunn. Alenetrimmerne mosjonerer ikke på egen hånd fordi de har en grunnleggende motvilje mot å trene sammen med andre. Videre ser en at ganske mange utenfor BIL trener individuelt fordi de savner treningskamerater, ikke får noen med seg, eller fordi de ønsker å tilpasse innsatsen til egne forutsetninger.

7.4 Frafallsgrunner

Som vi har sett i kapittel 5 har mange drevet aktiv idrett tidligere. Dette gjelder for seks av ti medlemmer, for fem av ti blant de øvrige aktive, men også for tre av ti inaktive (jfr tabell 5.5). Frafallet har sammenheng med alder og livsløp. De aller fleste tidligere aktive idrettsutøvere slutter før de er blitt 25 år. Dette gjelder for seks-syv av ti yrkesaktive. Vi skal derfor kort se nærmere på hva som er grunnen til at de tidligere aktive idrettsutøvere har sluttet å drive aktiv idrett. (Vi gjengir svarene for de øvrige aktive og de inaktive i samlede grupper, for at antall respondenter ikke skal bli for lavt).

Tabell 7.6 De to viktigste grunnene til at man sluttet med aktiv idrett blant tidligere aktive idrettsutøvere. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
Fikk andre fritidsinteresser	27	29	21
Vanskelig å kombinere med utdanning/arbeid	17	28	27
Stiftet familie/fikk barn	23	16	20
Tok for mye tid	13	22	21
Synes det ble for kjedelig/gikk lei	23	10	11
Flyttet til nytt bosted	10	29	20
Ble for mye alvor og prestasjonsjag	10	12	10
Ble for gammel	10	4	6
Idrettsskade	7	4	9
Hadde nådd mine mål	7	1	2
Nådde ikke opp/kom ikke på laget	3	3	3
Bare enere ble fulgt opp	0	2	0
Idretten hadde ikke noe tilbud for folk på mitt ambisjonsnivå	0	1	2
Annet	13	11	15
Sum	163	172	178
N	30	158	234

Den viktigste årsaken til frafallet blant tidligere aktive idrettsutøvere, er i følge tabell 7.6, at fritidsinteressene endres. Ut over dette er det noe forskjellige grunner som oppgis i de ulike gruppene. Flere av medlemmene gikk lei eller stiftet familie. Blant de øvrige aktive og de inaktive var det problemer i tilknytning til utdanning, arbeid og flytting til nytt bosted, som var de viktigste faktorer. Det er imidlertid relativt få medlemmer som oppgir at de har sluttet å drive aktiv idrett, slik at svarene her må tolkes med forsiktighet.

For bedriftsidretten kan det bety store vekstmuligheter, dersom en klarer å fange opp de som faller fra konkurranseidretten. Men dette skjer gjerne i en livsfase preget av store omstillinger: Arbeid, familie, barn, bolig og flytting kommer på dagsorden. Skal en klare å rekruttere folk i denne "livsfaseklemma" er det viktig å skape tilbud som ikke er for krevende, og som samtidig er fleksible.

7.5 Ønsker og behov blant potensielle BIL-medlemmer

I kapittel 2 så vi at flertallet av de som ønsker å bli med i bedriftsidretten er interessert i å endre mosjonsvaner. Det er gjerne de som ønsker en endring i sine trimvaner, som vil være de letteste å nå i en rekrutteringssammenheng. Vi har derfor skilt ut disse i analysen, og stilt dem overfor en rekke spørsmål når det gjelder hvilke ønsker de har om konkrete treningstilbud.

Det er i første rekke de som er positive til bedriftsidrettsmedlemskap som er interessante i denne sammenheng. Men vi skal også gjengi fordelingen for de negative, for sammenlikningens skyld.

Tabell 7.7 "Hva skal til for at du skal endre dine trenings- eller mosjonsvaner? Vi spør etter de to viktigste forutsetningene". Prosent

	Aktive som vil trene på annen måte enn i dag		Inaktive som kan tenke seg å begynne med fysisk aktivitet	
	Pos	Neg	Pos	Neg
Trenger mer tiltakslyst/motivasjon	35	34	41	44
Må få kortere/annen arbeidstid	20	26	22	21
Må bli trukket med av venner/kjente	19	15	22	25
Ungene må bli større	8	14	12	13
Må finne noen å trene sammen med	10	7	18	11
Må finne et aktivitetstilbud som er tilpasset mine behov/interesser	13	8	8	10
Må få bedre helse	5	8	12	11
Må få lettere adgang til steder å drive trening eller mosjon i nærmiljøet	14	6	6	4
Må få mindre anstrengende arbeid	8	9	8	8
Må få mer hjelp hjemme	8	3	5	4
Trenger informasjon, opplæring i hvordan jeg bør trene	7	6	1	2
Trenger adgang til bestemt anlegg, eks tennisbane, svømmehall e.l.	5	7	2	1
Ingen bestemte forutsetninger	7	10	8	10
Andre grunner	12	12	10	7
Sum	171	165	175	171
N	120	126	171	298

Det første spørsmålet gjelder hva som skal til for at man endrer treningsvaner. I alle gruppene er det mer **tiltakslyst eller motivasjon** som er den viktigste forutsetningen for å endre treningsvaner, særlig blant de inaktive. Men også problemer knyttet til **arbeidstiden** oppgis av flere. I tabell 4.3 så vi at skiftarbeid, deltidsarbeid og ukurant arbeidstid kan være et problem for enkelte yrkesaktive i disse kategoriene. Blant de inaktive fremheves dessuten det å bli **trukket med av venner eller kjente**, som en viktig motivasjonsfaktor. Alt i alt understrekes betydningen av **motivasjon og sosiale kontakter** som de to viktigste faktorene i å mobilisere de inaktive. Vi skal være oppmerksom på at alle disse faktorene er stengsler som kan overvinnes. Dette gjelder også for problemet i tilknytning til arbeidstiden.

Sammenlikner vi de positive blant de øvrige aktive og de positive inaktive, ut over de nevnte tre grunner, finner vi små forskjeller. Noe flere blant de inaktive oppgir at de må finne noen å trene sammen med (!) eller få bedre helse, noe flere blant de øvrige aktive at de må få lettere adgang til steder å drive trening eller mosjon i nærmiljøet. De inaktive synes generelt å oppleve flere hindringer, og er derfor trolig tyngst å trekke med.

Et annet spørsmål, som er viktig i utformingen av rekrutteringsstrategier, er hvilke faktorer de yrkesaktive legger størst vekt på ved valg av treningstilbud. Vi har stilt respondentene overfor en rekke muligheter, og spurt hvilke to tilbud de mener er viktigst (tabell 7.8).

Tabell 7.8 "Hvilke to av de følgende faktorene ville du legge størst vekt på ved valg av trenings- eller mosjonstilbud?" Prosent

	Aktive som vil trene på annen måte enn i dag		Inaktive som kan tenke seg å begynne med fysisk aktivitet	
	Pos	Neg	Pos	Neg
Kort reisetid fra hjem	47	42	36	43
At jeg liker miljøet	40	39	47	34
At jeg ikke må binde meg til bestemte dager/tider	23	26	24	23
At aktivitetene er tilpasset min fysiske form	23	17	23	18
At tidspunktet passer	21	6	16	18
At jeg kan ta med barna	12	18	11	12
At man ikke må være så sprek	7	10	12	19
At jeg vil få kyndig instruksjon	12	6	9	6
At venner/kjente går der	6	8	4	8
Inspirerende og varierte aktiviteter	5	6	5	4
Må gi utfordring/spenning	3	6	3	3
Kort reisetid fra arbeid	3	4	3	3
At lokaler/utstyr er innbydende	2	2	2	3
Lav deltakeravgift	2	1	3	2
Sum	207	192	197	195
N	120	126	171	298

Igjen skal vi konsentrere oss om de positive. Det er reisetid hjemmefra som hyppigst blir vektlagt av de aktive, men også mange av de inaktive betoner dette. Svarene må sees i

sammenheng med at tidsknapphet oppfattes som den viktigste hindringen for fritidsutfoldelse. Her er det grunn til å påpeke bedriftsidrettens strategiske plassering i overgangen mellom arbeid og hjem.

Dersom bedriftsidretten kan kople aktivitetene til arbeidstiden eller arbeidsplassen, kan netto reisetid til trening og mosjon reduseres til null. I praksis kan dette sammenliknes med en ukentlig arbeidstidsforkortelse. For lønnstakerne kan krav om tilrettelegging av treningsmuligheter på jobben altså ha betydelige velferdsgevinster, i form av innspart fritid. Dette peker tilbake på hovedpoenget i kapittel 3. Ikke bare når det gjelder flyten av varer inni bedriften, men også flyten av mennesker mellom ulike gjøremål i arbeids- og privatliv, er det store samfunnsøkonomiske gevinster å hente.

Problemene med organiseringen av hverdagen gjenspeiles dessuten i at mange, både aktive og inaktive, oppgir ikke å ville binde seg til bestemte tider, eller at treningstidspunktet må passe.

At man liker miljøet nevnes som den nest hyppigste faktor både blant inaktive og aktive. Nå er det vanskelig å vite hva slags miljø som er foretrukket. Men det er likevel grunn til å anta at bedriftsidretten vil kunne være et godt alternativ dersom man her får anledning til å treffe arbeidskolleger på en uformell måte.

Ellers merker vi oss at mange legger vekt på at aktivitetene må være tilpasset den enkeltes fysiske form. Noe overraskende er det små forskjeller mellom de ulike kategoriene for denne påstanden, ettersom vi kunne anta at dette momentet først og fremst ville gjelde blant de inaktive. En del peker imidlertid på at man ikke må stille for høye krav til det fysiske prestasjonsnivå - særlig blant dem som er negative til BIL.

Vi skal gå over til å se på ulike holdninger som gjør seg gjeldende når det gjelder utformingen av aktivitetstilbudet. Dette gjelder både antall aktiviteter man ønsker å delta i, såvel som kjønns- og alderssammensetningen hos dem man ønsker å trene sammen med (tabell 7.9).

Tabell 7.9 Preferanser når det gjelder utformingen av aktivitetstilbudet. Prosent

	Aktive som vil trene på annen måte enn i dag		Inaktive som kan tenke seg å begynne med fysisk aktivitet	
	Pos	Neg	Pos	Neg
"Hvis du skal delta i et trenings- eller mosjonstilbud, vil du foretrekke et tilbud hvor man driver én bestemt type aktivitet eller idrett, eller et tilbud hvor man kan veksle mellom forskjellige aktiviteter eller idretter?"				
Én bestemt aktivitet	35	35	35	35
Veksle mellom flere aktiviteter/idretter	61	52	60	51
Vet ikke	4	13	5	14
Sum	100	100	100	100
"Vil du foretrekke å trene eller mosjonere sammen med folk i samme alder som deg selv, eller vil du foretrekke mer blandete grupper?"				
Min egen aldersgruppe	37	42	38	40
Blandete aldersgrupper	54	48	50	42
Ingen bestemt oppfatning	9	10	12	18
Sum	100	100	100	100
"Vil du foretrekke å trene eller mosjonere sammen med folk av eget kjønn, eller vil du foretrekke blandete grupper?"				
Eget kjønn	23	19	28	25
Blandete grupper	64	60	55	52
Ingen bestemt oppfatning	13	21	18	24
Sum	100	100	100	100
N	120	123	171	298

En ser at det er små forskjeller mellom gruppene i de tre spørsmålene: Seks av ti ønsker å veksle mellom ulike aktiviteter. Omlag fem av ti ønsker blandete aldersgrupper. Nesten to tredjedeler av de aktive, som er positive til BIL, ønsker kjønnsblandete grupper. Det samme gjelder for noe færre blant de inaktive. Spesielt ønskene om kjønns sammensetning er verdt å merke seg i en organisasjon der åtte av ti er menn. Det kan altså ligge selvforsterkende rekruttering i å få med flere kvinner.

Men, i et målgruppeperspektiv må man heller ikke glemme at 3-4 av 10 potensielle medlemmer ønsker å utøve én bestemt aktivitet, trene med andre i samme aldersgruppe eller med samme kjønn.

Svært mange "trimmere" har et allsidig aktivitetsmønster. Mosjonsaktivitetene varierer mellom årstider og ukedager. Likevel har vi sett at om lag 60% av de som ønsker å begynne å mosjonere, foretrekker tilbud der de kan veksle mellom flere aktiviteter. For bedriftsidrettslagene kan dette bety at man bør dempe preget av spesialisering.

For å få et bilde av de mest populære grenene, har vi spurt de som sier de kunne tenke seg å begynne med mosjon, og de som ønsker å trene mer, om hvilken aktivitet de ville foretrekke.

Tabell 7.10 Mest populære mosjonsaktiviteter blant dem som vil begynne å mosjonere eller trene mer. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive		Inaktive	
		Pos	Neg	Pos	Neg
Løpetur, jogging	11	7	12	6	15
Gymnastikk, trimparti	2	5	9	8	12
Skitur	6	7	12	14	5
Dans	4	9	10	8	8
Aerobics e.l.	7	7	5	8	7
Svømming	-	6	9	6	9
Tennis	7	10	4	2	1
Sum	37	51	61	52	57
N	54	82	81	127	213

Det er forholdsvis få respondenter i disse kategoriene, men svarene kan likevel gi en viss pekepinn. Materialet viser for det første at det er fåfengt å jakte på "det riktige tilbudet" - folks ønsker sprer seg på et vidt spekter av aktiviteter. Likevel er det noen aktiviteter som går igjen oftere enn andre. Foruten tradisjonelle fritidsaktiviteter - skitur, svømming, løpetur - er det verdt å merke seg at enkelte nyere mosjonsformer appellerer til mange: Dans, aerobics og trimpartier har førsteprioritet blant to av ti i disse gruppene. En nærmere analyse viser at dette i stor grad er kvinner. Her kan BIL ha et betydelig aktiviseringsgrunnlag, og et

utgangspunkt for å starte nye lag i sektorer der man i dag står svakt. Likeledes ser vi at tennis scorer høyt.

Blant BIL-medlemmer er det flest som ønsker løpetur/jogging, aerobics, tennis og seiling, mens skitur, squash og friidrett følger på de neste plassene. I vurderingen av disse ønskene bør en huske at de aktive medlemmenes svar trolig reflekterer hva de ønsker å gjøre i tillegg til den mosjonen de utøver i dag.

Til slutt skal vi se hvor mye de yrkesaktive er villige til å betale for å drive fysisk aktivitet. Betaling for å delta er relativt nytt i Norge. I tabell 7.2 så vi at fritiden for en del yrkesaktive ikke blir slik de kunne ønske, grunnet trang økonomi. De private studioenes stive priser kan gi forbundet et fortrinn dersom betalingsvilligheten eller -muligheten er lav. På den annen side vil betalingsviljen i noen grad sette rammer for hvilke tilbud bedrifts-idretten kan tilby.

Tabell 7.11 "Hvor mye er du villig til å betale i medlemskort, adgangskort eller kontingent for å delta i trenings- eller mosjonsaktivitet, dersom du fant et tilbud som passet for deg?" Beløp i kroner pr halvår. Prosent

		Aktive som vil trene på annen måte enn i dag		Inaktive som kan tenke seg å begynne med fysisk aktivitet	
		Pos	Neg	Pos	Neg
Inntil	50 kr pr halvår	4	4	5	9
Inntil	100	12	15	19	12
Inntil	200	18	15	17	17
Inntil	300	13	17	19	15
Inntil	500	24	20	18	20
Inntil	1000	11	11	5	6
Mer enn	1000	6	2	1	2
Ingen	bestemt oppfatning	13	15	15	20
Sum		101	99	99	101
N		120	111	171	276

Det er forholdsvis stor spredning når det gjelder hvor mye man er villig til å betale, men liten variasjon mellom de fire gruppene. Halvparten av de yrkesaktive er villige til å betale

mellem 200 og 500 kr. Hele 17% av de aktive som er positive til BIL - mot 6% blant de inaktive - er villig til å betale over 500 kroner pr halvår.

7.6 Anleggssituasjonen

I debatten om NBIFs strategiutforming har man vært opptatt av tilgang på idrettsanlegg. Vi skal derfor avslutningsvis kort se på i hvilken grad de yrkesaktive har tilgang på ulike idrettsanlegg.

Tilgjengelige idrettsanlegg kan være en forutsetning for aktivisering og rekruttering, og utgjøre et viktig miljøskapende element. Også de offentlige myndigheter har sett bygging av idrettsanlegg som viktig for å nå ut til "alle". Dette gjelder såvel anlegg til flerbruksformål som spesialanlegg for toppidrettsutøvere.

I Forbundsstyrets analyse av bedriftsidrettens stilling, under tinget 1978, heter det følgende:

"En viktig oppgave er bygging av anlegg. Bedriftsidretten på det lokale og regionale plan må gå aktivt inn for bygging av bruksanlegg, som skal være åpne for alle. Etter som anleggskapasiteten i dag på mange steder er en minimumsfaktor for idrettsutfoldelse, bør det innen bedriftsidretten satses bevisst på ikke-anleggskrevende aktiviteter".

Vi har gitt respondentene en liste over ulike idrettsanlegg og naturlige aktivitetsområder, og bedt dem oppgi om slike finnes i nærheten av arbeidsstedet (innen 1 km).

Tabell 7.12 Tilgang på idrettsanlegg og naturlige aktivitetsområder blant de yrkesaktive. Prosent som oppgir at det finnes innen 1 km fra arbeidsplassen

	Medlemmer	Øvrige aktive		Inaktive	
		Pos	Neg	Pos	Neg
Stadion/idrettsplass	67	62	60	59	56
Tennisbane	42	29	25	25	22
Idrettshall	55	44	40	37	39
Hoppbakke/slalombakke	17	20	17	15	15
Lysløype	33	33	35	27	31
Trimløype	41	39	40	29	33
Svømmehall	45	38	46	46	38
Squashhall	20	13	12	10	10
Trenings-/helsestudio	62	47	49	43	44
Park/friareal	64	62	58	54	63
Sum	446	387	382	345	351
N	123	178	253	225	513

Tilgangen på idrettsanlegg - eller **kunnskap** om slik tilgang -varierer mellom de ulike gruppene. Samtidig er det en viss tendens til at medlemmene har større tilgang enn de øvrige aktive, som igjen har noe bedre tilgang enn de inaktive. Stadion eller idrettsplass scorer høyest, men på tross av at de fleste yrkesaktive har tilgang til slike, så vi i KIV at bare 14% hadde brukt stadion/idrettsplass til trening/mosjon siste år. Dette illustrerer at tilgjengelighet ikke bare er et spørsmål om nærhet, men også om adgangen til bruk av anleggene. Ellers er parker og friarealer tilgjengelige for de fleste. Trenings- og helsestudio har fått en forbausende stor utbredelse utover landet. Men det er færre som har tilgang på squash-hall, hopp- og slalombakke.

Resultatene peker i to retninger: Enten at det ikke er mangel på anlegg, men organisering og tilrettelegging, som er den største hindringen for deltakelse. Eller - selv om anleggene finnes - så kan de være opptatt av andre idrettsutøvere i de mest attraktive treningsperiodene. Sannsynligvis gjør begge forhold seg gjeldende i varierende grad.

7.7 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett nærmere på hvilke ønsker og behov som gjør seg gjeldende blant yrkesaktive i tilknytning til fysisk aktivitet. Analysen i det foregående har vist at rekrut-

teringspotensialet er betydelig. Vi har derfor skilt mellom de som er positive og de som ikke kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten.

Et hovedtrekk er at de generelle holdningene er forholdsvis like mellom medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive. Samtidig er spredningen stor. Dette antyder at forbundet står overfor et segmentert marked, et marked der målgruppene er flere.

Av tallene fremgår det at mange ønsker å gjøre noe meningsfylt eller nyttig i fritiden, samtidig som sosialt samvær og avkopling er viktig. Det er på den annen side særlig tidsknapphet, men også omsorgsansvar, som er de hyppigste årsaker til at fritiden ikke blir slik man hadde tenkt. Får man derimot mer fritid, står turgåing og mosjonering øverst på ønskelisten.

Det fremgår videre at velvære og overskudd er den viktigste motivasjonsfaktor for å drive fysisk aktivitet, både blant medlemmene og de øvrige aktive. Mange trener imidlertid alene fordi dette er mest praktisk, eller lettere å tilpasse eget behov. Men en del savner også treningskamerater.

Blant de som kan tenke seg å begynne med fysisk aktivitet eller trene mer, oppgir flest at det er tiltakslyst som skal til for å komme i gang. Men mange har også problemer i tilknytning til arbeidstid, og legger vekt på at de må trekkes med av venner og kjente. Nettverksrekruttering har altså gode muligheter.

Betydningen av tid og sosialt miljø skinner også igjennom i spørsmålet om hvilke faktorer som vektlegges sterkest ved valg av treningstilbud. Kort reisetid, fleksible treningstidspunkt og det at man liker miljøet går igjen som viktigste grunner. Innenfor alle kategoriene ønsker flertallet å delta i treningsgrupper med blandet kjønns- og alderssammensetning, og der man kan veksle mellom flere aktiviteter.

For øvrig fremgår det at det er relativt høy dekningsgrad for idrettsanlegg og private trenings- og helsestudio, i motsetning til BIL-tilbud. Men det betyr ikke nødvendigvis at anleggene er tilgjengelige for bedriftsidretten i de mest aktuelle tidsperiodene.

Den betydelige grad av spredningen over ulike ønsker og behov peker i retning av at fleksibilitet er en viktig faktor, dersom man skal imøtekomme behovene hos de potensielle medlemmene. Standardtilbud treffer få hjemme.

Kapittel 8 Nye tider - nye strategier? Hovedfunn og konsekvenser for rekruttering

8.1 Innledning

I dette kapitlet skal vi summere opp de viktigste funnene i analysen, og peke på noen mulige konsekvenser for bedriftsidrettens rekrutteringsstrategier. Først vil vi kort skissere enkelte utfordringer bedriftsidretten står foran i 90-årene, når det gjelder medlemsprofil og samfunnsendringer. Deretter går vi tilbake til strømningsdiagrammet, som dannet utgangspunkt for analysen, for å se på rekrutteringspotensialene blant de øvrige aktive og de inaktive.

8.2 Bedriftsidretten i 90-årene

Bedriftsidretten har i dag nesten 300.000 medlemmer og over 5.000 lag. Selv om aktiviteten i lagene er vekslende, er utgangspunktet for forbundets arbeid fremover løfterikt:

* **Medlemspotensialet er betydelig.** Tre av ti ikke-medlemmer blant de yrkesaktive kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten, til sammen over 600.000 mennesker. En betydelig andel av de inaktive ønsker å begynne med regelmessig fysisk aktivitet, og mange av de øvrige aktive ønsker et annerledes tilbud.

* **Det er høy grad av bevissthet om, og positiv innstilling til den betydning fysisk aktivitet har for arbeidsmiljø, trivsel, produktivitet og bedriftskultur.** Majoriteten av de yrkesaktive mener arbeidsgiverne bør stimulere til fysisk aktivitet på arbeidsplassen, og mer enn halvparten mener dette kan skje i arbeidstiden.

* **Bedriftsidretten er strategisk plassert,** midt i vekslingsfeltet mellom arbeid og fritid. Arbeidsplassen er for mange et viktig sosialt og praktisk knutepunkt.

Bedriftsidrettens stilling i organisasjonsmarkedet henger nært sammen med hvordan folk organiserer arbeid og fritid i hverdagen. Oppgaven i denne analysen har vært å belyse ulike faktorer som kan påvirke de yrkesaktives mosjonsvaner.

Vi har pekt på enkelte tendenser i samfunns- og fritidsorganiseringen, som kan få betydning for organisasjonsutviklingen og medlemsveksten i 90-årene.

For det første synes fritiden å være bygget inn i nye økonomiske og tidsmessige rammer. Mens den organiserte idretten er tuftet på 50- og 60-tallets relativt ensartede livsmønster, er bildet i dag betydelig endret. 70-årenes oljevekst og 80-tallets kriser har utløst store

omstillinger i arbeidslivet. Det er blitt større omløpstakt, uforutsigbarhet, variasjon og fleksibilitet i arbeid og levesett. Utdanningseksplosjonen er forbundet med sterk vekst i nye service- og omsorgsykker, kvinnene har gjort sitt inntog på arbeidsmarkedet. Husholdstrukturen og familiemønstrene er radikalt forandret, den tradisjonelle kjernefamilien er ikke lenger dominerende. Disse endringene skaper nye og mer skiftende ønsker, interesser og behov i ulike grupper og livsfaser. Nye konfliktlinjer oppstår. Kort sagt, det tradisjonelle organisasjonsmønsteret er kommet mer i utakt med folks livsmønster.

For det andre, antydes det at **fritiden har fått større betydning når det gjelder å forme folks identiteter, interesser og valg**. Den yrkesaktive perioden og arbeidstiden er kortet ned for den enkelte. Sterke interessegrupper omdanner fritiden til et marked, der nye aktører melder seg, og konkurransen skjerpes. Nye sosiale skillelinjer knyttet til fritidsressurser kan vokse frem. Selv om fritiden er betydelig utvidet gjennom ferier og weekender, er den daglige tidsknappheten økende for mange. Dette bidrar til å endre forbrukets sammensetning og deltakelsen i fritidsaktiviteter. Aktiviteter som er mindre forpliktende og tidkrevende, og mer individuelt tilpasset, etterspørres av mange. Det blir mulig å kjøpe seg fritid og frihet fra ansvar. Når utbudet av fritidsaktiviteter blir større, og tiden til rådighet for hver enkelt mindre, blir konkurransen tøffere.

For frivillige organisasjoner basert på "ildsjeler" og dugnadsånd reiser denne utviklingen en rekke praktiske og prinsipielle problemstillinger. Spørsmålene er: hvordan kan man utvikle organisasjons- og aktivitetsformer som treffer ulike grupper bedre hjemme? Hvilke målgrupper ønsker man å prioritere?

8.3 Hovedtrekk i det fysiske aktivitetsmønstret blant yrkesaktive

Fritids- og mosjonsaktivitetene blant de yrkesaktive følger ikke noe entydig mønster, men enkelte trekk står sentralt i analysen:

- * Om lag fire av ti yrkesaktive driver regelmessig fysisk aktivitet. 13 prosent av alle yrkesaktive er medlemmer i bedriftsidrettslag. Gjennomtrekken er betydelig - blant de yrkesaktive er 14 prosent tidligere medlemmer.

- * Nesten åtte av ti yrkesaktive har i dag ikke tilbud om bedriftsidrettslag på sin arbeidsplass. Manglende BIL-tilbud oppgis som den hyppigste årsaken til ikke å være med.

- * Blant dem som faktisk har tilbudet, er **responsen lav**. I stedet trener de fleste yrkesaktive på egen hånd eller med familie og venner. Også blant dem som i dag er medlem synes bedriftsidretten i stor utstrekning å være en tilleggsaktivitet til deltakelse i andre sammenhenger.

* Tre av ti blant dagens ikke-medlemmer sier de kan tenke seg å bli med i NBIF - like mange blant kvinner og menn. Det er imidlertid forholdsvis få som har bedriftsidretten som **foretrukket førstevalg**. Flertallet ønsker å trene på egen hånd, i andre idrettslag eller i private kurs og treningsstudio. Dette reflekterer trolig bedriftsidrettens karakter som biaktivitet.

* Den sosiale profil i medlemsmassen antyder i noen grad at bedriftsidretten rekrutterer best blant **ressurssterke grupper**. Forbundet har således overvekt av menn, middelaldrende og grupper med høy utdanning og inntekt. Det er flere medlemmer på store arbeidsplasser (i staten), hvor det er lettere å drive organisert aktivitet, enn på små. Det er relativt sett flere medlemmer blant yrkesaktive med heltidsarbeid og fleksitid, og færre i grupper med kroppsarbeid og fysiske plager i jobben. Men først og fremst er det betydelig grad av likhet mellom medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive, når det gjelder sosiale bakgrunnskjennetegn.

* Tallene viser også at bedriftsidretten rekrutterer best blant de **fysisk mest aktive**. En betydelig andel av medlemmene følger seg i god eller meget god fysisk form, og kondisjonsnivået er forholdsvis høyt. De driver hyppig fysisk aktivitet på alle nivåer fra turgåing til sport og idrett, og mange deltar i konkurranser. Dette er ikke overraskende sett på bakgrunn av at mange medlemmer er tidligere aktive idrettsutøvere. Satt på spissen: Bedriftsidretten fremstår som en **nedtrappingsarena** for de spreke snarere enn en begynnerarena for inaktive i dårlig form.

Denne gjennomgangen bekrefter at Hofmos kritikk i 1960, neppe er mindre aktuell i dag. Han hevdet at bedriftsidretten var blitt en kopi av den tradisjonelle idretten, og ikke nådde de gruppene den ønsket. I et bedriftsstevne på Valle Hovin et par år tilbake feide Per Willy Guttormsen gjennom en femtusenmeter på i overkant av 7.30. Dette var nesten like fort som i glansdagene og ikke mye senere enn våre fremste skøyteløpere det året. På spørsmål fra VG en gang på 70-tallet om han deltok i bedriftsidrett, svarte tidligere verdensmester Per Ivar Moe (Larsen, 1982):

"- Nei, jeg må si at jeg ikke finner denne form for idrett tilfredsstillende. Det har utviklet seg til å bli en slik konkurranse også innen denne mosjonsidretten at det ikke lenger gir noen glede å være med. (..) I bedriftsidretten i dag trener man mer pr. uke enn det jeg gjorde foran de store mesterskap."

Slike uttalelser er kanskje ikke representative eller fullt ut treffende, men de illustrerer et viktig poeng: Bedriftsidretten fremstår for mange med en profil som kan støte unna de gruppene der behovene og rekrutteringspotensialene er størst - de inaktive.

Dersom det bildet vi her tegner er korrekt, reiser det spørsmål om hvordan forbundet kan rekruttere flere medlemmer - og ikke minst **nye grupper medlemmer** - i årene som kommer.

Hvordan kan forbundet aktivt tilrettelegge aktivitetstilbudet slik at det passer til ikke-medlemmenes hverdagslivsorganisering, ønsker og behov?

8.4 Rekrutteringspotensialene

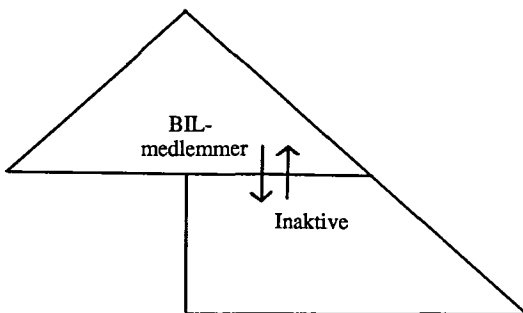
I kapittel 2 tegnet vi et strømningsdiagram (figur 2.1) for å beskrive bedriftsidrettens stilling i forhold til de øvrige fysisk aktive og de inaktive. Det bildet vi har tegnet av bedriftsidretten ovenfor, er resultatet av mekanismer som styrer de yrkesaktives valg av treningstilbud i dag.

Men det er viktig å være oppmerksom på at NBIF kan være med på å påvirke størrelsen, sammensetningen, og retningen på strømmene mellom de tre kategoriene. Ikke minst har man mulighet til å gjøre noe med det sterke frafallet. **Tilgjengelighet, og fleksibilitet i treningstilbudet**, er allerede understreket som overordnede faktorer. Vi skal vende tilbake til strømningsdiagrammet for å oppsummere forhold, som kan være av betydning, når forbundet skal forsøke å påvirke strømmene innenfor denne rammen.

8.4.1 Rekruttering blant de inaktive

I strømningsdiagrammet er de inaktive skilt ut som en potensiell målgruppe slik figur 8.1 viser.

Figur 8.1 Strømningsdiagram: Medlemmer og inaktive

De fysisk inaktive, dvs. de som ikke driver regelmessig trening, mosjon eller idrett, utgjør i dag den største gruppen av de yrkesaktive. Det er her forbundets største rekrutterings-

potensiale ligger - tallmessig sett. Dessuten er de inaktive en primær målgruppe utfra forbundets målsetting om å skape "idrett for alle", og å trekke med andre og bredere lag enn dem som fanges opp av den øvrige idretten.

Analysen viser at nesten seks av ti inaktive ønsker å begynne med regelmessig fysisk aktivitet. Tre av ti sier de kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten.

Samtidig er det mellom medlemmene og de inaktive at vi finner de mest markante forskjellene både når det gjelder sosial status, idrettslig bakgrunn og holdninger til idrett. En finner tendenser til at der bedriftsidretsmedlemmene scorer høyt, scorer de inaktive lavt, og motsatt. Jo høyere sosial status - målt ved utdanning og inntekt - jo færre inaktive. Likeledes er det flere inaktive i små bedrifter, blant dem som jobber skift, eller utenom dagtid, og som har kroppsarbeid. Flertallet av de inaktive regner seg i brukbar eller ganske dårlig form, og mindre enn halvparten tror de kan løpe en kilometer. Andelen inaktive stiger med alderen, men det er ubetydelige forskjeller mellom kvinner og menn.

På samme måte som medlemmene og de øvrige aktive, ønsker de inaktive å gjøre noe meningsfylt eller nyttig i fritiden, sammen med avkopling og sosialt samvær. Tur i skog og mark står høyt på ønskelisten. Men problemet for mange er at de har lite tid. I tillegg er det en større andel av de inaktive som mener de tar for lite initiativ, mangler tiltakslyst, eller ikke har råd til å drive med de aktivitetene de ønsker.

En god del av de inaktive svarer at de må trekkes med av venner eller kjente, eller finne noen å trene sammen med, som viktige faktorer ved valg av trimtilbud. Mange legger også vekt på at kortere arbeidstid er en forutsetning for å endre treningsvaner og at kort reiseavstand er en viktig faktor ved valg av treningstilbud.

Analysene viser at NBIF står foran store utfordringer når det gjelder å rekruttere blant de inaktive. For det første er det en viktig oppgave å skape tilbud som er tilpasset folks organisering av hverdagen. Ikke minst gjelder dette for kvinner som i dag er meget svakt representert i bedriftsidrettslagene. Hvilke muligheter har de som i dag arbeider utenom ordinær arbeidstid, som ikke har faste arbeidstidspunkt, eller arbeider i små bedrifter for å delta?

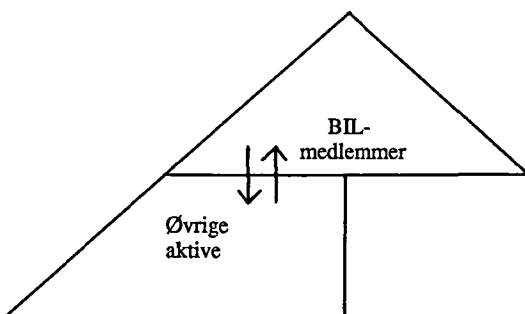
For det andre er det viktig å utvikle aktiviteter som er tilpasset de inaktives fysiske nivå, og som kan utløse motivasjon og tiltakslust. Kan tilbudet legges til rette slik at også de som har dårlig form, tyngre kroppsarbeid eller fysiske plager i jobben, kan føle seg hjemme? Og hva med dem som er kommet litt opp i årene, men gjerne vil ha noen å mosjonere sammen med?

Det er ikke noen selvfølge at de som i dag driver bedriftsidrettslagene, har overskudd til - eller interesse av å bruke kreftene på å trekke med inaktive. Ikke bare vil det koste innsats og tålmodighet, prioritering av inaktive kan gå utover interessene til de aktive kjernegruppene i lagene. Opprykk i fotballdivisjonene, konkurransen med nabobedriften i Holmenkollstafetten eller hensynet til plass og tid i trimrommet, er ikke nødvendigvis kombinerbart med å dra med flest mulig.

8.4.2 Rekruttering blant de aktive

I tillegg til - eller alternativt til - å rekruttere blant de inaktive, kan forbundet velge å satse på dem som allerede er fysisk aktive utenfor bedriftsidretten.

Figur 8.2 Strømningsdiagram: Medlemmer og øvrige aktive

Blant de regelmessig fysisk aktive utenom bedriftsidretten, ønsker halvparten å endre treningsvaner. Fire av ti sier de kan tenke seg å bli med i bedriftsidretten. Dette er grupper som trolig er langt lettere å dra med enn de inaktive.

Sammenlikner vi medlemmene med de øvrige aktive, er det likheten som er mest slående. Det gjelder både sosial status og arbeidssituasjon. Dette har nok sammenheng med at det fysiske aktivitetsnivå i noen grad følger sosiale statusforskjeller, og at ordnet og fleksibel arbeidstid gjør det lettere å drive fysisk aktivitet.

Men vi skal nevne enkelte forskjeller. For det første viser tallene at vi finner mange øvrige aktive blant de helt unge (16-24 år), mens flertallet av bedriftsidrettsmedlemmene befinner seg i aldersgruppene mellom 25-44 år. Likeledes er det noe flere øvrige aktive blant kvinner. Dette reflekteres i at vi også finner flere øvrige aktive blant deltidsarbeidende, og at flere trener innenfor "vanlig arbeidstid" klokken 9-15.

Når det gjelder treningsaktiviteter er det naturlig nok lagidrettene (fotball og håndball) som skiller ut bedriftsidrettsmedlemmene, mens de øvrige aktive i større grad driver individuelle aktiviteter og typiske kvinneaktiviteter. Blant de eldste er det også svært få som deltar i bedriftsidretten, på tross av at ganske mange mosjonerer regelmessig.

Mange blant de øvrige aktive ønsker å trene på egen hånd. En betydelig del av disse vektlegger tilpasning til eget behov og en del oppgir savn av treningskamerater som grunn. Tilpasning til egne forutsetninger, lett adgang til trening i nærmiljøet, kort reisetid og passende tidspunkt vektlegges oftest ved valg av treningstilbud i denne gruppa.

Den største delen av de fysisk aktive, som ikke er medlem av bedriftsidrettslag, driver mosjon på egen hånd, med familie eller venner. I tillegg driver en god del i idrettslag og i kommersielle private tilbud, ikke minst blant kvinnene. Spørsmålet for bedriftsidretten er hvilken holdning den skal velge overfor disse store gruppene.

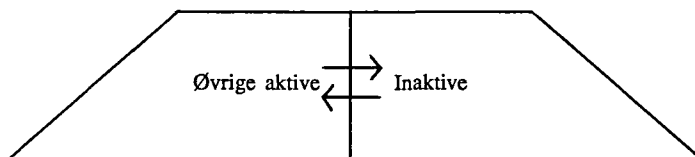
Det er lite som taler for at bedriftsidretten er tjent med å starte "markedskrig" om deltakerne i andre treningssammenhenger. Snarere enn å skape konkurranse situasjoner kan bedriftsidretten bidra i et samspill med andre aktører, og utvikle gode støtte- og supplementstiltak. **Kampen om "trimmerne"** kan omdefineres til en felles kamp for "trimmerne" der organisasjons-sjåvinistiske kjepphester settes til side.

8.4.3 Varierte rekrutteringsstrategier

Vi har sett at rekrutteringspotensialene for bedriftsidretten er betydelige. Analysen viser på den annen side at mange er interessert i å begynne med regelmessig mosjon eller endre

treningssvaner, uten at bedriftsidretten i dag er noe aktuelt tilbud. Det vil si at det kan gå betydelige strømmer mellom de øvrige aktive og de inaktive.

Figur 8.3 Strømningsdiagram: Øvrige aktive og inaktive

Også dette er strømmer NBIF kan være med å påvirke i et mer langsiktig perspektiv. Mange av dem, som i dag søker andre tilbud, kan i neste omgang være aktuelle medlemmer for forbundet. Dette peker på at en kan tenke i to-steps rekrutteringsstrategier, der aktivisering til andre tilbud på sikt kan gi effekter for bedriftsidrettsforbundet.

I kapittel 7 er de som ikke ønsker bedriftsidrettslag skilt ut som egne grupper innenfor de øvrige aktive og de inaktive. Det gjennomgående trekk er at det er små forskjeller i ønsker og behov mellom de som er positivt- og de som er negativt innstilt til bedriftsidretten. Skillet snarere går mellom øvrige aktive og inaktive som sådan.

Ulikhetene mellom de øvrige aktive og de inaktive følger derimot stort sett det samme mønster som mellom medlemmene og de inaktive. Selv om det er store variasjoner innenfor disse gruppene, fremstår de inaktive som en mindre ressurssterk gruppe - særlig når det gjelder fysisk form.

Vi har tidligere antydnet at mange starter sin idrettslige karriere på egen hånd, eller i den organiserte idretten utenfor bedriftsidretten, for så å bli med i bedriftsidretten når de kommer i en senere fase av sin yrkesaktive periode, og til slutt ender opp blant de inaktive. Ved å tenke i et livsfaseperspektiv kan bedriftsidretten i større grad ta mål av seg til å fange opp deltakere som med alderen faller fra i de øvrige aktives rekker. Eller man kan bidra til økt fysisk aktivitet blant de yngste, ved å satse på trimtilbud som inkluderer hele familien.

Dette spørsmålet berører også NBIF's egen diskusjon om hvem målgruppene bør være. Ved å konsentrere seg om randsonen av konkurranseidretten, kan man legge større vekt på mosjonsaktivitetene og la den øvrige aktive idretten ta hånd om konkurranseelementene. Dette understreker også at samarbeid med andre aktører, kan gi en felles gevinst.

Likeledes er det realistisk å tenke seg at mange som i dag foretrekker selvorganisert aktivitet, kan ha behov for en organisert sammenheng ved siden av - som inspirator, arena for fellesskap eller deltakelse i mønstringer og enkeltarrangement. Kanskje kan bedriftsidretten legge til rette for kollektive opplevelser, der f.eks. søndagsturen med familie og barn innimellom trekkes ut av sin private ramme og gis en ny vri? På kort sikt kan det være mest praktisk å løpe gatelangs på egen hånd, men i et livsperspektiv er det lett å gå lei.

Samtidig er det verdt å understreke at det gjelder å bruke fantasien i rekrutteringssammenheng. Det er ikke sikkert det viktigste er å få flest mulig til å delta i lagets faste aktiviteter. Kanskje kan bedriftsidrettslagets rolle like mye være å ta initiativ til enkeltmønstringer, sesongaktiviteter, kurs eller programmer som hjelper og motiverer folk til å komme i gang på egen hånd? - Eller til å finne likesinnete å mosjonere sammen med? Kanskje er "lagsmodellen", der en enten er innenfor eller utenfor, en tvangstrøye? Kanskje er det mer fruktbart å definere seg som en "fødselshjelper" som tar sikte på å utløse aktivitet som kan leve videre mest mulig på egen hånd? Kanskje kan man samarbeide med andre aktører, f.eks. idrettslag, helsestudio, aerobicskurs, og få tilrettelagt spesialtilbud for medlemmene?

Spørsmålene er mange, poenget er at det neppe finnes allmenne standardløsninger. I en slik idéprosess kan det være mye å vinne ved å samarbeide på tvers av etablerte organisasjonsskinner. Svært mange peker på miljø og sosiale behov som viktige. Snarere enn å konkurrere om midler og medlemmer kan det ligge store fellesgevinster i samarbeid om velferdstiltak med andre organisasjoner på bedriftene.

8.5 Organisering for forandring

Et hovedperspektiv i denne rapporten har vært å peke på gapet mellom muligheter og resultater i bedriftsidretten i dag. I tillegg til at aktiviseringspotensialene er store, har vi argumentert for at bedriftsidretten befinner seg i en strategisk gunstig stilling. Utnyttelsen av disse mulighetene forutsetter imidlertid organisatorisk vilje og styrke til fornyelse.

Dette krever utveisling av felles strategier, opplæring og tiltak fra organisasjonen sentralt, spesielt når det gjelder å få i gang nye lag og aktiviteter i sektorer man står svakt. Ønsker man å prioritere bestemte sektorer i arbeidslivet, småbedrifter, kvinner, eller bestemte aldersgrupper?

Mye taler imidlertid for at den viktigste impulsen til forandring og vekst i bedriftsidretten kan komme nedenfra, ved utløsning av initiativ, entusiasme og ideer i de enkelte lagene. Norske arbeidsplasser er preget av et så stort mangfold i forutsetninger at det ikke er gjennom modellimport ovenfra, men bevegelse på grasrota at fremtiden blir avgjort. I denne sammenhengen kan sentralleddene i organisasjonen bidra med mye når det gjelder å motivere, støtte og informere lokale aktivister. Ikke minst gjelder dette innenfor de kvinnedominerte delene av arbeidslivet. Snarere enn å virke som forvaltningssentrum må forbundet ta mål av seg til å virke som en pådriver og kompetansesenter for lag, bedrifter og fagforeninger som ønsker å prøve noe nytt.

I et slikt perspektiv er bedriftsidretten avhengig av godt samspill med andre organisasjoner innen idretten og med myndighetene, men fremfor alt med forhandlingspartene i arbeidslivet. Velferdsinteresser har dårlige sjanser til å få gjennomslag dersom de ikke koples til det konkrete forandringsarbeidet som fortløpende foregår i forbindelse med tarifforhandlingene - særlig lokalt. Bedriftsidretten trenger også større styrke og kanskje en mer selvstendig profil når det gjelder å fremme sine interesser overfor sentrale og kommunale myndigheter. Myndighetene kan ha en rekke virkemidler for å stimulere bedriftene til å legge til rette for fysisk aktivitet. Skatter og avgifter kan brukes som incentiver og andre tiltak kan tenkes brukt for å bedre det fysiske miljøet på arbeidsplassene.

Det er i dag en selvfølge at bedrifter må sørge for gode parkeringsvilkår ved etablering. Skikkelige treningsforhold for de ansatte kan - i likhet med andre velferdsytelser som f.eks. barnetilsyn - bli like viktig i fremtiden. På dette området bør forholdene ligge godt an til at private bedrifter, offentlige instanser, fagforeninger og idrettslag finner frem til lokale løsninger for samfinansiering og sambruk som kommer alle parter til gode.

NBIF har store muligheter og krevende oppgaver foran seg. Vårt håp er at denne rapporten kan bidra til en iderik debatt om fysisk aktivitet på arbeidsplassene, både i bedriftsidretten og arbeidslivets organisasjoner.

Referanser

- Berg, Anne Marie og Randi Lavik (1987) **Arbeidstid og dagliglivets organisering. Arbeidsrapport nr. 50/87.** Oslo, (Arbeidsforskningsinstituttet og) Fondet for markeds- og distribusjonsforskning.
- Colbjørnsen, Tom, Arvid Fennefoss og Gudmund Hernes (1985) **Så samles vi på valen...? En rapport fra FAFOs organisasjonsundersøkelse.** Oslo, FAFO.
- Dølvik, Jon Erik, Øivind Danielsen og Gudmund Hernes (1988) **Kluss i vekslinga. Fritid, idrett og organisering.** Oslo, FAFO.
- Fjeld, Jon (1987) **Bedriftsidrett og idrettsanlegg. Vurdering av NBIF's fremtidige engasjement på anleggssektoren.** Bærum, NBIF.
- Gorz, Andre (1983) **Wege ins Paradies.** Berlin, Rotbuch Verlag.
- Kern, Horst/Michael Schumann (1984) **Das Ende der Arbeitsteilung? Rationalisierung in der industriellen Produktion: Bestandsaufnahme, Trendbestimmung.** München, Verlag C.H. Beck.
- Larsen, Petter **Hele folket i idrett. Glimt fra norsk bedriftsidretts historie.** Oslo, Norges Bedriftsidrettsforbund i kommisjon: Tiden Norsk forlag.
- Norges Bedriftsidrettsforbund (1986) **Bedriften i trim.** Oslo, NBIF.
- " - (1987) **Bedriftsidrett og idrettsanlegg. Handlingsplan for anleggsutvikling i regi av NBIF.** Hauger, NBIF.
- Sandberg, Åke, red (1987) **Ledning för alla? Om perspektivbrytningar i företagsledning.** Stockholm, Arbetslivscentrum.
- Statistisk Sentralbyrå (1988) **Levekårsundersøkelsen 1987.**
- Tønnesson, Stein og Finn Olstad (1986) **Norsk idrettshistorie. Folkehelse, trim, stjerner 1939-1986.** Oslo, Aschehoug.

Vedlegg 1

I dette vedlegget gjengir vi deltakelsesmønsteret og de sosiale bakgrunnsvariable prosentuert med basis i medlemmene, de øvrige aktive og de inaktive. På denne måten kan man sammenlikne den interne fordeling på de ulike sosiale kategoriene, mellom de tre gruppene.

Tabellvedlegg 1: Deltakelsesmønster og sosiale bakgrunnsvariable. Prosent

	Medlemmer	Øvrige aktive	Inaktive
Kjønn			
Kvinner	25	47	41
Menn	75	53	59
Sum	100	100	100
N	133	491	903
Alder			
16-24	5	15	8
25-34	45	28	30
35-44	33	26	28
45-54	6	18	17
55-64	8	12	15
65+	2	2	2
Sum	100	100	100
N	133	491	903
Allmennutdanning			
Folke/framhaldsskole	13	19	33
9-årig/realskole	40	39	38
Artium	47	41	28
Sum	100	100	100
N	128	460	832
Yrkesutdanning			
Ingen	20	22	30
Yrkesf 1 år	19	21	25
Yrkesf 2-3 år	30	28	29
Univ 1 år	11	5	4
Univ 2-3 år	16	16	8
Univ høyere	5	6	3
Sum	100	100	100
N	133	492	904

Yrke			
Selvstendig	6	14	15
Arbeider	49	47	55
Funksjonær	45	39	30
Sum	100	100	100
N	133	492	904
Sektor			
Privat	56	62	64
Fylke/kommune	19	25	22
Stat	24	13	13
Sum	100	100	100
N	132	490	900
Yrkesfelt			
Tekn./vitenskap	22	31	21
Adm./ledelse	15	15	13
Kontorarbeid	17	15	12
Handel	3	8	9
Primærnæring	2	3	5
Olje/sprengning	0	0	0
Transp/kommunik.	11	4	9
Industri	22	17	23
Off/priv. tjen.	6	6	8
Andre	2	1	0
Sum	100	100	100
N	132	476	896
Inntekt (1000 kr)			
0-50	0	6	7
51-100	3	20	18
101-150	25	32	33
151-200	42	25	27
200+	30	17	15
Sum	100	100	100
N	126	435	783
Sivilstand			
Gift	87	76	85
Ugift	13	23	15
Sum	100	100	100
N	133	489	899
Barn			
Nei	41	48	38
Ja	59	52	62
Sum	100	100	100
N	133	486	899

Vedlegg 2

Goddag, mitt navn er fra Scan-Fact. Vi gjennomfører en undersøkelse om norske folks fritidsvaner og vil i den forbindelse gjerne få stille deg noen spørsmål.

1229

OPPLYSNINGER OM INTERVJU-PERSONEN SOM REGISTRERES AV INTERVJUER:

1. Er intervjupersonen i "første utvalget"?

- Ja 1
- Nei, "erstatte" 2

2. Er intervjupersonen kvinne eller mann?

- Kvinne 1
- Mann 2

3. I hvilken kommune bor IP?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Hva slags bolig bor IP i?

- Enebolig 1
- To/tre/firemannsbolig 2
- Leilighet i blokk/bygård e.l. 3
- Annet 4

5. Hvem bor du sammen med?

- Jeg bor hos foreldre 1
- Jeg bor sammen med ektefelle/samboer 2
- Jeg bor for meg selv 3
- Annet: 4

6. Har du eller ektefelle/samboer barn som bor her i husstanden?

- Nei **GA TIL SPM. 12** 1
- Ja, ett 2
- Ja, to 3
- Ja, tre 4
- Ja, fire eller fler 5

7. Hvor gamle er barna som bor her i husstanden, la oss begynne med det yngste.

- Yngste	år gammel		
- Nest yngste	år gammel		
- 3. yngste	år gammel		
- 4. yngste	år gammel		
- 5. yngste	år gammel		

8. Dersom noen av barna i husholdningen er under 7 år, hvem passer ett eller flere av barna på dagtid (mellom 8 og 16)?

- Meg selv 1
- Barnehage/park 2
- Dagmamma/praktikant/hushjelp 3
- Førskole 4
- Slektninger 5
- Ektefelle/samboer 6
- Andre, nemlig 7

9. Hvor mange timer pr. uke (virkedager) bruker du på å følge barn til og fra barnehage/skole/dagmamma e.l.?

		timer
--	--	-------

10. Har du barn under 16 år som er medlem i idrettslag, og i tilfelle hvor mange av barna?

- Nei **GA TIL SPM. 12** 1
- Ja, ett 2
- Ja, to 3
- Ja, tre eller flere 4

11. HVIS SPM. 10, SVAR 2, 3, 4. Deltar du selv på noen måte i barnas idrettsaktivitet? LES

- Prøver å oppmuntre og støtte dem 1
- Vi trener sammen 2
- Kjører dem til/fra trening og konkurranser. 3
- Er tilskuer på konkurranser de deltar i 4
- Er med som leder/tillitsmann/dommer i barnas aktivitet 5
- Deltar ikke på noen spesiell måte 6

12. TIL ALLE

Omtrent hvor mange timer i uken bruker du selv vanligvis til husarbeid, (matlaging, rengjøring, innkjøp etc.)?

Timer i uken:

--	--

13. Hvor stor andel utfører du selv av de husarbeidsoppgavene jeg nå skal lese?

	Alt	Ca. 3/4	Ca. 1/2	Ca. 1/4	Mindre	Uaktuelt/ gjøres ikke
- Matlaging	1	2	3	4	5	6
- Oppvask	1	2	3	4	5	6
- Rengjøring/ rydding	1	2	3	4	5	6
- Vask/stell av tøy	1	2	3	4	5	6
- Innkjøp av dag- ligvarer	1	2	3	4	5	6
- Pass/stell av barn	1	2	3	4	5	6
- Vedlikehold av bolig/bil	1	2	3	4	5	6
- Annet husarbeid	1	2	3	4	5	6

14. Hvor ofte i løpet av de siste 12 måneder gjorde du følgende i din fritid? LES OPP EN OG EN AKTIVITET.

15. VIS KORT

Hvis du fikk mere fritid, hvilke tre av disse aktivitetene ville du prioritere å drive mere med?

	Spm. 14					(H) Spm. 15
	Ingen	1-2	3-9	10-39	40 og fler	Vil drive mer
A. Gikk lengre fotturer eller skiturer	1	2	3	4	5	1
B. Mosjonerte på annen måte, drev med sport eller idrett	1	2	3	4	5	2
C. Gikk i skog og mark	1	2	3	4	5	3
D. Var på fisketur	1	2	3	4	5	4
F. Dro på tur med båt	1	2	3	4	5	5
F. Dro på sykkeltur	1	2	3	4	5	6
G. Var tilskuer til idrettsarrangement	1	2	3	4	5	7
H. Gikk på kino	1	2	3	4	5	8
I. Gikk på dans, diskotek	1	2	3	4	5	9
J. Gikk på restaurant, kafé, o.l.	1	2	3	4	5	1
K. Deltok i privat fest eller selskap	1	2	3	4	5	2
L. Gikk i teater eller opera	1	2	3	4	5	3
M. Gikk på konsert med klassisk musikk	1	2	3	4	5	4
N. Gikk på jazz-, vise- eller popkonsert	1	2	3	4	5	5
O. Gikk på kunstutstilling	1	2	3	4	5	6
P. Gikk på museum	1	2	3	4	5	7
Q. Var i gudstjeneste, på religiøst møte	1	2	3	4	5	8
R. Deltok i kor, orkester, korps, spelemannslag...	1	2	3	4	5	9
S. Spilte/øvet på musikkinstrument på egen hånd	1	2	3	4	5	1
T. Drev med annen kunstnerisk virksomhet, f.eks. skrijving (dikt eller prosa), maleri, skulptur, amatørteater, billedvev, treskjæring, rose-maling, kunsthåndverk eller annet	1	2	3	4	5	2
U. Drev med hobbyer, f.eks. foto, frimerker, tresløyd o.l.	1	2	3	4	5	3

16. Er du medlem eller har tillitsverv i noen av de følgende typer organisasjoner? LES OPP EN OG EN ORG. TYPE.

	Ikke med-lem	Med-lem	Tillitsverv
A. Fagforening	1	2	3
B. Bransje-, nærings- eller yrkesorganisasjon	1	2	3
C. Politisk parti (også partipolitisk ungdomslag og kvinneorganisasjon)	1	2	3
D. Kristelig eller religiøs forening (også ungdoms- og kvinneorganisasjon)	1	2	3
E. * Idrettslag/-forening	1	2	3
F. Kvinneorganisasjon, husmorlag, bondekvinnelag, kvinnesaksforening	1	2	3
G. Helselag, sanitetsforening, Røde Kors o.l.	1	2	3
H. Ungdomslag, pensjonistforening, foreldreforening	1	2	3
I. Musikkforening, korps, sangkor, teatergruppe o.l.	1	2	3
J. Borettslag, boligbyggelag, leieboerforening	1	2	3
K. Velforening, grendelag, strøksforening	1	2	3
L. Lokal interessegruppe, miljøgruppe, lokal aksjonsgruppe o.l.	1	2	3
M. Andre foreninger eller organisasjoner	1	2	3

17. VIS KORT

Hva er du mest opptatt av å få ut av fritiden din? MAKS TO SVAR (M)

- Underholdning, ha det gøy/moro..... 1
- Gjøre noe meningsfylt, nyttig..... 2
- Være sammen med folk..... 3
- Prøve meg selv, finne utfordringer..... 4
- Lære noe nytt..... 5
- Avkopling, hvile ut, rekreasjon..... 6
- Givende opplevelser (f.eks. natur- eller kulturopplevelser)..... 7
- Annet, nemlig:..... 8
- Ingen bestemt oppfatning..... 9

18. Kan du peke på noe som gjør at fritiden din ikke blir slik du kunne ønske? Hvis det er flere ting, oppgi de to viktigste. (H)

- Nei..... 1
- Jeg tar for lite initiativ..... 2
- Savner noe å interessere meg for..... 3
- Familie/omsorgsansvar..... 4
- Savner tilbud på mitt felt..... 5
- Savner et sosialt miljø, mangler noen å gjøre ting sammen med..... 6
- Har ikke råd til det jeg vil..... 7
- Har for lite tid..... 8
- For lang reiseavstand..... 9
- Har for dårlig helse..... 1
- Annet, nemlig:..... 2

19. Når du tenker på hvordan du har det for tiden, er du: LES

- Svært fornøyd 1
- Meget godt fornøyd 2
- Godt fornøyd 3
- Nokså fornøyd 4
- Lite fornøyd 5
- Misfornøyd 6
- Ingen bestemt oppfatning 7

VIS KORT

20. Jeg skal lese opp 3 utsagn om arbeid og fritid og ber deg si om du er helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig i disse utsagnene? LES OPP ETT OG ETT UTSAGN.

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Ingen best. oppfatning
- Arbeidet er viktigst for min trivsel, utfoldelse og selvfølelse	1	2	3	4	5
- Fritiden er viktigst for min trivsel, det er i fritiden jeg får utløp for mine evner og interesser	1	2	3	4	5
- Jeg vil heller ha mer fritid enn bedre lønn	1	2	3	4	5

21. Hvor lang tid bruker du daglig på å gå, sykle eller jogge til og fra arbeid, studiested eller skole?

- Mindre enn 30 min. daglig 1
- 30-59 minutter daglig 2
- En time eller mer daglig 3

22. VIS KORT

Hvor mange ganger de siste 12 månedene har du drevet med noen av disse friluftaktivitetene? LES EN OG EN AKTIVITET

	Ingen	1 - 2	3 - 9	10 - 39	40 og fler
- Fottur i fjellet.....	1	2	3	4	5
- Fottur i skogen/bærtur ...	1	2	3	4	5
- Spasertur	1	2	3	4	5
- Sykkeltur	1	2	3	4	5
- Jakt	1	2	3	4	5
- Fisketur	1	2	3	4	5
- Kajakk-/kanopadling	1	2	3	4	5
- Brettselling	1	2	3	4	5
- Selling (båt)	1	2	3	4	5
- Svømming/bading	1	2	3	4	5
- Dykking	1	2	3	4	5
- Fjellklatring	1	2	3	4	5
- Fallsckjermhopping/handgliding	1	2	3	4	5
- Riding	1	2	3	4	5
- Skitur	1	2	3	4	5
- Skøyter	1	2	3	4	5
- Hagearbeid/snømåking.....	1	2	3	4	5
- Annet, nemlig:	1	2	3	4	5

23. VIS KORT

Her ser du en oversikt over ulike idrettsanlegg eller naturlige aktivitetsområder. Vi vil gjerne vite for hvert av dem om det i nærheten av ditt bosted, det vil si innen 3 km, finnes eller ikke finnes slikt anlegg eller om du ikke kjenner til dette.

24. VIS KORT

Har du i løpet av det siste året brukt noen slike anlegg eller aktivitetsområder til trening eller mosjon?

25. VIS KORT

Hva slags aktivitetsområde, eller anlegg har du brukt oftest til trening eller mosjon det siste året? (1987)BARE ETT SVAR

	23. Fin-nes ikke	24. Fin-nes Vet ikke	25. Brukt oftest
- Stadion/Idrettsplass	1	2	3
- Tennisbane	1	2	3
- Idrettshall	1	2	3
- Hoppbakke/slalømløype....	1	2	3
- Lysløype	1	2	3
- Trimløype	1	2	3
- Svømmehall	1	2	3
- Squashhall	1	2	3
- Trenings-, helsestudio	1	2	3
- Balløkke	1	2	3
- Skiløype.....	1	2	3
- Badeplass	1	2	3
- Sykkelsti	1	2	3
- Skogsvei/gangvei/større sti	1	2	3
- Friareal/park	1	2	3
- Vei/fortau			
- Egen bolig (innendørs).....			
- Egen bolig (utendørs).....			

26. Hvordan synes du mulighetene er for å ta en løptur rett hjemmefra der du bor? (Rett fra boligen uten reisetid)

- Meget gode 1
- Gode 2
- Mindre gode 3
- Dårlige 4

27. "K-jogg" er et trimtilbud som finnes en del steder rundt om i landet. Har du kjennskap til "K-jogg" og deltar du/har du deltatt?

- Nei, jeg kjenner ikke til K-jogg 1
- Ja, jeg kjenner til K-jogg, men er ikke selv med 2
- Ja, har deltatt tidligere 3
- Ja, jeg deltar i K-jogg (KA TIL SPM.294)

28. I "K-jogg" deltar man i grupper etter hvilket tempo som passer en selv under ledelse av instruktør. Er "K-jogg" et trimtilbud du vil bli med på om du har anledning?

- Ja 1
- Nei 2
- Ingen bestemt oppfatning 3

29. TIL ALLE

Har du det siste året deltatt i noen form for idrettskonkurranse, stevne, oppvisning eller lignende? I tilfelle på hva slags nivå?

- Nei 1
- Ja, idrettskonkurranser på lavt/middels nivå 2
- Ja, idrettskonkurranser på høyt nivå 3
- Ja, mosjonskonkurranser/stevner/oppvisninger 4

30. HVIS HAR DELTATT I MOSJONSKONKURRANSER, STEVNER OG/ELLER OPPVISNINGER, SPM. 29, SVAR 2, 3 ELLER 4. Hvilke typer har du deltatt i? (P)

- Turrenn på ski 0
- Mosjonsløp, jogging 1
- Maraton 2
- Turorientering 3
- Sykkelløp 4
- Gang/marsj 5
- Idrettsmerke 6
- Ballspill 7
- Gym/turn/RS-oppvisning 8
- Annet, nemlig: 9

31. Driver du regelmessig fysisk aktivitet i form av trening, mosjon eller idrett i fritiden? Med regelmessig menes minst en gang hver 14. dag.

- Ja **GA TIL SPM. 36** 1
- Nei 2

32. Har du drevet regelmessig fysisk mosjon eller trening tidligere?

- Ja 1
- Nei **GA TIL SPM. 34** 2

33. Hvor gammel var du da du sluttet med regelmessig fysisk trening eller mosjon?

Ar gammel:

34. Kan du tenke deg å begynne å trene eller mosjonere regelmessig? (Med regelmessig menes minst hver 14. dag)

- Ja **GA TIL SPM. 57** 1
- Nei 2

35. HVIS NEI SPM. 34, SVAR 2, Hvorfor ikke? (P) MAKS 2 SVAR

- Medisinske/helsemessige grunner 1
- Er ikke interessert 2
- Tilbudene passer ikke meg 3
- Er blitt for gammel 4
- Får nok mosjon i arbeidet 5
- Synes jeg er for tykk 6
- Er for sjenert 7
- Synes jeg er i for dårlig fysisk form 8
- Annet, nemlig: 9

GA TIL SPM. 69

SPM. 36 T.O.M. 56 STILLES KUN TIL DE SOM DRIVER REGELMESSIG FYSISK AKTIVITET, SPM. 31, SVAR 1.

36. Hvor ofte driver du regelmessig fysisk aktivitet i form av trening, mosjon eller idrett, i fritiden utenom ferier i sommerhalvåret? Og i vinterhalvåret?

	Sommer	Vinter
- En gang pr. 14. dag	1	1
- En gang i uka	2	2
- To ganger i uka	3	3
- Tre - fire ganger i uka	4	4
- Fem - seks ganger i uka	5	5
- Hver dag	6	6
- Mer enn en gang pr. dag	7	7

37. VIS KORT

Hvilke av de følgende aktivitetene har du drevet med i 1987?

38. Hvilken aktivitet drev du oftest i sommerhalvåret 87? BARE ETT SVAR

39. Hvilken aktivitet drev du oftest i vinterhalvåret 87? BARE ETT SVAR

40. Hvilke av disse aktivitetene har du drevet med tidligere i livet? (Ikke regne med aktiviteter du bare prøvde noen få ganger eller i en veldig kort periode)

	37	38	39	40
	Har drevet	Drev oftest	Drev oftest	Har drevet
	1987	sommer	vinter	tidl.
- Badminton	1	1	1	1
- Basketball	2	2	2	2
- Boksing	3	3	3	3
- Bordtennis	4	4	4	4
- Bowling	5	5	5	5
- Brettselling	6	6	6	6
- Bryting	7	7	7	7
- Dans (folke-, selskapsdans)	8	8	8	8
- Fekting	9	9	9	9
- Fotball	1	1	1	1
- Friidrett	2	2	2	2
- Gang/marsj	3	3	3	3
- Golf	4	4	4	4
- Gymnastikk, (trim-, gym-partier)	5	5	5	5
- Aerobics/High Energy/Low impact e.l.	6	6	6	6
- Turn/Rytmiisk sportsdans...	7	7	7	7
- Jazzdans, Jazzballett e.l..	8	8	8	8
- Handgliding/fallsjerm-hopping	9	9	9	9
- Hundekjøring	1	1	1	1
- Håndball	2	2	2	2
- Ishockey	3	3	3	3
- Judo, Jiu-Jitsu, takwandoe, karate	4	4	4	4
- Kajakk, kanopadling	5	5	5	5
- Kappgang	6	6	6	6
- Klatring	7	7	7	7

- Løpeturer, jogging	1	1	1	1
- Motorsport	2	2	2	2
- Orientering	3	3	3	3
- Ridning	4	4	4	4
- Roing	5	5	5	5
- Seiling	6	6	6	6
- Ski (turer/langrenn)	7	7	7	7
- Ski (hopp/alpint)	8	8	8	8
- Skyting	9	9	9	9
- Skøyter	1	1	1	1
- Svømming	2	2	2	2
- Sykling	3	3	3	3
- Squash	4	4	4	4
- Tennis	5	5	5	5
- Vektløfting	6	6	6	6
- Volleyball	7	7	7	7
- Annet, nemlig:	8	8	8	8

41. Hvor mange timer driver du vanligvis trening eller mosjon pr. uke i sommer- og vinterhalvåret?

- I sommerhalvåret	Timer pr. uke		
- I vinterhalvåret	Timer pr. uke		

42. I hvilken tidsperiode på døgnet trener eller mosjonerer du oftest på ukedagene? (I fritiden). BARE ETT SVAR

- Kl. 05 - 09.00	1
- Kl. 09 - 15.00	2
- Kl. 15 - 17.00	3
- Kl. 17 - 20.00	4
- Kl. 20 - 22.00	5
- Kl. 22 - 05.00	6

43. Hvor lang er reisetiden en vel dit du vanligvis trener i sommerhalvåret? Og vinterhalvåret?

Minutter i sommerhalvåret:			
Minutter i vinterhalvåret:			

44. Hvem trener eller mosjonerer du oftest sammen med? LES

- Trener oftest alene	1
- Oftest med ektefelle/samboer/kjæreste....	2
- Oftest med familie/barn	3
- Arbeidskolleger/skolekamerater	4
- Venner/kjente fra nabolaget	5
- Andre venner/kjente	6
- I idrettslag	7
- Andre, nemlig:	8

45. HVIS TRENER OFTEST ALENE, SPM. 44, SVAR 1. BARE ETT SVAR

Hva er den viktigste grunnen til at du oftest trener alene?

- Lettest å passe inn i hverdagen	1
- Er mest effektivt	2
- Kan tilpasse aktiviteten til egne behov...	3
- Liker å være alene litt	4
- Savner passende treningskamerat	5
- Kvier meg for å trene med andre	6
- Får ikke andre med meg	7
- Annet, nemlig:	8

TIL ALLE (SOM SKAL STILLES SPM. 36 T.O.M. 56).

46. VIS KORT

På dette kortet er det listet opp en del grunner folk kan ha for å drive fysisk aktivitet. Hvilke tre grunner er viktigst for deg? b) og hvilken er aller viktigst?

	Viktig	Viktigst
- Gir fysisk og mental velvære, overskudd	1	1
- Forebygger helseplager	2	2
- Spenning/utfordringer	3	3
- Hensyn til utseende	4	4
- Ha det gøy/moro	5	5
- Sosialt fellesskap	6	6
- Konkurrans/måle krefter	7	7
- Holde vekta nede	8	8
- Gir bedre selvtillit	9	9
- Avstressende, avkopling	1	1
- Oppbygging etter sykdom/barsel/skade	2	2
- Synes jeg bør	3	3
- Øker arbeidsevnen	4	4
- Annet, nemlig:	5	5

47. VIS KORT

Dette kortet viser noen ulike sammenhenger man kan drive trening eller mosjon. Har du drevet trening eller mosjon innen noen av disse sammenhengene i 1987?

48. I hvilken sammenheng har du drevet oftest i 1987?

49. Drev du trening eller mosjon i noen av disse sammenhengene i 1986?

	47. Har drevet 1987	48. Drevet oftest 1987	49. Drev 1986
- På egen hånd, med familie, med venner	1	1	1
- Idrettslag	2	2	2
- Privat treningsstudio, squash-hall e.l.	3	3	3
- Private kurs, partier, klasser (eks. aerobics, dans, ballett) ..	4	4	4
- Bedriftsidrettslag	5	5	5
- Helseportslag	6	6	6
- Treningsgruppe på jobben....	7	7	7
- Treningsgruppe i borettslag, velforening	8	8	8
- Annet, nemlig:	9	9	9

50. VIS KORT. HVIS BESØKT PRIVAT TRENINGSSSTUDIO/SQUASHHALL EL. PRIVATE KURS/PARTIER/KLASSER, SPM. 47, 48, ELLER 49, SVAR 3 ELLER 4
Hva er de tre viktigste grunnene til at du trente eller mosjonerte i: LES FRA SPM. 47,48,49

- 40
- Det er effektivt, merker resultater 1
 - Liker miljøet, treffer likesinnete, fin atmosfære 2
 - Kan komme og gå når det passer 3
 - Gunstig tidspunkt 4
 - Slipper å være avhengig av andre 5
 - Slipper å ta tillitsverv 6
 - Varierte og morsomme aktiviteter 7
 - Trenger ikke være så sprek, kan trene på mitt nivå 8
 - Lett adkomst, f.eks. på vei mellom arbeid, bolig, og andre aktiviteter 9
 - Eneste stedet jeg kan drive den aktiviteten jeg ønsker 1
 - Venner går der 2
 - Inspirerende å trene til musikk 3
 - Får kyndig instruksjon 4
 - Liker å prøve noe nytt 5
 - Gir utviklingsmuligheter/progresjon 6
 - Innbydende/behagelige lokaler, utstyr, badstue, bad, solstudio o.l 7
 - Annet, nemlig: 8

51. HVIS BESØKT PRIVAT TRENINGSSSTUDIO/SQUASHHALL EL. PRIVATE KURS/PARTIER/KLASSER, SPM. 47, 48 ELLER 49, SVAR 3 ELLER 4.
Hvor mye brukte du til adgangsbillett, medlemskort, deltakeravgift på disse aktivitetene pr. halvår, det vil si siste halvår?

Kroner:

52. TIL ALLE (SOM SKAL STILLES SPM. 36 T.O.M. 56)

Hvordan fikk du FØRST kjennskap til det trenings- eller mosjonstilbudet du holder på med i dag? (Hvis du holder på med flere ting, ta det du driver mest med)

- Leste omtale i avisen/ukeblad 1
- Så en annonse i avisen 2
- Hørte om det av venner/kjente 3
- Gjennom en som er med fra før 4
- Hørte om det av en i familien 5
- Fjernsynet/radio 6
- Reklame/informasjon i posten 7
- Plakat/oppslag 8
- Direkte kontakt/så noen holdt på 9
- Gjennom idrettslaget 1
- Gjennom skolen 2
- Annet, nemlig: 3

53. Nå skal jeg lese opp noen utsagn om din fysiske aktivitet i form av regelmessig trening eller mosjon. Hvilket utsagn passer best på deg?

- Har stort sett alltid drevet fysisk trening/mosjon GA TIL SPM. 55 1
- Begynte å trene/mosjonere i voksen alder og holdt på siden 2
- Trente/mosjonerte tidligere, men har hatt lengre opphold 3

54. HVIS SPM. 53, SVAR 2 ELLER 3,
Hvor gammel var du da du begynte (igjen)?
Jeg var år gammel

TIL ALLE (SOM SKAL STILLES SPM.36 T.O.M. 56)

55. Hvor fornøyd er du med dine trenings- eller mosjonsvaner? LES

- Meget fornøyd 1
- Godt fornøyd 2
- Passe fornøyd 3
- Mindre fornøyd 4
- Misfornøyd 5
- Ingen bestemt oppfatning 6

56. Er du interessert i å trene eller mosjonere mer, på en annen måte, eller mindre enn i dag, eller er du ikke interessert i å endre trenings/mosjonsvanene? MAKS 2 SVAR

- Nei, ikke interessert GA TIL SPM.69 1
- Trene/mosjonere mer enn i dag 2
- Trene/mosjonere på en annen måte/prøve noe nytt 3
- Trene/mosjonere mindre 4

57. STILLES TIL DE SOM KAN TENKE SEG Å TRENE MER, MINDRE ELLER PÅ ANNEN MÅTE ENN I DAG, SPM. 56, SVAR 2,3,4. OG DE SOM KAN TENKE SEG Å TRENE/MOSJONERE REGELMESSIG, SPM. 34, SVAR 1. VIS KORT.

Hva skal til for at du skal endre dine trenings- eller mosjonsvaner? Vi spør etter de to viktigste forutsetningene. 40

- Må bli trukket med av venner/kjente 1
- Må få bedre helse først 2
- Ungene må bli større 3
- Må få mer hjelp hjemme 4
- Må få kortere/annen arbeidstid 5
- Må få mindre anstrengende arbeid 6
- Må få lettere adgang til steder å drive trening eller mosjon i nærmiljøet 7
- Trenger mere tiltakslust/motivasjon 8
- Må finne noen å trene sammen med 9
- Trenger informasjon, opplæring i hvordan jeg bør trene 1
- Må finne et aktivitetstilbud som er tilpasset mine behov/interesser 2
- Trenger adgang til bestemt anlegg, eks. tennisbane, svømmehall e.l. 3
- Ingen bestemte forutsetninger 4
- Annet, nemlig: 5

58. VIS KORT

Hvilken av de følgende aktivitetene ville du ha mest lyst til å begynne med eller drive mer med?

- Badminton	1
- Basketball	2
- Boksing	3
- Bordtennis	4
- Bowling	5
- Brettseiling	6
- Bryingt	7
- Dans (folke-, selskapsdans)	8
- Fekting	9
- Fotball	1
- Friidrett	2
- Gang/marsj	3
- Golf	4
- Gymnastikk, (trim-, gympartier)	5
- Aerobics/High Energy/Low Impact e.l.	6
- Turn/Rytmsk sportsdans	7
- Jazzdans, Jazzballett e.l.	8
- Handgledning/fallskjermhopping	9
- Hundekjøring	1
- Håndball	2
- Ishockey	3
- Judo, Jiu-jitsu, takwandoe, karate	4
- Kajak, kanopadling	5
- Kappgang	6
- Klatring	7
- Løpeturer, jogging	8
- Motorsport	9
- Orientering	1
- Ridning	2
- Roing	3
- Seiling	4
- Ski (turer/langrenn)	5
- Ski (hopp/alpint)	6
- Skyting	7
- Skøyter	8
- Svømming	9
- Sykling	1
- Squash	2
- Tennis	3
- Vektløfting	4
- Volleyball	5
- Annet, nemlig:	6

59. Hvis du skal delta i et trenings eller mosjonstilbud, vil du foretrekke et tilbud hvor man driver en bestemt type aktivitet eller idrett, eller et tilbud hvor man kan veksle mellom forskjellige aktiviteter eller idretter?

- En bestemt aktivitet/idrett	1
- Veksle mellom flere aktiviteter/idretter.....	2
- Har ingen bestemt oppfatning	3

60. Vil du foretrekke å trene eller mosjonere sammen med folk i samme alder som deg selv, eller vil du foretrekke mer blandete grupper?

- Min egen aldersgruppe	1
- Blandete aldersgrupper	2
- Ingen bestemt oppfatning	3

61. Vil du foretrekke å trene eller mosjonere sammen med folk av eget kjønn eller vil du foretrekke blandete grupper?

- Eget kjønn	1
- Blandete grupper	2
- Ingen bestemt oppfatning	3

62. VIS KORT

Man kan drive fysisk aktivitet i ulike sammenhenger. I hvilken av de følgende sammenhengene vil du foretrekke å trene eller mosjonere?

- På egen hånd, med familie, med venner.....	1
- Private treningsstudio, squashhall e.l.	2
- Private kurs, partier, klasser (eks. aerobics, dans, ballett)	3
- Bedriftsidrettslag	4
- Helsesportslag	5
- Idrettslag	6
- Treningsgruppe på jobben	7
- Treningsgruppe i borettslag, velforening.....	8
- Annet, nemlig:	9

63. VIS KORT

Hvilke 2 av de følgende faktorene ville du legge størst vekt på ved valg av trenings- eller mosjonstilbud?

- Kort reisetid fra der jeg bor	1
- Kort reisetid fra der jeg arbeider	2
- At jeg kan ta med ungene/familien	3
- At det er innbydende lokaler og utstyr, f.eks. med badstue, solstudio	4
- At jeg liker miljøet	5
- Må gi utfordring, spenning	6
- At man ikke må være så sprek	7
- At tidspunktet passer	8
- Lav deltakeravgift	9
- At jeg ikke må binde meg til bestemte dager og tider	1
- At aktivitetene er tilpasset min fysiske form, mitt nivå	2
- At jeg vil få kyndig instruksjon	3
- Inspirerende og varierte aktiviteter	4
- At venner/kjente går der	5

64. Hvilke ukedager vil du foretrekke å delta på et trenings- eller mosjonstilbud (Inntil 3 svar)?

- Mandager	1
- Tirsdager	2
- Onsdager	3
- Torsdager	4
- Fredager	5
- Lørdager	6
- Søndager	7
- Ingen bestemt oppfatning	8

65. Hvilket tidspunkt på døgnet vil du foretrekke å delta på et trenings- eller mosjonstilbud?

- Kl. 05 - 09.00	1
- Kl. 09 - 15.00	2
- Kl. 15 - 17.00	3
- Kl. 17 - 20.00	4
- Kl. 20 - 22.00	5
- Kl. 22 - 05.00	6
- Ingen bestemt oppfatning	7

66. Hvor mye er du villig til å betale i medlemskort, adgangskort eller kontingent for å delta i trenings- eller mosjonsaktivitet, dersom du fant et tilbud som passer for deg?

- Inntil 50 kr. pr. halvår	1
- Inntil 100 kr. pr. halvår	2
- Inntil 200 kr. pr. halvår	3
- Inntil 300 kr. pr. halvår	4
- Inntil 500 kr. pr. halvår	5
- Inntil 1000 kr. pr. halvår	6
- Mer enn 1000 kr. pr. halvår	7
- Ingen bestemt oppfatning	8

67. ~~TIL DE SOM IKKE TRENER ELLER MOSJONERER I IDRETTSKLAC IDAG,~~
~~SPM. 16, SVAR 1 I ALT FM~~

Er det aktuelt for deg å trene eller mosjonere i et idrettslag?

- Ja	<u>GA TIL SPM. 69</u> 1
- Nei	2
- Vet ikke	3

68. HVIS SPM. 67, SVAR 2 ELLER 3, Hvorfor?

- Finnes ikke idrettslag der jeg bor	0
- Liker ikke organiserte aktiviteter	1
- Er blitt for gammel	2
- Trives ikke i idrettsmiljø	3
- Er for forpliktende	4
- Har ikke noe tilbud som passer	5
- Er for presentasjonsrettet/for store krav til dyktighet og fysisk form	6
- Kvier meg for å gå inn i et nytt miljø	7
- Har sluttet med aktiv idrett	8
- Uaktuelt, fordi jeg trener/mosjonerer i annen sammenheng	9

69. TIL ALLE

Drev du mere, omtrent like mye, eller mindre fysisk trening eller mosjon for tre år siden enn i dag?

- Mere	1
- Omtrent like mye	2
- Mindre	3

70. Hvordan trivdes du i kroppssvingstimen på ungdomsskolen, (real-/framhaldsskolen/ evt. 7. klasse)?

- Meget godt	1
- Godt	2
- Ganske godt	3
- Ikke så godt	4
- Dårlig	5
- Ingen bestemt oppfatning	6

71. Hvordan vil du si at du hevdet deg i idrett som barn/ungdom?

- Meget godt	1
- Godt	2
- Helt vanlig	3
- Sånn passe	4
- Dårlig	5
- Ingen bestemt oppfatning	6

72. VIS KORT

Var det noen av de følgende personene i nærmiljøet ditt som drev regelmessig fysisk trening eller mosjon under din oppvekst? (Med oppvekst menes frem til fylte 16 år)

73. VIS KORT

Er det noen i nærmiljøet ditt idag som driver slik aktivitet?

	72	73
	Under oppvekst	Idag
- Mor	1	1
- Far	2	2
- Bror/brødre	3	3
- Søster/søstre	4	4
- Nære venner i oppveksten	5	
- Nære venner i dag	6	6
- Ektefelle/sambo/kjæreste		7
- Sønn		8
- Datter		9

74. Har du noen gang vært medlem i idrettslag?

- Aldri vært medlem	1
- Vært medlem tidligere, men sluttet	2
- Er medlem i dag	3

75. Har du drevet aktiv konkurransedrett?

- Nei	<u>GA TIL SPM. 79</u> 1
- Ja	2

76

Hva var din viktigste idrettsgren?

SKRIV _____

77. Har du senere sluttet å drive aktiv idrett?

- Nei	<u>GA TIL SPM. 79</u> 1
- Ja	2

77b. Hvor gammel var du i tilfelle da du sluttet?

78. VIS KORT

Hva var i tilfelle de to viktigste grunnene til at du sluttet å drive aktiv idrett? ④

- Stiftet familie, fikk barn	1
- Vanskelig å kombinere med utdanning/arbeid	2
- Flyttet til nytt bosted	3
- Fikk andre fritidsinteresser	4
- Nådde ikke opp/kom ikke på laget	5
- Hadde nådd mine mål	6
- Ble for mye alvor og prestasjonsjag	7
- Tok for mye tid	8
- Synes det ble for kjedelig/gikk lei	9

FORTS. NESTE SIDE

H

- Ble for gammel 1
- Bare enere ble fulgt opp 2
- Idrettsskade 3
- Idretten hadde ikke noe tilbud for folk på mitt ambisjonsnivå 4
- Annet, nemlig: 5

79. VISKORT

Hva er din nåværende hovedbeskjeftigelse?

80. VIS KORT

Og din evt. ektefelles/samboers hovedbeskjeftigelse?

Selv Ektef.
sambo

	Selv	Ektef. sambo
- Ansatt arbeider	0	0
- Ansatt funksjonær	1	1
- Selvstendig uten ansatte	2	2
- Selvstendig med ansatte	3	3
- Skoleelev/student	4	4
- Alderspensionert	5	5
- Trygdet/uførepensionert	6	6
- Arbeidsledig	7	7
- Hjemmeværende husmor (utenom fødselsperm)	8	8
- Annet/ingen av delene	9	9

81. T.O.M. 99 KUN TIL YRKESAKTIVE.SPM.79, SVAR 0-9. IKKE YRKESAKTIVE GÅR TIL SPM. 100

81. Hva er ditt nåværende hovedyrke?

82. Hva er evt. din ektefelle/samboers hovedyrke?

83. Hva er din fars hovedyrke, (hvis din far ikke lenger er yrkesaktiv oppgi tidligere hovedyrke)?

84. Arbeider du i privat, fylkeskommunal/kommunal eller i statlig virksomhet?

- Privat	1
- Fylkeskommunal/kommunal	2
- Statlig	3
- Vet ikke	4

85. Omtrent hvor mange ansatte er det på din arbeidsplass?

- 1 - 9	1
- 10 - 49	2
- 50 - 99	3
- 100 - 199	4
- 200 - 499	5
- 500 eller fler	6
- Vet ikke	7

86.

Hvilken arbeidstidsordning har du vanligvis?

- Dagarbeid (mellom kl. 06 og 18)	1
- Arbeid som starter før vanlig dagtid (kl.06)	2
- Arbeid som slutter etter vanlig dagtid (kl. 18)	3
- Fast nattarbeid (mellom kl. 22 og 06)	4
- 2-skiftsarbeid	5
- 3-skiftsarbeid, helkontinuerlig	6
- 3-skiftsarbeid, døgnkontinuerlig	7
- Turnusordning	8
- Annen arbeidstidsordning	9

87. Hvor mange timer arbeider du vanligvis pr. uke?

- 0 - 9 timer	1
- 10 - 19 timer	2
- 20 - 29 timer	3
- 30 - 39 timer	4
- 40 - 49 timer	5
- 50 - 59 timer	6
- 60 og mer	7

88. Må du møte på arbeidet til et fast tidspunkt, har du regulert fleksitid, eller må du ikke møte til noen bestemt tid?

- Må møte på et fast tidspunkt	1
- Har fleksitid	2
- Må ikke møte til bestemt tid	3

89. Hvor lang reisetid bruker du vanligvis til, arbeidsstedet? (En vei)

minutter

90. Hvilken av de følgende betegnelsene passer best på din posisjon i bedriften eller etaten?

- Leder	1
- Arbeidsleder/formann	2
- Vanlig ansatt	3

91. Hvor viktig er det for deg om jobben din gir muligheter for bedre jobber i fremtiden?

- Meget viktig	1
- Viktig	2
- Litt viktig	3
- Ikke så viktig	4
- Uviktig	5
- Ingen oppfatning	6

92. VIS KORT

Hvor treffende er følgende utsagn for din arbeidssituasjon? LES OPP ETT OG ETT UTSAGN

	Helt rett	Delvis rett	Delvis feil	Helt feil	Ingen bestemt oppfatning
- Arbeidet gir gode muligheter til å utnytte mine evner og ferdigheter	1	2	3	4	5
- Jeg har stor selvstendighet og innflytelse over arbeidet	1	2	3	4	5
- Jeg opplever ofte arbeidet som stressfylt	1	2	3	4	5
- Jeg trives godt på arbeidet	1	2	3	4	5

93. Blir du ofte trett eller stiv i bestemte kroppsdeler f.eks. nakke, skuldre, rygg i arbeidet?

- Ja	1
- Nei	2

94. Hvordan er din arbeidssituasjon når det gjelder fysisk belastning, har du LES

- Overvelende stillesittende arbeid	1
- Sittende/stående arbeid med noe gåing, løfting eller bæring	2
- Arbeid med mye gåing, løfting eller bæring	3
- Tungt kroppsarbeid	4
- Ingen bestemt oppfatning	5

9

95 VIS KORT

Hvilke av de følgende mulighetene har du til å drive fysisk trening eller mosjon på din arbeidsplass?

96 Hvilke av disse mulighetene har du brukt selv?

	(H) Spm. 95	(H) Spm. 96
- Bedriftsidrettslag.....	1	1
- Pausegym e.l.l.....	2	2
- Mosjons/trimgruppe	3	3
- Har trimrom/treningsanlegg med dusj og garderobe.....	4	4
- Har garderobe/dusjmuligheter	5	5
- Bedriften betaler adgangskort til treningsstudio e.l.l.....	6	6
- Ta fri i arbeidstiden for å trene	7	7
- Annet, nemlig:	8	8

97. Har du noen gang vært medlem i et bedriftsidrettslag?

- Aldri	1
- Tidligere, men sluttet	2
- Er medlem i dag	3

98. HVIS SPM. 97, SVAR 1 ELLER 2.

Kunne du tenke deg å bli med i et bedriftsidrettslag?

- Ja	1
- Nei	2
- Vet ikke	3

99. HVIS SPM. 98, SVAR 2 ELLER 3. VIS KORT.

Hva er den viktigste grunnen til at du ikke kunne tenke deg å bli med?

- Har ikke noe ønske om å trene/mosjonere eller drive idrett	1
- Finnes ikke bedriftsidrettslag på min arbeidsplass	2
- Liker ikke organiserte aktiviteter/er for forpliktende	3
- Er blitt for gammel	4
- Trives ikke i idrettsmiljø	5
- Bedriftsidrettslaget har ikke tilbud som passer	6
- Er for prestasjonsrettet/for store krav til dyktighet og fysisk form	7
- Har sluttet med aktiv idrett	8
- Kvier meg for å begynne i et nytt miljø	9
- Trener/mosjonerer i annen sammenheng... 1	
- Annet, nemlig:	2

100. TIL ALLE. Her ser du en oversikt over ulike idrettsanlegg eller naturlige aktivitetsområder. Vi vil gjerne vite for hvert av dem om det i nærheten av ditt arbeidssted, dvs. innen 1 km, finnes eller ikke finnes slikt anlegg eller om du ikke kjenner til dette?

	Finnes	Finnes ikke	Vet ikke
- Stadion/idrettsplass	1	2	3
- Tennisbane	1	2	3
- Idrettshall	1	2	3
- Hoppbakke/slalombakke	1	2	3
- Lysløype	1	2	3
- Trimløype	1	2	3
- Svømmehall	1	2	3
- Squashhall	1	2	3
- Trenings-, helsestudio	1	2	3
- Park/friareal	1	2	3

101. VIS KORT

Jeg skal lese opp 4 påstander om idrett/mosjon på arbeidsplassen og ber deg si hvor enig eller uenig du er i disse påstandene?

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Ingen bestemt oppfatning
- Arbeidsgiver bør stimulere til fysisk aktivitet på arbeidsplassen	1	2	3	4	5
- Arbeidsgiver bør gi mulighet til fysisk aktivitet i arbeidstiden	1	2	3	4	5
- Trening/mosjon på arbeidsplassen gir økt produktivitet	1	2	3	4	5
- Trening/mosjon på arbeidsplassen bidrar til trivsel og godt miljø	1	2	3	4	5

102. Hvordan vil du karakterisere din egen fysiske form? LES

- Meget god	1
- Ganske god	2
- Brukbar/ikke så verst	3
- Ganske dårlig	4
- Dårlig	5
- Ingen oppfatning	6

103. Omtrent hvor langt tror du at du kan jogge i flatt lende uten å hvile?

- Ikke i det hele tatt	1
- Inntil 500 meter	2
- 1/2 - 1 km	3
- 2 - 3 km	4
- 4 - 5 km	5
- 6 - 10 km	6
- 10 km eller mer	7
- Ingen bestemt oppfatning	8

104. Har du det siste året hatt noen av de følgende plager eller sykdommer? LES (H)

- Hjerte-/karsykdommer	1
- Høyt blodtrykk	2
- Astma/allergi	3
- Mage-/tarmsykdommer	4
- Belastningslidelser (muskler, sener, ledd)	5
- Fjører meg ofte uopplagt og uten overskudd	6
- Annet, nemlig:	7

105. Røyker du sigaretter/pipe/sigarer, daglig, av og til eller aldri?

- Daglig	1
- Av og til	2
- Aldri	3

106. Bruker du snus/skråbakk daglig, av og til eller aldri?

- Daglig	1
- Av og til	2
- Aldri	3

107 VIS KORT

Nå skal jeg lese opp noen påstander om idrett og samfunn og jeg ber deg si hvor enig eller uenig du er i disse påstandene?

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Ingen bestemt oppfatning
- Idretten spiller en viktig rolle i forebygging av sosiale og helsemessige problemer	1	2	3	4	5
- Idretten er blitt for kravstor, midler til idretten går på bekostning av viktigere samfunnsoppgaver....	1	2	3	4	5
- Idretten bruker for mye ressurser på de beste, for lite på bredden	1	2	3	4	5
- Idrettslagenes virksomhet er et viktig bidrag til et godt nærmiljø/oppvekstmiljø	1	2	3	4	5
- Det er et viktig offentlig ansvar å legge forholdene til rette slik at alle kan drive idrett ut fra egne ønsker og forutsetninger	1	2	3	4	5

108. Synes du det offentlige bør gi mer, mindre eller omtrent like mye penger som i dag til toppidretten?

- Mer	1
- Mindre	2
- Som i dag	3

109. Synes du det offentlige bør gi mer, mindre eller omtrent like mye penger som i dag til breddeidretten?

- Mer	1
- Mindre	2
- Som i dag	3

110. Hvis det offentlige skal øke sin økonomiske støtte til idretten, på hvilken måte mener du myndighetene bør skaffe tilveie de økte bevilgningene? LES

- Ved å øke de offentlige inntekter	1
- Ved å skjære ned på andre områder	2
- Ingen bestemt oppfatning	3

III T.O.M. 119 STILLES TIL DE SOM ER MED-LEM I ET IDRETTSLAG I DAG, SPM. 74, SVAR 3

III VIS KORT

Hvilke aktiviteter i idrettslaget driver du med nå i 1987?

112. Og hva er viktigst? BARE ETT SVAR

	Spm.109 Driver med	Spm.110 Vik- tigst
- Deltar i trim eller mosjons-aktiviteter	0	0
- Deltar i konkurranseldrett	1	1
- Trener/instruktør	2	2
- Dommer	3	3
- Tillitsmann/leder/funksjonær	4	4
- Deltar på dagnader/aktiviteter for å skaffe penger	5	5
- Hjelper til ved enkelte arrangement	6	6
- Kjøring av barn/ungdom til trening og konkurranser	7	7
- Passiv medlem	8	8
- Annet; nemlig:	9	9

113. Hvor mange medlemmer er det i ditt idrettslag?

ca. medlemmer

114. Hvor mange idrettsgrener drives i ditt idrettslag?

- En	1
- To	2
- Tre	3
- Fire og fler	4
- Vet ikke	5

115. Hva er etter din oppfatning de to viktigste målene idrettslaget ditt bør satse på de nærmeste årene?

- Bedre tilbudet for eldre	1
- Bedre tilbudet for barn/ungdom	2
- Utvikle bredde tilbud/mindre prestasjonsorienterte aktiviteter	3
- Gi bedre muligheter for folk med ambisjoner satse mer på de beste	4
- Aktivisere/rekruttere "utsatte grupper"	5
- Skape tilbud hele familien kan delta i	6
- Utvikle mer allsidige aktivitetstilbud og bryte ned skillet mellom greinene	7
- Utvikle det sosiale miljøet	8
- Få flere kvinner med	9
- Endre/omstille lagets aktivitet etter nye ønsker og behov	1
- Annet, nemlig:	2

116. VIS KORT

Hva er etter din oppfatning de 2 viktigste hindringene for at idrettslaget kan gjennomføre disse oppgavene?

- Vansker med å skaffe ledere/trenere	1
- Stor gjennomtrekk av ledere/trenere	2
- Gal prioritering/bruk av midler	3
- Utilstrekkelig anlegg/lokaler	4
- Styres av en liten klikk, mangel på demokrati	5
- Må bruke for mye tid/ressurser på å skaffe penger	6
- Konflikt mellom ulike grupper	7
- Mangler klare målsettinger	8
- Ledelsen deler ikke mine målsettinger for klubben	9
- Dårlig skoleing av trenere, leder etc.	1
- Foreldregruppe for lite benyttet	2
- Annet, nemlig:	3

117. Er du for tiden tillitsvalgt, leder, dommer eller trener, eller har du hatt slike oppgaver i løpet av de siste fem år?

- Ja, har nå GA TIL SPM. 120 1
- Ja, har hatt i løpet av siste 5 år, ikke i dag 2
- Nei 3

118. HVIS SPM. 117 SVAR 2 ELLER 3
Er du villig til å påta deg slike oppgaver?

- Ja 1
- Nei GA TIL SPM. 120 2
- Vet ikke 3

HVIS SPM. 118 SVAR 1 ELLER 3
119 VIS KORT

Hvilke er de 2 viktigste forutsetninger som må være tilstede for at du skal ta en slik jobb?

- Ingen spesielle forutsetninger 1
- Mindre ansvar knyttet til oppgavene 2
- Mer erfaring eller kjennskap til hva det går ut på 3
- Mindre arbeidskrevende oppgaver 4
- Må bli spurt 5
- Økonomisk godtgjøring 6
- Bedre samarbeidsforhold i laget 7
- Er ikke interessert 8
- Bedre tid og anledning 9
- Mer ansvar og innflytelse 1
- Bedre organisering 2
- Annet, nemlig: 3

TIL ALLE

120. Hvilket år er du født? 19

120b Hva er din sivilstand? LES

- Gift 1
- Enke/enkemann 2
- Fraskilt/separert 3
- Ugift/ikke samboende 4

121. Er du født norsk statsborger?

- Ja 1
- Nei, jeg er født statsborger 2

122. Hvor lenge har du bodd her i kommunen?

- Mindre enn 2 år 1
- 2 - 4 år 2
- 5 - 10 år 3
- 11 år eller mer 4

123. Omtrent hvor stor vil din bruttoinntekt bli i 1987? Og evt. samboer/ektefelle? (Med bruttoinntekt menes inntekt før fradrag og skatt)
HVIS INGEN INNTEKT, SKRIV 0 I RUTENE. HVIS VET IKKE/UBESVART SKRIV VI/UB I RUTENE. ALDRI TOMME RUTER.

- Egen tusen kr.
- Ektefelle/samboer tusen kr. 12

124. Hva er din høyeste fullførte almen. utdanning?

- 7-årig folkeskole 1
- Framhaldsskole 2
- 9-årig grunnskole (barne- og ungdomsskolen) 3
- Realskole, middelskole, grunnskolens 10. år 4
- Folkehøgskole 5
- Artium, økonomisk gymnas, almenfaglig linje i videregående skole 6

125. Har du fullført yrkesutdanning utover almen- utdanningen, i tilfelle hvilke av de følgende?

- LES. ☒
- Nei 1
- Yrkesfaglig utdanning av 1 års varighet 2
- Yrkesfaglig utdanning av 2-3 års varighet 3
- Høgskole/universitetsutdanning 1-2 år 4
- Høgskole/universitetsutdanning 3-4 år 5
- Universitetsutdanning av høyere grad (embetseksamen) 6

125 Er du medlem av noen interesseorganisasjon i tilknytning til ditt hovedyrke, f.eks. yrkesorganisasjon, fagforbund c.l.? (Også bondeorg., arbeidsgiverorg.) I tilfelle hva?

- Nei 1
- Ja, i yrkesorg./forbund tilsluttet LO 2
- Ja, i yrkesorg./forbund tilsluttet AF 3
- Ja, i yrkesorg./forbund tilsluttet YS 4
- Ja, i frittstående forbund for lønnstakere/profesjonsforening 5
- Ja, i interesseorganisasjon for selvstendige 6
- Ja, i bondeorg./arbeidsgiverorg 7
- Vet ikke 8

127. Hvilket av de politiske partiene sympatiserer du mest med?

- Arbeiderpartiet 1
- Det nye Folkepartiet 2
- Fremskrittspartiet 3
- Høyre 4
- Kristelig folkeparti 5
- Norges Kommunistiske Parti 6
- Arbeidernes kommunistparti, AKP (ml) 7
- Senterpartiet 8
- Sosialistisk Venstreparti 9
- Venstre 1
- Annet, nemlig: 2
- Ingen bestemt oppfatning 3

128. Intervjuets varighet: Min:

129. Intervjuet er gjennomført etter Scan-Facts retningslinjer:

Intervjuers underskrift (SKRIV TYDELIG)

Temaet for denne rapporten er fysisk aktivitet på arbeidsplassen, og gir en bred beskrivelse av det fysiske aktivitetsmønster blant yrkesaktive. I et samfunn der oppmerksomheten i stigende grad rettes mot betydningen av fysisk aktivitet for arbeidsmiljø, trivsel og produktivitet, men hvor tiden til å utøve fritidsaktiviteter for mange blir stadig knappere, kan arbeidsplassen få økt betydning som knutepunkt for folks organisering av hverdagen.

Følgende spørsmål står sentralt:

- Hvem deltar i bedriftsidrett, hvem gjør det ikke? Hvilke barrierer og drivkrefter påvirker deltakelsen?
- Hvor mange kan tenke seg å begynne med fysisk aktivitet på arbeidsplassen, og hvilke ønsker og behov kjennetegner dem?
- I hvilken grad reiser endringer i arbeids- og hverdagsliv nye krav til bedriftsidrettens organisering og aktivitetsprofil, dersom målet er å trekke med nye og bredere grupper av de yrkesaktive?

«Fysisk aktivitet på arbeidsplassen» er andre delrapport fra prosjektet «Idrett, fritid og levekår», som FAFO utfører i samarbeid med oppdragsgiverne:

*Kultur- og vitenskapsdepartementet, Ungdoms- og idrettsavdelingen
Norges Idrettsforbund
Norges Bedriftsidrettsforbund
Norsk Kommuneforbund*

